

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1979

JÚNIUS

SPIRÓ GYÖRGY Hannibál

TRAGÉDIA HÁROM
FELVONÁSBAN

MIÉRT NEM JÁROK SZÍNHÁZBA?

I. Az előadott darabok ötlettelennek, unalmasak, más szóval nem tárják fel a kor valóságához kapcsolt formában az igazi szenvedélyeket. Az ún. irodalmi darabok sem mutatnak másra, mint arra, hogy az emberek ma sem mernek szembenézni indulataikkal.

3. Mikor járnék színházba? III. Richard ezt kiáltja: „Országomat egy lóért!” Emellett igen nevelésesen hangzanék, ha a mai szerző történetesen ezt adná egy hőse szájába: „Állásomat egy taxiért!” Nos, ha egy mai Shakespeare kitalálná, hogy egy ilyen felkiáltás hogyan ne váljék neveléssé, de hogyan szorítsa el az ember szívét, örömmel áldoznék még az indokolatlanul magas árakat kérő ruhatárra is.”

(József Attila, Független Színpad 1937.)

„Róma és Karthágó háborúja mindkét részről imperialista háború volt.”

(Lenin)

SZEMÉLYEK:

HANNIBÁL, Karthágó suffese
MAHARBÁL, numid lovasvezér
MANNÓ
HIMILKÁR Hannibál hadnagyai
MARKÓ
RABAR
PUBLIUS CORNELIUS SCIPIÓ AFRICANUS, Hispánia királya
QUINTIUS CAERIUS METELLUS konzulok, i. e. 206-ban
LUCIUS VETERIUS PHILO
TITUS QUINCTIUS FLAMININUS, Hellas meghódítója,
későbbi konzul
GAIUS CLAUDIUS NERÓ konzulok, i.e. 207-ben
MÁRCUS LIVIUS SALINATOR
QUINTUS FABIUS MAXIMUS CUNCTATOR,
diktátor i. e. 217-ben
GAIUS LAELIUS SAPIÉNS
TITUS MANLIUS TORQUATUS, szardíniai győztes
MARCUS VALVIUS LAEVINUS
QUINTUS FULVIUS FLACCUS }konzulok i. e. 211-ben
APPIUS CLAUDIUS PULCHER
MARCUS CATÓ, későbbi konzul
GAIUS SERVILIUS CASCA, néptribun, később szenátor
MÁGÓ, Hannibál öccse
HANNÓ, Karthágó suffese
HIMILKÓ, fiatal pun hadnagy
RIKALBÁL
TENNÓ
PAMELKÁR A Vének Tanácsa tagjai
TÁGÓ
MARUBÁL
SYPHAX, Numídia királya
MASINISSA, Mauretánia fejedelme
MANDROSZ
KRITOSZ filozófusok
POLYBIOSZ
Rabszolgák, parasztok, katonák, zsoldosok, örök, rómaiak, karthágóiak.
Történi i. e. 207-től 202-ig.
Színhely: Itália, Róma, Karthágó, Alpok, Cirta.

ELSŐ FELVONÁS

Első jelenet

Hannibál tábora Itáliában. A színen a háttérben vagy oldalt lát-ható Hannibál sátra. A színen két zsoldos ör éppen kockázik, két nagy fakockával. Időszámításunk előtt 207-ben vagyunk. Az örök közül az egyik guggol, a kockákat nézi. A másik fél szemmel a kockákra, fél szemmel pedig körbefigyel, áll

MÁSODIK ŐR Mi jött ki?

ELSŐ ŐR Egy hatos meg egy négyes. Még semmi sincs veszve. (Fölszedi a kockákat, összpontosít, reccsenés hallatszik, hirtelen feláll, közben a köpenye alá dugja a kockákat. Mindketten markolják dárdájukat, figyelnek)

MÁSODIK ŐR Semmi.

ELSŐ ŐR Így nem lehet játszani.

MÁSODIK ŐR Nincs itt senki. Dobhatsz.

ELSŐ ŐR (ismét leguggol, összpontosít, nagyokat sóhajt, aztán földobja a kockákat. Odaugrik, a másik figyel, nem ér-e a kockákhoz) Két hatos! (Nagyon örül)

MÁSODIK ŐR (odamegy, megnézi, első ör közben a második helyére áll, fél szemmel körbefigyel. Második ör dühösen bele-rüg a kockákba)

ELSŐ ŐR Add ide a kést. Felvésem.

MÁSODIK ŐR (odaadja neki a kést, első ör a késsel egy rovátkát ves a dárdájára. Második ör visszaveszi a kést, megnézi a dárdát, összehszámolja a rovátkákat) Nem baj. Mehet a következő forduló?

ELSŐ ŐR Mehet.

Most a második ör összpontosít, dob, utánaugrik, legyint

Mi jött ki?

MÁSODIK ŐR Hármas és ötös. Mára nem megy. Te jössz.

Most a második visszaáll örködni, az első leguggol, megnézi a kockákat, megsimogatja őket, aztán dob. Utánaugrik, most ő rüg a kockákba. A második is odamegy, megnézi az eredményt, röhögni kezd

ELSŐ ŐR Mit röhögsz, te barom?

MÁSODIK ŐR Egy meg három. Hát akkor szépen fölvésem.

Második vési, az első dühösen figyel. Második nagyon lassan, kéjjel vés. Elsőnek kigúvadnak a szemei

ELSŐ ŐR Én ilyet még nem láttam. Az előbb háromszor dobtam dupla kettést. Nem lehet így játszani, az ember a legkisebb zajra odavan a félelemtől.

MÁSODIK ŐR Nincs az a pokol, ahol ne lehetne játszani. Mehet a következő?

ELSŐ ŐR Mehet.

Első nekikészülődik, hirtelen koppanás. Valamit bedobtak a táborba. A két űr felpattan, a kockák elúnnak a köpenyek alatt, dárda a kézben, feszült figyelem, csönd

Mintha valamit bedobtak volna.
MÁSODIK Meg kéne nézni. ELSŐ Lehet, hogy mérgekígyó. MÁSODIK Akkor is meg kell nézni.
ELSŐ Eriggy, nézd meg.
MÁSODIK Nézd meg te.
ELSŐ Jó vicc. Félsz, mi?
MÁSODIK Félek.
ELSŐ Neked jobb a szemed.
MÁSODIK Anyád kínja. Nézzük meg együtt.

Kis habozás után elindulnak két irányban. Második egyszerre le-hajol

Hé, gyere ide! Egy fej !

Első odamegy, második egy frissen levágott emberfejet tart a kezében. Érdeklődve nézik

ELSŐ Egészen friss. Két napja sincs, hogy levágták.
MÁSODIK Nagyon hasonlít valakire. ELSŐ Az ám!
Fésűld ki a haját a homlokából.

Második elsimítja a haját

Kire is hasonlít. kire is . . . talán Hannibálra. MÁSODIK Hannibálnak ma reggel még a helyén volt a feje. ELSŐ Hiszen ez Hasdrubál!

Második ijedten kiejti a fejet a kezéből. Mindketten meg van-nak rettenve. Lehajolnak

Ez Hasdrubál. Ezt a vágást a homlokán Cannae-nál szerezte.
MÁSODIK Persze, Hannibál nem lehet, az az egyik szemére vak.
ELSŐ Ez már mind a kettőre. Semmi kétség. Hasdrubál. MÁSODIK Hasdrubál Hispániában van.
ELSŐ Csak a törzse. Nézd ezt az állat. Hannibálnak meg a testvéreinek van csak ilyen. Mágó nem lehet, az fiatalabb. MÁSODIK Hasdrubál.

Főlegyenesednek

ELSŐ Ha valaki erre jön . . . ha Hannibál erre jön . . . első dühé-ben minket öl le.

MÁSODIK Mi őrségen voltunk, nem tudunk semmiről. Nem is hallottuk, hogy bejött egy fej. Hagyjuk itt, találja meg más.

Visszamennek az előző helyükre, nyugtalanok. Néznek a fej irányába

ELSŐ Rossz helyen van ott. Csak a vak nem látja.
MÁSODIK Jelenteni kell. De nem Hannibálnak. Valamelyik hadnagynak. Ha az meg meri mondani Hannibálnak, hát mondja. ELSŐ Addig ezt a fejet el kell rejteni.
MÁSODIK Menjél, rejsd el. Én nem megyek oda még egyszer. Pont akkor fog jönni valaki.
ELSŐ És se megyek.

Állnak, néznek a fej irányába. Mögöttük megjelenik Hannibál, közelebb jön, az örök nem hallják. Hannibál dobbant, az örök összerezzennek, hátrafordulnak. Az első dárdájához kap, egy kocka kiesik a köpenye alól. Hannibál a lábával odébb pöcköli a kockát

HANNIBÁL Micsoda őrség ez? Két napig nem kaptok élelmet. Jelentést.

Csőnd

Mi lesz? (Nagyon csodálkozik)
MÁSODIK Uram . . . bedobtak egy fejet a táborba. Ott van.

Hannibál odamegy, felveszi, szemléli

HANNIBÁL (másodikhoz) Hívd ide a hadnagykot.

Második, mintha tjből lőtték volna ki, elrohan

(Elsőhöz) Kockázatok őrségben, mi? Nem megtiltottam?

ELSŐ De igen, uram.

HANNIBÁL Mi a tét?

ELSŐ Életbe kockáztunk, uram.

HANNIBÁL Szép. Mióta csináljátok?

ELSŐ Két hónapja, uram.

HANNIBÁL Ki a hadnagyd?

ELSŐ Mannó.

HANNIBÁL Gondoskodni fogok méltó büntetésről. Hívd ide a sereget.

Első tétovázik Nem

hallottad?

ELSŐ Köszönöm, uram. (Elrohan)

Hannibál nézi a fejet. Jön Mannó, Maharbál, Himilkár, Rabar, Marró

MARRÓ Hívtattál, Hannibál.

HANNIBÁL Hívtattalak. Megtartjuk azt a haditanácsot, amelyet Cannae előtt is tartottunk.

MARRÓ Csak Hasdrubál hiányzik.

HANNIBÁL Az övé a döntő szó. (Felmutatja a fejet, a hadnagyk megdöbbennek) Ekkora szava még nem volt soha. MANNÓ De hiszen Hasdrubál Hispániában van . . .

HANNIBÁL Ezek szerint seregét, amely hozzánk igen közel volt, megverték.

MANNÓ Mi nem tudtuk, hogy Hasdrubál idejött.

HANNIBÁL Nem. Elég, hogy én tudtam. Az volt a tervünk, hogy egyesülünk. Hasdrubál is átkelt az Alpokon. Egy hajszálon múltott. De a végső győzelem nem kérdéses. Csak még vár-ni kell rá. Szavazzátok meg nekem a föltétlen bizalmat.

HIMILKÁR Én megszavazom. Csodálatos, hogy még most sem vesztet el a fejed.

HANNIBÁL Arra én nem vagyok képes. Ti is megszavazzátok?

MARRÓ, MANNÓ, MAHARBÁL, RABAR Igen.

HANNIBÁL Helyes. Mannó, a hordót.

Miközben jön a sereg, Mannó egy hordót gurít a szín közepére Hannibál sátra mögöl. Hannibál feláll a hordóra, a zaj elül

Ez itt Hasdrubál feje. (Zaj) Megölték, a seregét megsemmisítették. Ha nem így történik, Róma nincs többé. (Főlemeli a kardját) De ez itt az én kardom! Hannibál kardja! Nem volt, nincs és nem lesz római, aki ezt a kardot diadalmenetben mutogathatná. Ez a kard még meghódítja Rómát, esküszöm ! Eddig nem sikerült, igaz. De ki a hibás, hogy Róma áll még? Ki a hibás, hogy nincsenek ostromgépeink? Ki a bűnös azért, hogy hosszú évek óta győzelmet győzelemre halmozunk Itáliában, de a végső győzelem késik? Hát ki a bűnös?

MARRÓ Karthágó!

HANNIBÁL Karthágó ! Karthágó a bűnös ! Indulhattunk volna Róma ellen már Cannae után, ha Karthágó küld erősítést. Küldött? Győzhettünk volna véglegesen számtalanszor, ha Karthágó azért, mert érte harcolunk, a kisujját mozdítja értünk. Mozdította? Karthágó még nem tudja, amit tudtok ti, és meg fog tudni Róma : ez a kard bosszúálló és szörnyűséges. Karthágó miatt veszett Hasdrubál, testvérem, barátom, bajtársam, akit úgy szerettem, ahogy Karthágó gyűlöl engem. Hasdrubált meg-ölték. Na és? Rossz hadvezér volt, ha megverték. Dögöljön, aki dögölni való. (A földre dobja a fejet) Nekünk élnünk és győznünk kell. Nektek ígértem Rómát, minden kincsét, minden asszonyát, Itália minden rabszolgáját. Ígéretemet be fogom tar-tani. Emlékezzetek Capuára. Hat hónapig fűrdtetek tejben-vajban. Ha győzünk, előttetek még szebb élet, mint volt hat hónapig. Capua légypiszok Rómához képest. Követtek-e engem Rómába? Akartok-e sok-sok Capuát?

MIND Akarunk!

HANNIBÁL Akkor engedelmességedet! Segítséget nem várunk senkitől. A sereget két részre osztom. Egyik része Maharbál, Marró és Rabar vezetésével délre indul. Velük tart az ibériai

és a líbiai gyalogság, a numid lovasok, a taurinusok, a senonok, a cenomanusok, a ligurok és a kelták. A másik sereggel Mannó vezetése alatt a salassusok és az insuberek mennek. A továbbiakat a hadnagyaimtól tudjátok meg, akiknek feltétlen engedelmességgel tartoztok. Indulás holnap hajnalban. Ma este dupla porció.

Üdvrivalgás, Hannibál int, hogy elmehetnek. Lelép a hordórról, a sereg elmegy, a hadnagyok körülötte maradnak

Rabar! Hozd ide a foglyokat!

Rabar el

Mannó ! A két seregben *húsz*, illetve tíz embert alakíts át Hannibállá. Mindnek kösd be a bal szemét. Nem óhajtom, hogy Róma megtudja, melyikük vagyok én.

Mannó el

Himilkár! Hozd ide a bizalmas futárokat.

Himilkár el

Marró! A sátramban van egy lepecsételt tekercs. Kérlek, keresd elő és hozd ide.

Marró el

Hát így állunk, Maharbál.

MAHARBÁL Sose álltunk még rosszabbul.

HANNIBÁL Nem az az igazi hadvezér, aki a győzelmét ki tudja használni, hanem aki a vereséget fordítja a maga javára. Hasdrubál serege nagy volt, de pótolható mindaddig, amíg van-nak rabszolgák, leigázott törzsek, parasztok, elnyomottak. Hispániát sajnálom, amelyet Hasdrubál elvesztett. A hátrországomat, amely most már csak Scipióé.

MAHARBÁL Nekem Hasdrubál a barátom volt. Hát ő is elesett, mint annyian már eddig, és hiába. Mintha nem is élt volna. Neked jó, a szíved helyén is pajzs van, még mindig van célod. De engem már kezd megrázni a halál. Nemsokára az én fejemet is így fogja valaki a kezében tartani, és mocskolhatja az életemet, nem tudok majd válaszolni neki. Te mit fogsz válaszolni, amikor csak egy fej leszel egy senki kezében?

HANNIBÁL Majd csak kigondolok valamit.

MAHARBÁL Te mindig kigondolsz valamit. Sose tudjuk, mit forgatsz a fejedben. A sereg kettéosztását a jelen helyzetben mindenki örültségnek tartaná. Ismerlek már annyira, hogy tudom, van vele valami hátsó gondolatod.

HANNIBÁL Te vagy az egyetlen, akiben megbízhatok. Numid vagy, téged Karthágó nem köt. Amit most elmondok, az marad-jon közöttünk. Én Mannóval megyek. Útközben zsoldosokat gyűjtünk. Ki fogjuk használni, hogy azok a városok, amelyek most a római győzelem hírére Róma mellé állnak, félni kezdenek majd Róma növekvő erejétől. Ti délre fogtok menni, Mágó hajóval vár majd egy megbeszél helyen, felhajóztok és a Tiberisről veszitek Rómát ostrom alá. Mágó tud a tervről.

MAHARBÁL Első hallásra nem is rossz.

HANNIBÁL A ti seregeteket Himilkár fogja a tengerpartra vezetni. Hogy Róma meg ne tudja idő előtt, melyik sereggel mentem, rajtad és Mannón kívül senki sem fogja tudni. Világos?

MAHARBÁL Világos.

Jön Marró, kezében a tekercs

HANNIBÁL *(átveszi a tekercset)* Köszönöm, öreg Marró. *(Maharbálhoz)* Ezt a levelet személyesen add át a megbeszél helyen Mágónak. Senki más el nem olvashatja, csak ő. Olyan kelta nyelvjárásban írtam, amelyet a mi seregünkben maguk a kelták sem ismernek. A rómaiak se értenének belőle egy kukkot sem; mire fordított szerznének, már késő. De akkor se kerülhet római kezekbe. Világos?

MAHARBÁL Világos. Rábízom majd egy bizalmas emberemre, még nálam sem találhatják meg.

HANNIBÁL Tudom, hogy sok kémed van a seregben, ezt csak helyeselhetem. A bölcsesség első foka a bizalmatlanság. *(Atad-ja a tekercset, Maharbál a köpenyébe rejti)* Ahogy megbeszéltük. Most menj, szervezd meg a tábor lebontását.

Kezet fognak, Maharbál el

MARRÓ Mi lesz most velünk, Hannibál?

HANNIBÁL Öreg barátom ! Te vagy az egyetlen, akiben megbízhatok. Tudom, hogy neked elmondhatom, tőled nem fogják megtudni. Hazamegyünk.

MARRÓ Haza? Hát hol van minekünk hazánk? A feleségem, ha él még, vén szipirtó lett azóta, hogy húsz évvel ezelőtt egy fél évvel elbúcsúztam tőle. A fiam húszéves lesz nemsokára. A feleségem akkor volt a negyedik hónapban. Sose láttam a fiamat. Hát hol van énnekem hazám?

HANNIBÁL Lesz, Marró, lesz, ne félj. Hazamegyünk és otthon maradunk. Mi se tudtuk legyőzni Rómát, Róma se tud majd legyőzni minket. Élünk még néhány évet békességben, aztán mindegy, ki fog győzni, ki fog meghalni semmiért.

MARRÓ Szóval haza. Meg se fogjuk ismerni Karthágót, a futárokat mind mondják, hogy megszépült azóta. Mi lesz ott a miénk? Ki fog ránk emlékezni?

HANNIBÁL Lesznek majd, ne félj. Karthágó mostani gazdagságát nekünk köszönheti. Úgy tervezem, hogy Mannó lesz a nagyobb sereg utóvédje. A parton Mágó fog várni hajókkal, be-hajóznak és irány Karthágó. Én elvegyülök majd a seregben, a többiek nem tudják a tervemet, nem is akarom, hogy meg-tudják. Nem akarok zendülést. Hazamegyünk, Marró.

MARRÓ Mióta vágyódom erre, és most nem tudom elhinni.

HANNIBÁL Hidd el, és jobb lesz így.

Jön Mannó

Hát akkor, öreg Marró ...
MARRÓ Jaj, uram ...

Kezet fognak, Marró el

MANNÓ Tökéletes másaid. Magam sem tudom, téged látlak-e itt, vagy a harminc közül valamelyiket.

HANNIBÁL Nagyon jó.

MANNÓ Csak azt mondd meg, miért bíztál rám egy külön csapatot?

--

HANNIBÁL Hogy észak felé vezesd őket.

MANNÓ Hová?

HANNIBÁL Azt majd én megmondom.

MANNÓ Velem jössz?

HANNIBÁL Veled megyek. Ha Róma égy hétig nem tudja meg, melyik sereggel tartok, nyert ügyünk van.

MANNÓ De hát hová?

HANNIBÁL Fel, Róma ellen. A sereg többi része hajón a Tiberishez fog érni. Két tűz közé vesszük Rómát.

MANNÓ Ennyi emberrel?

HANNIBÁL Útközben szerzünk. ,

MANNÓ Ostromgépek nélkül?

HANNIBÁL Csinálunk. Nem hiszel benne?

MANNÓ Hiszek vagy nem hiszek, már régóta mindegy. Csak azt nem hiszem, hogy valaha beérünk Rómába. Hacsak nem Scipió diadalmenetében, megláncolva.

HANNIBÁL Én pedig hiszek az ellenkezőjében. Soha inkább, mint most. Rómát ez a jelentéktelen győzelem elbizakodottá fogja tenni. Ez lesz a veszte. Már régen vereséget kellett volna szenvednem, hogy Róma az ölembe hulljon. Most jött el az alkalom. A tervemről csak te tudsz, benned bízom a legjobban. Akkor is, ha te nem bízol bennem.

Jön Himilkár a futárokkal

A tervről egy szót sem. Most menj, szedd össze a csapatodat.

Kezet fognak, Mannó el

HIMILKÁR Meghoztam a futárokat.

HANNIBÁL Helyes. A többi futárral közöld a következőt : Siessenek Karthágóba, jelentsék a Vének Tanácsának és Hannó suffesnek, hogy Hasdrubált és seregét megsemmisítették. Ha-jókra van szükségem, hogy Rómát a Tiberis felől támadjam meg. Mágó vezesse a hajóhadat. Világos?

HIMILKÁR Világos. Csak azt nem értem, minek ehhez kettéosztani a sereget.

HANNIBÁL Nagyon egyszerű. Neked elmondom, egyedül benned bízom. A többieknek nem szabad tudniuk róla. Mannó lesz az utóvéd. Amíg mi behajóznak, ő feltartja az esetleg közeledő rómaiakat.

HIMILKÁR Aztán Róma ellen hajóznak.

HANNIBÁL Nem. Haza, • Karthágóba. Ideje otthon rendet csinálnunk.

Csönd

HIMILKÁR És Róma? Hát nem vesszük be?

HANNIBÁL Dehogynem. Ha otthon rendet csináltunk, akkora hajóhadat építünk, hogy ne kelljen ismét átkelnünk az Alpokon. Róma egy év alatt a miénk lehet. De csak akkor, ha Karthágó valóban mögöttünk áll.

HIMILKÁR Ezt előbb is megtehetjük volna.

HANNIBÁL Nem. Kellott hozzá Hasdrubál veresége. Ha előbb megyünk haza, az istenek se mossák le rólunk a gyávaság bélyegét.

HIMILKÁR Hát ezért kínlódtunk húsz évig? Egek, *βίος* év! Ki gondolta volna a kezdetén. Volt egy feleségem. Családom lehetne és vagyonom.

HANNIBÁL Pótolni fogjuk, amit eddig nem tehetünk.

HIMILKÁR Egy kis nyugalom, egek, de jó lenne.

HANNIBÁL (*egy térképet vesz elő*) Itt a térkép. Te fogod a sereget a partra vezetni. Pirossal van jelölve az útirány. HIMILKÁR (*meglepődve*) Mióta tervezed, hogy hazamegyünk? HANNIBÁL Tíz éve. A cannae-i győzelmünk óta. Azóta tudom,

hogy Karthágó ellenére nem vehetjük be Rómát.

HIMILKÁR Tíz éve! Tíz éve húzzuk hiába!

HANNIBÁL Előbb nem indulhattunk haza. Annál szebb lesz most otthon, és utána a végleges győzelem. Tedd el a térképet, a többiek ne lássák meg. Menj, közöld a futárokkal az igazság ellenkezőjét.

Kezet fognak, Himilkár el

(*Futárokhöz*) Személyesen küldelek, személyesen Mágóhoz. Itáliában könnyen átcsúsztok, amint átérték Afrikába, vigyázzatok. Csak Mágóhoz legyetek bizalommal. Az üzenet mindössze ennyi: a hajókkal azonnal induljon a megbeszélthelyre. Aki ezt az üzenetet Mágónak átadja, élete végéig gazdag lesz. Ha másnak mondjátok el, nem fogja tudni, miről van szó. Eladhatatlan titkot bízom rátok. Ha mind a négyen sikeresen átadjátok az üzenetet, mind a négyen megkapjátok a kijáró jutalmat. A tarifa egységes, van elég pénzünk, nem érdemes útközben leölnötök egymást. Világos?

FUTÁROK Világos.

Jön Rabar a foglyokkal

HANNIBÁL Vegyetek föl élelmet, pénzt, azonnal indultok.

Futárok el

RABAR Meghoztam a foglyokat.

HANNIBÁL Helyes. (*A foglyok elé lép, sorban kérdezi őket*) Rómát szolgálod?

ELSŐ FOGOLY Szeretném Hannibált szolgálni. HANNIBÁL

(*tovább lép*) Rómát szolgálod? MÁSODIK FOGOLY Azt

szolgálom, aki megfizet. HANNIBÁL (*tovább lép*) Rómát

szolgálod? HARMADIK FOGOLY Nem szolgálok én már

senkit. HANNIBÁL Ez mit jelent?

HARMADIK FOGOLY Hulla vagyok, uram.

HANNIBÁL (*tovább lép*) Rómát szolgálod?

NEGYEDIK FOGOLY Igen, uram. Szeretném még sokáig szolgálni.

HANNIBÁL Rólam mi a véleményed?

NEGYEDIK FOGOLY Nem tartalak érdemesnek, hogy leköp-jelek.

HANNIBÁL Helyes. (*Int Rabarnak, Rabar leoldozza a köteleit*)

Válassz ki még egyet a társaid közül. Életben maradtok. NEGYEDIK

FOGOLY Válasszak?

HANNIBÁL Válassz.

Negyedik fogoly bizonytalanul végighalad a foglyok sora előtt

NEGYEDIK A többi?

HANNIBÁL Meghal.

NEGYEDIK Nem tudok választani.

HANNIBÁL Becsukott szemmel sem?

NEGYEDIK Úgy sem.

Hannibál bölint, találomra kiválaszt egyet, Rabar leoldozza a köteleit.

HANNIBÁL (*Rabarhoz*) Rabar! Vidd el ezeket (*a többi fogoly-ra mutat*), gyilkoltsd le őket egymással. Hadd szórakozzon a

sereg indulás előtt. Az utolsó életben maradtakat holnap reggelig lakassátok jól, csak aztán végezzetek vele. Érdemesebb lesz harcolniuk.

RABAR Kitűnő. Kíváncsi vagyok, melyikük bírja reggelig. Egy dolgot megkérdeznék, mielőtt elviszem őket.

HANNIBÁL Tessék.

RABAR Miért Mannó kapott külön sereget? Képtelen önállóan gondolkodni. Többször megverték, amikor egyedül portyázott. Csak parancsot végrehajtani jó. Mi a terved vele?

HANNIBÁL Amit elmondok, csak ketten tudjuk. Ne add tovább. Te éppolyan kegyetlen vagy, mint én. Neked elmondhatom. Mi felhajózunk Rómáig. Mannó azalatt észak felé gyalogol, ameddig bírja, ezzel időt nyerünk, Róma hatalmas sereget fog küldeni ellene, nem tudván, én melyik sereggel távoztam. Róma így a hajókat későbbre fogja hagyni, Mannó serege pedig teljes egészében el fog pusztulni. Mi időt nyerünk, Mannó elesik. Érte nem kár. Érted kár lenne. Világos?

RABAR Világos. Jó terv. Méltó hozzád. Viszem a foglyokat. (*A foglyokkal el*)

HANNIBÁL (*a foglyoknak, akiket kiválasztott*) Mindkettőtök hátába egy üzenetet fogunk égetni. Scipió nemsokára megérkezik Hispániából, neki adjátok át. Tolmácsoljátok Hannibál szívélyes, baráti üdvözlését. Mondjátok el neki, hogy figyelemmel kísértem a Hispániából érkező híreket, és meggyőződtem róla, hogy Scipió jó hadvezér és még jobb politikus. Tetszik nekem, ahogy a maga oldalára állította a bennszülött törzseket. Én ugyanezt műveltem Itáliában. Scipió az én iskolám. Kitűnő hűzás volt, hogy Hispánia királyaként csak szerény diadaloszlopot emeltetett magának. Jó ízlésre, még jobb politikai érzékre vall. Ismeritek a Rómába vezető legrovidebb utat?

NEGYEDIK Ismerjük.

HANNIBÁL Úgy szedjétek a lábatokat, hogy ha valamelyik katonám lovon utolér benneteket, ízenként tépi ki az ujjatokat, egyenként tőri össze a bordátokat, és úgy feszít keresztre, hogy napokig kínlódtok. Érthető?

NEGYEDIK Érthető.

HANNIBÁL Az üzenet a hátatokba egy kicsit fájni fog.

Hannibál és a két fogoly el. Közben már Hannibál sátrát is lebontották

Második jelenet

Róma. A szenátus ülésterme. Jelen van Flaccus, Néror, Livius, Cunctátor, Torquatus, Laevinus, Casca, Metellus, Philó, Pulcher, Laelius

METELLUS Azt hiszem, nincs értelme tovább várunk Scipiót. Scipió nekem megígérte, hogy eljön, de Hispániából visszatérve gyalázatos állapotokat talált a birtokán. A rabszolgái Hannibálhoz szökdöstek, a felügyelői és számtartói degeszre lopták magukat. Javaslom, hogy kezdjük.

FLACCUS Jó, kezdjük. A szenátus ünnepi ülését megnyitom. Üdvözlöm a megjelenteket. Az a megtisztelő feladat jutott részemül, hogy azt a gyűlést vezethetem, melynek feladata Gaius Claudius Néror és Marcus Livius Salinator konzulok kérésének az elbírálása. A konzulok a Hasdrubál felett aratott győzelem tiszteletére diadalmenetet kérnek. Kérem a szenátust, tárgyalja meg a kérelmet. Cunctátor kér szót.

CUNCTÁTOR Nem Hannibált győzték le ugyan bátor konzulaink, de számításba kell vennünk, hogy ebben a háborúban jelentékenyebb pun sereget még egyáltalán nem sikerült meg-vernünk. Ez az első eset, amelynek jelentőségét túlbecsülnünk nem szabad, mindazonáltal javaslom a diadalmenetet, mert igen rég nem volt már, és a fiatal nemzedék lelkivilágára jó hatást tenne.

FLACCUS Torquatus kér szót.

TORQUATUS Amikor Szardíniáról kizavartam a punokat, én is kértem diadalmenetet. Nem kaptam meg. Most tehát nem esne jól túlságosan, ha Néror és Livius megkapnák, mert nem érdemlik meg jobban, mint én annak idején. De ha ők most nem kapják meg, talán jobban elkeserednek, mint én annak idején. Ez pedig nem szolgálja Róma érdekeit. Tehát javaslom.

FLACCUS Laevinus kér szót.

LAEVINUS Én csak Szicíliát hódítottam meg néhányszor, tehát nem folytattam sikeres halasztható politikát, mint Cunctátor, Capuát sem büntettem olyan kegyetlenül, mint Flaccus és Pulcher, emiatt nem kedvel engem a szenátus annyira, hogy rám bízna Hannibált, akit talán el tudnék intézni. Tény, hogy Hannibált bátor konzulaink sem győzték le, még a közelébe

sem merészkedtek, nincs okom tehát, hogy az én esetleges Hannibál feletti győzelmem örömeinek elvétele az ő katonai zsenijüknek tulajdonítsam. Sziciliát mégiscsak én hódítottam meg. Persze Szicília csak sziget, amely stratégiailag fontosabb ugyan, mint Hasdrubál jelentéktelen erőt képviselő hadserege, a fejét viszont nem lehet lenyiszálni. A diadalmenetet javasolom, úgyse láttam még igazit, szeretném megszemlélni, mit szalasztok el azért, hogy bennem nem bízik meg a szenátus.

FLACCUS Casca kér szót.

CASCA A nép szószólójaként nemes konzulaink kérelmének elfogadását javaslom. Róma népe időtlen idők óta nem tapasztalt lelkesedéssel gyűjt pénzt és embert, hogy zseniális konzulaink vezetése alatt a betolakodókat egyszer s mindenkorra kiűzze Itáliából. A diadalmenet pompája nemcsak a nép lelkesedését emelné, de jutalmazná konzulaink áldozatkész, fáradtságot nem ismerő munkáját, ragyogó taktikáját, lélegzetelállító helyzetfelismerését. Kérem a szenátust, vegye figyelembe a szerény személyünkől szóló, sokat szenvedett nép hangját:

FLACCUS Metellus kér szót.

METELLUS Scipióval két napja beszéltem, amikor bokros teendői között is volt ideje, hogy Néroról és Livius fegyvertényéről tájékozódjék. Scipiónak az a véleménye, hogy hasonló jelentőségű győzelmet Róma ebben a háborúban még nem aratott. Ha Scipió ezt mondja, én csak a diadalmenet mellett szavazhatok.

FLACCUS Philó kér szót.

PHILO Azt mondják, Metellus meg én Scipió emberei vagyunk, ez biztosan így is van, tehát Scipió útmutatásai szerint kell eljárnunk, hogy így is legyen. Scipió okos ember, úgyhogy mellette szavazok.

FLACCUS Pulcher kér szót.

PULCHER Néroról barátja vagyok, ezért támogatom a konzulok kérelmét most, az előttem szólók után; ők támogatták, így elfogultsággal nem vádolhat senki.

FLACCUS Laelius kér szót.

LAELIUS Mint a jelenlevők között a legfiatalabb, utolsóként támogatom a konzulok kérelmét.

FLACCUS A diadalmenetet a szenátus egyhangúan megszavazta. A konzulok előtt Róma utcáin éjszakánként fátylások járnak majd, nevüket megörökítjük az Annalesben. Megadom a szót a konzuloknak.

NÉRO Köszönjük, barátaink, a bizalmat. Igérjük, hogy Rómát újabb győzelmekre fogjuk vezetni, konzuli évünk letelte után sem szűnünk meg a punok végleges kiirtását szorgalmazni. A diadalmenetet, tekintettel a nehéz gazdasági helyzetre, igyekszünk minél kevesebb pénzből kihozni. Még egyszer köszönjük.

LIVIUS Én nem is tudom, mit mondjak. Boldog vagyok. Köszönöm. Nagyon köszönöm. Ez annyira szép, hogy nem is merek hinni benne.

FLACCUS A mai gyűlés elnökeként elsőnek gratulálok. *(Kézét fog a konzulokkal, utána sorban a többiek. Közben behol Scipiót)*

SCIPIO Hát mégis elkéstem.

A figyelem azonnal felé fordul

Megszavaztátok, ugye? Nagyon örülök neki. *(Nérorhoz lép)* Remekül csináltátok, nagyszerű fickók vagytok. *(Kézét ráz Néroról)* Szerencse, hogy elcsípték Hannibál futárait, de a szerencse a bátrakat segíti. *(Liviuszal is kezét ráz)* Köszöntöm Hasdrubál legyőzőit.

NÉRO Köszönöm az elismerő szavakat Scipiónak, Hispania királyának. SCIPIO Nem vagyok király, csak imperátor.

LIVIUS Képzeld, Scipió, azon a napon győztünk, amikor én voltam a soros parancsnok. Néroról ugyanis átengedte nekem a se-reg vezetését, pedig ő következett volna. *(Boldogan nevet)* Biztosan arra gondolt, hogy ha győzők, ő is győzőt, ha meg vesztek, csak én vesztettem.

SCIPIO Néroról nagylelkűségére vall. Biztos volt a győzelemben. *(Nérorra néz, az visszamosolyog. Kissé kínos a hangulat)* Ha ti nem győztök, baj van. Hajóink Korzika partjainál viharba kerültek, ezért nem tudtuk utolérni Hasdrubál seregét. Ha Hannibál egyesül az öccsével, gyászos napok vártak volna ránk. Most is veszélyes a helyzet. Furcsa híreket hallok. Igaz, hogy Mannó észak felé halad egy kisebb sereg élén, a többiek pedig a tengerparton táboroznak?

TORQUATUS Igaz. Sőt Hannibál eltűnt.

FLACCUS Egy kém jelentése szerint Mannó seregében van.

CUNCTATOR Egy másik kém a másik seregben látott húsz da-rab Hannibált.

SCIPIO Nekem tíz Hannibált jelentettek Mannó seregéből.

CASCA Lehet, hogy eltették láb alól.

SCIPIO Most nem, most szükségük van rá. Ha Hannibál nem élne, nem két, de milliő darabra szakadtak volna.

FLACCUS Szóval van vagy harminc Hannibálunk egyszerre. NÉRO Jobban félek egytől, mint harminctól.

SCIPIO Nagyon igaz.

NÉRO Egy nagy hadvezér veszélyesebb, mint harminc még nagyobb.

SCIPIO Mert előbb-utóbb egymás ellen fordulnak.

NÉRO És leöldösi egymást.

SCIPIO És egy se marad közülük.

NÉRO Aki az utolsó előtti megöli, az megmarad.

SCIPIO Valóban.

LAEVINUS Én most is csak azt mondom, amit napok óta hajtogatok:

Meg kellett volna támadnunk a parton táborozókat. Mannót később is elintézhettük.

SCIPIO Meg kellett volna?

LAEVINUS Valószínűleg én szolgálhatok a legutolsó értesüléssel. A nagyobb pun sereg behajózott.

Meglepetés

Ma reggel érkezett egy futárom. Szicília nyugati partvidékén látták a pun hajókat. Én persze hiába hajtogatom, hogy támadni kell. Nekünk fontosabb egy győzelmet megünnepelnünk, mint újra győznünk.

NÉRO Fenntartom, hogy a táborozókat nem lett volna érdemes megtámadnunk. Szerintem éppen erre vártak. Hannibál arra számított, hogy most ő győzött volna, és ezzel kiköszörülte volna az általunk ejtett csorbát.

LAEVINUS Hát ez az. Ha egyszer véletlenül sikerült győznünk, az istenek óvjanak attól, hogy újabb csatába bocsátkozzunk, amíg a hadsereg a miénk. El ne rontsuk a jó mérlegünket.

METELLUS Nekem pedig az a meggyőződésem, hogy Hannibál a kisebb seregben van. Arra számított, hogy a nagyobb sereget nem merjük megtámadni, gondolván, ő ott van, ő meg az-alatt kicsúszik a kezeink közül.

NÉRO De hová? Hová megy Mannó?

TORQUATUS És hová tartanak a hajók? Szicíliaba? Minek?

LAEVINUS Elszalasztottuk az alkalmat.

NÉRO Inkább menjünk fejfel a fálnak. Sokan tették közülünk, ott is hagyták a fogukat.

LAEVINUS Mert voltak, akik nem féltették az irhájukat. PULCHER Tehát a konzulok a felelősek, hogy Hannibál még él. NÉRO Világos, mire megy ki a játék.

PULCHER Nem az előző tíz-egynéhány év húsz-egynéhány konzula a felelős, hanem akik az egyetlen nagy győzelmet aratták.

METELLUS Nem tudom, Scipió hispaniai győzelmei nem érnek-e fel a tisztelet konzulok mostani győzelmével.

CUNCTATOR Az is felelős tehát, aki fejfel ment a fálnak, az is, aki megpróbálta kikerülni.

LAEVINUS Engem csak az érdekel, miért nem támadtuk meg a nagyobb sereget. Sík vidék, ők beszorítva a táborba. Furcsa, hogy nem tűnt fel senkinek, hogy ki is lehetne őket éheztetni.

PULCHER Ha behajóztak, akkor a hajókkal sereg is jött. LAEVINUS Ez az, amiről nem vagyok meggyőződve.

SCIPIO A vitának nincs értelme. Behajóztak, kész. Törhetetlenül pesszimista vagyok, a veszély még nem múlt el. Róma azonban annyira meg van erősítve, hogy ostromgépek nélkül bevehetetlen. Itália gyakorlatilag még mindig a punoké, legyen. Javasolom, hogy tegyük át a háború színterét Afrikába.

Meglepődés

Javaslatom hivatalos, kérem mielőbbi megtárgyalását. Hannibált kiűzni nem tudjuk. Hannibál Rómát nem képes bevenni. Amíg mi itt tanakodunk, Karthágó erősödik. Hannibál csak Karthágó számára a fő veszély, a számunkra nem. Hiába foglaltuk el Hispaniát, Sziciliát, Szardíniát és Korzikát, Karthágó kereskedelme ma is zavartalan. Britanniától Ptolemaiosz birodalmáig az övé a kelet-nyugati közvetítő kereskedelem. Mit neki Hispania vagy Hannibál. Hannibál csak arra jó, hogy ne tudjunk tőle mozdulni. Karthágót csak a saját területén lehet megverni.

Csőnd

A helyzet kedvező. Amikor Sziciliából kitették a lábunkat, Karthágó betette. Muttinesz szicíliai kormányzó követe azonban tegnap fölkeresett és kijelentette, hogy Hannó suffes megsértette Muttineszt, aki most a mi szövetségünket kéri.

Meglepődés

Syphax, Numídia királya, a szövetségünk. Hellásban egyelőre Philipposz az úr, őt) most megnyerhetjük. Philipposz eddig nem tudott Hannibálnak segíteni, mert a háborúi lefoglalták. Tegyük róla, hogy ezentúl is így legyen. Javaslatom : kössünk vele örök barátsági szerződést. El fogja fogadni, ha közben a háta mögött szerződést kötünk az aitoliaiakkal, amelyben elismerjük a jogaikat minden görög városra, a zsákmányból csak némi pénzt és rabszolgát kötve ki, így idegenek fogják értünk a vérüket hullatni, másrészt Philipposz kénytelen lesz állandóan hadakozni velük. Philipposz rendelkezésére bocsáthatunk egy gyöngye római légiót az aitoliaiak ellen, egy légiót érdemes odadobnunk martalékul. Hannibált pedig hagyjuk békén, már Cunctátor bebizonyította, hogy Hannibált csak a győzelmek kerülésével lehet legyőzni. Tarolja le Itáliát nyugodtan, már úgy-sincs mit. Mi szálljunk partra Afrikában, és támadjuk meg Karthágót. Végeztem.

Csőnd

METELLUS Évek óta az első épkezéskész terv.
PHILÓ Hát ez bizony, mi tagadás, zseniális terv.
PULCHER Jól hanzik. Érdemes foglalkozni vele.
NÉRÓ Elég logikus.
CASCÁ Tehetünk róla, hogy megtegyék a népnek. Népszerűséggel Rómában kevesen vetekedhetnek, tehetünk róla, hogy még ez a kevés se vetekedhessen. A nép tudja, nemes Scipió, mennyit áldoztál érte Hispániában, apád nyomdokait követvén. Akit a nép támogat, azt az istenek is támogatják, én pedig meghajtom a fejemet az istenek előtt.
SCIPÍÓ A nép harckészségét új típusú áldozatok bevezetésével is növelhetjük. Javasolom, hogy a sereg indulása előtt temessünk el élve két-három pun foglyot a Fórumon.
FLACCUS Nagy terv, de az indulástól még messze vagyunk. Nincs pénzünk. Emberünk kevés. Egész Itáliát kell magunk mögött tudnunk, Itália azonban részben elpusztult, részben még mindig Hannibált támogatja.
METELLUS A pillanat kedvező.
CUNCTÁTOR Egyelőre várjunk. Ne hagyjuk ki Hannibált a számításainkból. Mindig tudta, mit miért csinál, minden biztonnal most is zseniális húzásra készül. Várjuk meg, mi legyen ez a húzás, keressük meg az okait, csak azután határozzunk.
METELLUS A halogatózás igen ritkán célravezető.
CUNCTÁTOR Az elhamarkodottság sohasem.
TORQUATUS Nincs pénz. Tegyük először erőssé Rómát, aztán végezzünk csak Karthágóval.
SCIPÍÓ Róma akkor lesz erős, ha Karthágó nincs többé.

Csőnd

LAEVINUS Nem a pénz hiányzik, Scipió. Emberünk is volna elegendő. De ameddig római katonák vesznek tengerbe csak azért, hogy a hajótulajdonosok a ténylegesnél nagyobb kárt vallva be szédületes összeget vegyenek föl a biztosítótól, addig nem vonulhatunk Karthágó ellen. Mi lesz, ha egész seregünket korhadttá hajókra ültetik?

Kínos csőnd

SCIPÍÓ Ezt nem értem. Miről van szó?
CASCÁ Egyelőre folyik a vizsgálat. Felelőtlenség vádaskodni addig, amíg biztosat nem mondhatunk.
NÉRÓ Megbízható, hű embereket vádolnak rosszindulattal. Meggyőződés, hogy tisztázzák magukat.
SCIPÍÓ Tehát a hajótulajdonosok.
PULCHER Ez így túlzás. Megint oda fogunk kilyukadni, hogy mindent a lovagokra kennek. Csodálom, hogy ezen egyesek nem tudják túltenni magukat.
LAEVINUS Hát nehéz is. Csupán egyetlen példát említettem.
CASCÁ Hamis példát. Scipió, kezeskedem azokért, akiket megváltottak. A tengerbe vesztettek özvegyei csaptak lármát, képzelt-heted, mire képes néhány újszülött özvegy. Büntényt látnak ott, ahol csak az isteneket hibáztathatjuk.
LAEVINUS Hogyne kezeskednél értük, rokonaid.
FLACCUS Laevinust rendreutasítom. A néptribunok az istenek által szentesített törvények szerint megvesztegethetetlenek.
SCIPÍÓ (Laevinushoz) Szeretném, ha bővebben tájékoztatnál.
LAEVINUS Majd tájékoztatnak őket. Többet tudnak róla, mint én. Nekem nincsenek hajóim, csak birtokaim. Maradi arisztokratáknak vagyok, nem akarok kereskedni. Maradiak az erkölcsöm

is. Én nem rendezek orgiákat és gladiatori játékokat a házamban, nem költök horribilis összegeket egy-egy lakomára, amelyen tisztességes matrónák örömlányokat megszegényítő művészzel táncolnak a serdületlenkedés kedvére. Csak fölhívom a figyelmedet Scipió, hogy ez nem az a Róma, amelyet évekként elmentél megmenteni Hispániába. Ezek itt nem mind rómaiak. Azokat inkább a tengerbe veszejtik.

FLACCUS Laevinustól megvonom a szót. Egyúttal a tárgyalást bezárom. Scipió, nagyon örülnék, ha a közeli napokban megtisztelnél a látogatásoddal.

SCIPÍÓ Örömmel.

Flaccus el

NÉRÓ Gyere el hozzám is. A terved tetszik nekem.
SCIPÍÓ Elmegyek, Néró.

Kezet fognak, Liviuszal Scipió szintén kezet fog. Néró és Livius el

CUNCTATOR Nem szükséges külön mondanom, fiam. Előtted mindig nyitva áll a házam.

Scipió tisztelettel meghajol, Cunctátor el. Torquatus és Pulcher meghajol Scipió előtt, el

CASCÁ Kívánod, hogy a nép értesüljön a tervedről?
SCIPÍÓ Köszönöm, egyelőre nem.
CASCÁ A nép az egyetlen fórum, amely nyomást gyakorolhat a szenátusra. A nép véleménye pedig könnyen alakítható. SCIPÍÓ Egyelőre tájékozódni szeretnék.
CASCÁ Hívass, ha részleteket akarsz megtudni az úgynevezett színlelt hajótörésekről.
SCIPÍÓ Biztos lehetsz benne, hogy több oldalról fogok tájékozódni.

Casca meghajol, el. Laelius kissé ügyetlenül meghajol, el, Scipió utánanéz

Ez kicsoda?
METELLUS Laelius. Most lett aedilis, meglepően fiatalon. Azt mondják, jó matematikus, egyebekben kissé korlátolt. LAEVINUS Nem hívlak, hogy keress föl, ha akarsz, megteszed. Meg fogod látni, hogy Rómában már béke van. Nem tudom, hogyan csinálják. Mindenesetre érdekes.

Kezet fognak, Laevinus el, csak Metellus és Philó van a teremben

SCIPÍÓ Gyertek velem. Meghívlak benneteket ebédre.
PHILÓ Köszönjük, ránk fér.

Kifelé indulnak, egy hírnök vágat be

HÍRNÖK Scipió, mindenütt kereslek. Jóságfelügyelő szalajtott utánad. Egy volt embered érkezett. Hannibáltól. Egy üzenet volt a hátába égetve.

SCIPÍÓ Üzenet? Hannibáltól?

HÍRNÖK Igen, uram. „Karthágót Róma nem győzheti le.”

SCIPÍÓ Ez az üzenet?

HÍRNÖK Ez, uram. Róma felé jöttömben összeakadtam még egy nyomorulttal. Az is üzenetet hozott Hannibáltól.

SCIPÍÓ Mi volt az üzenet?

HÍRNÖK Ugyanaz.

SCIPÍÓ (elgondolkozva) „Karthágót Róma nem győzheti le.” Érdekes.

Mind el

Harmadik jelenet

A zsoldosok tábora Karthágó falai előtt. A hadnagyok idegesen kockáznak. Himilkár és Maharbál játszik, Marró és Rabar figyelni őket. Himilkár dob, leguggol, feláll

HIMILKAR Hatos és ötös.

Maharbál dob, odamennek, megnézik

Nyertem. Játsszunk tétbe. MAHARBAL Mi legyen a tét?
HIMILKAR A házam itt benn, Karthágóban.

MARRÓ Ez túl nagy tét.
HIMILKÁR Túl nagy? Mi oda bejutni nem fogunk. Vagy bejutunk, de víznek.
MAHARBÁL Ekkora tétbe nem játszom.
HIMILKÁR Akkor játsszunk kisebb tétbe. Ha vesztek, elmondok egy titkot.
MAHARBÁL Rendben van. Ha én vesztek, én is elmondok egy titkot.

Himilkár dob, megnézik, Maharbál dob, megnézik

Vesztettem. A titok a következő : nekünk a Tiberis torkolatához kellett volna mennünk. Hannibál így tervezte, de Mágó megváltoztatta a tervet.
MARRÓ Nekem Hannibál megmondta, hogy hazajövünk.
HIMILKÁR Persze. Nekem is ezt mondta.
MAHARBÁL Neked mit mondott?
RABAR Hogy Róma ellen megyünk.

Csönd

MARRÓ Engem csak az nyugtalanít, hogy mégse jött velünk. Azt mondta, csatlakozik hozzánk.
MAHARBÁL Nekem meg azt, hogy Mannóval tart.

Csönd

Van egy olyan érzésem, hogy valamennyien vesztettünk. Hannibál rám bízott egy levelet, Mágónak kellett átadnom. MARRÓ Emlékszem. Én hoztam ki a sátrából.
MAHARBÁL Hannibál azt állította, hogy ismeretlen kelta nyelv-járásban írta, amelyet csak Mágó meg ő ért.
MARRÓ Átadtad Mágónak?
MAHARBÁL Át.
RABAR El se olvastad?
MAHARBÁL Nem tudok keltául.
RABAR Akkor is!
MAHARBÁL Kinyitottam. Aztán újra lepecsételtem. Tiszta, fehér papirusz volt. Teljesen üres.

Csönd

Mágó kinyitotta, rápillantott és azonnal tűzbe dobta. Betűk akkor se tűntek elő. Aztán Mágó átvette a parancsnokságot és elindultunk. Ide.
RABAR Akkor ezek jó előre megegyeztek, mi lesz a jel, hogy Mágó Karthágóba hozzon minket.
HIMILKÁR De hát miért? És miért maradt Hannibál Itáliában? Értitek ti ezt?

Csönd

MAHARBÁL Játsszunk.
HIMILKÁR Neked könnyű, nemid vagy, semmi közöd Karthágóhoz. De mi húsz éve várjuk, hogy visszatérhessünk, tessék, itt vagyunk, és Karthágó már harmadik napja nem enged be minket. Numídiában van egy koszos Cirta, az a porfészek, ott megszületni se érdemes, de nézz oda, a falak fölött csillognak az aranytornyok, idelátszanak a paloták tetőkertjei, a hófehér templomok, hát nézz csak oda, ez Karthágó, a múltunk, a hazánk.
MAHARBÁL Nekem nincs hazám, de nektek is csak volt. Karthágó fél tőlünk. Gondoljatok a zsoldoslázadásra. A mi seregünk gallokból áll, nekik Karthágó is préda, a nyelvüket a városban kevesen értik, a sereg ránk hallgat. Csodálkoztok, hogy félnek tőletek? A vagyontokban mások ülnek, a szere-tőtoket rég tönkreszerették, marháitokat elherdálták. Mit vár-tatok ti egyáltalán?
HIMILKÁR Azt te nem értheted meg. Mert nekünk volt ott-honunk. De én bemegyek Karthágóba, ha fene fenét eszik is. Én szétrombolom a várost; ha tőlem elvették, elveszem tőlük.
MAHARBÁL És még te kívánod, hogy beengedjenek. Az igazság az, hogy nincs itt semmi keresnivalónk. Nektek a legkevesébé. A legjobb lenne, ha elvonulnánk innét.
MARRÓ Karthágó éppen ezt akarja.
MAHARBÁL Igaza van.
HIMILKÁR Én mégis be fogok menni.
MARRÓ Én is. Szeretnék.
RABAR Várjuk meg, mit végez Mágó. Ha már harmadik napja tárgyal velük, csak lesz valami eredmény.
MAHARBÁL Mágó csak azzal fenyegetőzhet, hogy megostro-

moljuk a várost. De ahogy ezeket a falakat elnézem, hát ezeket mi még a rómaiakkal együtt se vennénk be.
HIMILKÁR Átvághatjuk a vízvezetékét.
RABAR Van bent kútjuk.
HIMILKÁR Megmérgezzük a vizét.
RABAR Igaz.

Csönd

MARRÓ Karthágó nem adhat Rómának ekkora előnyt. Amíg mi egymással harcolunk, Róma elindul, és ideérve csak a romokra kell a kezét rátennie.
HIMILKÁR Róma messze van. Képtelenség, hogy Karthágón kívül létezik egy Itália, a közepén egy Rómával. Itt én se hiszek benne, pedig tizenöt évig ott voltam a közelében. Hogyan hinnék ők?
MAHARBÁL Hát ezért nem fognak beengedni. Menjünk el Utikába vagy Hasdrumentumba, azok is városok. Olyan életünk lesz, mint Capuában.
HIMILKÁR Te csak menj. Menjetez mind. Vigyétek a sereget. Én bejutok Karthágóba, ha holtan is. Nekem nem kell Utika vagy Hasdrumentum vagy Leptis vagy Cirta vagy Róma, én-nekem Karthágó kell.
MAHARBÁL Ember, hát mi kell ott neked? Amid volt, már másoké!
HIMILKÁR Visszaszerzem! És ha nem, egymagam ölöm le Karthágó egész lakosságát.
HÍRNÖK (be) Egy asszony és két ifjú érkezett Karthágóból. Marrót keresik.
MARRÓ Jöjjenek.

Hírnök el, bejön egy vénasszony és két ifjú. Az egyik húsz, a másik tizenhárom körül

NŐ Ti vagytok Hannibál hadnagyai?
MARRÓ Igen.
NŐ Marrót keresem.
MARRÓ Én vagyok az.
NŐ (megnézi) Én vagyok a feleséged. Ez itt a fiad. Fiam, ez itt az apád.

Csönd

Hat évre rá, hogy elmentél, férjhez mentem. Úgy hallottuk, ott-vesztél az Alpokban. A kisebbik fiú most lesz tizenhárom éves. A férjem beleegyezett, hogy Marrónak nevezzük. Láthatod, nem feledkeztünk meg rólad.

Csönd

A Vének Tanácsa küldött. Kérik, menjetek el. Hálások vagyunk, hogy értünk harcoltatok, ne forduljatok hát ellenünk.

Csönd

Valamennyietek szobra ott áll Megara főterén. Ti vagytok Karthágó védőszentjei. Vonuljatok el.

Csönd

Ami a tiétek volt, nem tudjuk visszaadni. Seregetek veszélyes. Vonuljatok el, megkapjátok Utikát mindenestül. HIMILKÁR Asszony, figyelj rám. Himilkárnak hívnak.

A nő nem emlékszik

KISEBBIK FIÚ MoSt tanultam rólad. Győztél Lfbiában, ott voltál Új-Karthágó megalapításánál, és amikor átkeltetek a Rhodanuson, te arattad az első győzelmet a gallok fölött.
HIMILKÁR Az Esculapus templom mellett volt az egyik házam. Dór oszlopai voltak. A másik Tanit templomától délre, a tetejéről látni lehetett a katonai kikötőt.
NŐ (bizonytalanul) Emlékszem.
HIMILKÁR A feleségem Tank papnője volt. Gisco lánya. Fekete haja volt, ha kibontotta, a térdéig ért.
NŐ Emlékszem. Meghalt pestisben. Van egy fia.
HIMILKÁR Nekem nem volt fiam.
NŐ Neki volt.
HIMILKÁR Beszélj a feleségemről.
NŐ Mondom, meghalt.
HIMILKÁR Apám Hannó szárnysegéde volt az első római háborúban.

NŐ Nem ismertem. Hannó még él, ő a suffes, már nagyon öreg. *Csönd*

Vonuljatok el. Fiam, csókolj kezet apádnak és kérleld.
IDŐSEBB FIÚ (*kezet csókol*) Vonuljatok el.

Nő habozik, aztán megfogja a fia kezét

NŐ Éljetek 'boldogul. (*A fiúkkal el*)
MAHARBAL Én azt mondom, vonuljunk el Utikába.
RABAR Várjuk meg Mágót.
MAHARBÁL Neked nem volt itt se vagyondod, se családod. Te is olyan hazátlan vagy, mint én. Gyere velem.
RABAR Várjunk még.
MAHARBÁL Nekem ez az ügy nem tetszik. Ha Karthágó nagyon fél, úgy nagyon el fog minket intézni.

Jön Mágó és Himilkó

MÁGÓ Egyelőre semmi sincs veszve. Karthágó, éppen mert fél, hajlandó engedményekre. Összehívták a Legfelsőbb Bíróságot, egy-két hét alatt határoznak, azalatt megmutathatjuk az erőnket. Ha körülzárjuk a várost, megérzi az ellátásuk. Engedniük kell.

MAHARBÁL Ezt végezted, Mágó?

MÁGÓ Többet. Még ma élelmet és vizet kapunk. Minden zsoldosnak küldenek egy aranyat. Sikerült beszélnem a Barkas-párt képviselőjével. Egy részük még mindig Hannibált támogatja.

MAHARBÁL Amíg Hannibál nincs itt.

MAG() Ha megjön Hannibál, a Békepárt sem egységes. Egy fontos hír: Syphax numid király Róma oldaláról a mi oldalunkra állt. Miután Masinissa mauretán király is Karthágó szövetsége-se, római veszély nincs.

MAHARBAL Syphax átállt . . .

MAGÓ Nem örülsz? A te királyod.

MAHARBÁL Masinissa nem fog velem megférni.

MÁGÓ Hát gyilkolják egymást. Még mindig jobb, mintha minket gyilkolnának. Örülünk, hogy a Vének Tanácsa hajlandó engedményekre.

MAHARBÁL Mit adtál nekik cserébe?

MÁGÓ (*habozik*) Ezt az ifjút itt Himilkónak hívják, rendkívül tehetséges hadvezér, beszél a gall nyelvjáráásokat, tud latinul, görögül, ért néhány hispán dialektust is, tanulmányozta a görögök hadművészetét. Ő a fővezérünk.

RABAR Micsoda? Fővezér?

MAGÓ Nagy eredmény, hogy a Vének Tanácsa zsoldosainkat a magáénak tekintti. Nemhogy meg akarnának semmisíteni, de számitanak a segítségünkre. Ezt jelenti, hogy karthágói hadnagyot küldtek a sereg élére.

RABAR Hány éves vagy, te taknyos?

HIMILKÓ Tizenyoce.

MÁGÓ Megtiltom, hogy ilyen hangon beszélj a feletteseddel. RABAR

Felettesem? Ez? Nekem? Ennek még azt se engedem meg, hogy a fenekemet kitörölje a praclijával.

MÁGÓ (*üvölt*) Megtiltom! őrség!

Az őrség berohan

Itt Himilkónak, az új fővezérnek, én vagyok a helyettese. Ha őt bárki szidalmazni merészeli, azt én, Mágó, Hannibál öccse és akarátának végrehajtója keresztre feszíttetem. Világos?

RABAR Világos.

HIMILKÓ Kérlek, ne ellenségként fogadjatok. Akaratom ellenére jöttem, tapasztalatlan vagyok, de úgy hiszik, tehetséges, meg akarnak szabadulni tőlem. Épp olyan kitaszított vagyok, mint ti. A Vének Tanácsa azt akarja, hogy Hannibál hívei egymást veszejték el. Barátotok és tanítványotok szeretnék lenni, én itt nem parancsolok senkinek. A fővezér természetesen Mágó.

MÁGÓ Ha megbocsátod, hogy beosztottként tanácsokat osztogatok neked, tudnod kell, hogy az ilyen beszéd nemcsak méltatlan egy vezérhez, de ártalmas is. Nekünk nincs lelkünk, mi csak a vérre hallgatunk. Légy kemény, ne sajnálj senkit.

HIMILKÓ Ebben a helyzetben ha akarnék, se tudnék kemény lenni. Nem akarom, hogy féljenek tőlem, mert nem akarok fél-ni tőlük. Bevallom a gyöngeségemet, akkor talán nem bánta-nak. Nem fogok nektek parancsolni, különösen Himilkárnak nem, akinek a felesége szült engem mástól. Én Himilkárt érzem apámnak. Melyiktek Himilkár?

MAGÓ Az ott,

Himilkó odamegy Himilkárhoz

HIMILKÓ Fogadj fiaddá.

Himilkár elfordul

MÁGÓ (*ráordít*) Feljebbvalód azt parancsolta, hogy fogadd fiaddá !

Csönd

Megkötözni!

Az őrség leteperi a nem is ellenkező Himilkárt, megkötözi

Itt fegyelem lesz, különben végünk. Itt vér fog folyni, mielőtt Karthágó a vérünket ontja!

HIMILKÓ Kioldozni !

Az őrség habozik, Himilkó odalép hozzájuk

Kioldozni!

MÁGÓ Fiam, neked sem engedem meg, hogy szétziláld a fegyelmet.
HIMILKÓ (*kivonja a kardját*) Pofa be! (*Az őrséghez*) Kioldozni!

Az őrség habozik. Himilkó leszúr egy zsoldost, a többi gyorsan kioldozza Himilkárt

Állj föl. (*Fölsegíti Himilkárt*) Bocsássatok meg. (*Az őrséghez*) Vigyétek ezt a hullát.

Az őrség elviszi a hullát

RABAR Szép napok virradtak ránk.

MAHARBÁL Mágó, figyelj ide. Menjünk el Utikába. Itt cifra dolgok fognak történni.

MÁGÓ Nem mehetünk. Útközben is utolérhetnek és leölhetnek.

MAHARBAL Örülni fognak, hogy elvonultunk.

MAGÓ Nem lehet. Mi lesz, ha közben megjön Hannibál? Mihez kezdjen sereg nélkül?

MAHARBÁL Az a gyanúm, hogy akár elmegyünk, akár maradunk, mire Hannibál megjön, nem lesz már serege.

MÁGÓ Maradunk. Végeztem.

Mágó el. Rabar és Maharbál összenéz. Himilkó Mágó után támogatja Himilkárt. Maharbál és Rabar utánuk indul, egy zsoldos lép eléjük

ZSOLDOS Uram, a sereg nyugtalan. Nem ezt vártuk. Először meg se mondtátok, hova visztek, azt hittük, Itáliában maradunk. Mégis idehoztatok. Ha ezt tudjuk, nem jövünk. Itáliában félig-meddig otthon voltunk, Karthágó nekünk idegen és ellenséges. Nekünk Rómát ígérte Hannibál, nem Karthágót. Nekünk Róma kell.

RABAR Nekünk mind a kettő.

ZSOLDOS Uram, vonuljunk el innen. Ha a punok kitámadnak a városból, nem tudjuk megvédeni magunkat. Ha nem vonulunk el, mért nem építünk legalább földsáncot? Uram, a sereg nyugtalan.

RABAR Még ma bőséges élelmet kaptok és fejenként egy aranyat. ZSOLDOS Teli hassal is meg lehet halni. Uram, hát mit csinál-nak a hadnagyok?

MAHARBÁL Remélnek.

Maharbál, Rabar és a zsoldos el, Marró mozdulatlanul áll a szín közepén

Negyedik jelenet

A Fórumon. Többen sétálnak, beszélgetnek, csoportosulnak. Scipió Metellus és Philó társaságában

SCIPIÓ Süt a nap, és mintha béke volna. Fantasztikus. METELLUS Rómában mindig béke volt. Legföljebb megijedtünk

néha. Olyankor sokat beszélünk, és még többet választottunk.

Valaha azt hittük, a választások vére mennek. Balgák voltunk.

SCIPIÓ Ezért félek, hogy a szenátus még mindig nem határozott

a javaslatomról. Ez se megy vérré?

PHILÓ Afrika messze van. Jól meg kell gondolni. Több szem többet lát, több fej tovább gondolkodik. Különbösen is, a punok visszatértek Karthágóba.

SCIPIÓ Hannibál pedig zavartalanul vonul észak felé. Sok mindent nem értek.

METELLUS (*krádog*) Mielőtt mástól tudnád meg ... még nem említettem . *Csönd*

SCIPIÓ Nos?

METELLUS Hannibál újabban nem perzseli föl a földeket, amelyeken áthalad. Néhány kivételtől eltekintve. (*Elhallgat, aztán folytatja*) Ilyen kivétel Umbriában fekvő birtokod.

Csönd

(*Megkönnyebbülve, hogy Scipió csak álmélkodik*) Felgyújtotta erdőid egy részét, a tűz később furcsa körülmények között ki-aludt.

SCIPIÓ Furcsa körülmények?

METELLUS Azt mondják, Hannibál bizonyos idő múltán eloltatta.

Csönd

Jövőre az erdő helyén már vetni lehet. Azon a vidéken az erdő-tűz többet ér, mint a trágyázás.

Csönd. Scipió tűnődik. Odalép hozzájuk Casca

CASCA Üdvözöllek, Scipió. Lassan dolgozik a szenátus, ha így megy tovább, megfojt minket a bürokrácia. Lehetek valamiben a segítségére?

SCIPIÓ Nem, köszönöm.

CASCA Rám mindig és mindenben számíthatsz. Amíg a szenátus részletkérdésekkel bajlódik, Hannibál legjobbjaink birtokait tarolgtatja.

SCIPIÓ Még mindig jobb, ha a szenátus kellő alapossággal tárgyal, mintsem ha mondjuk hajókat vásárolna és meglékelné őket.

CASCA Sajnálom, hogy félrevezetnek, Scipió.

SCIPIÓ Inkább azt sajnálnád, hogy hamarosan letelik néptribunusi megbízatásod, és utána nem fogsz előbbre jutni a számár-létrán.

CASCA Biztos vagy ebben?

SCIPIÓ Ha rajtam múlik, biztos.

CASCA Szerencsére nemcsak rajtad múlik. Scipió. Üdv. (*El*)

PHILÓ Mintha megsértődött volna. Érdekes, az utóbbi időben az emberek olyan idegesek. Pedig tavasz van, ilyenkor szeretkezni kell, téle már meg is születnek a kölykök, télen kell idegesnek lenni, amikor bömbölnék, és nem lehet aludni tőlük, és a nők szoptatnak, és nem lehet szeretkezni.

SCIPIÓ (*kirobban*) Három hete vagyok itthon, és nem ismerem ki magam ! Ebbe a botrányba mindenki bele van keverve ! Ha-jókat lékelgetünk, a lékelgetőket tisztára mosogatjuk, a vádolókat bevádoljuk, hogy buzik,' a koronatanúk éretlen kisfiúk, akik egy kis édességért olyat állítanak, amiből egy kukkot se érte-nek, mi van itt?

METELLUS Béke. Ne törődj velük.

SCIPIÓ (*lecsillapodik*) Szóval Hannibál a birtokaimat trágyázza.

PHILÓ Persze, ezt így kell fölfogni. Róma amellet reggel óta

rajtad röhög, hogy pont a te földed kellett neki, senki másé.

Nagyon hálátlanok tudnak lenni az emberek.

METELLUS Ne törődj velük, Scipió. Ha fölíratokat látsz majd, amelyeken téged gúnyolnak, ne indulj föl, a lictorok ügyis le-szedik. Némelyik elég szellemes, némelyik nagyon disznó, van-nak köztük disztichonok is.

SCIPIÓ Legalább vannak még Rómában művelt emberek.

Jön Flaccus, egy fiatalember kíséri

FLACCUS Üdvöz légy, Scipió.

SCIPIÓ Te is, Flaccus.

FLACCUS Ez itt. Marcus Cató. Sokra fogja vinni.

SCIPIÓ (*biccent neki*) Vigye.

FLACCUS. Hallottam, hogy Hannibál ...

SCIPIÓ Szóra sem érdemes.

FLACCUS Mindenesetre jó figyelmeztető. Azon leszek, hogy a javaslatodat elfogadjuk, és te vezesd Rómát Afrikába. SCIPIÓ Köszönöm.

FLACCUS Addig is töltsd kellemesen az idődet. Rászolgáltál. Néha jólesik a közélettől való visszavonulás.

SCIPIÓ Kár, hogy nem lehet. Azon tűnődöm, mi lesz, ha korhadt hajókra leszek kénytelen szállni.

FLACCUS (*elkomorodik*) Sajnálom, hogy ez az eset annyira föl-korbácsolta az érzelmeidet. Szerencse, hogy a bírói eljárást Casca megvétőzte.

CATÓ A becstelenség álnok szokása a becsületesek elleni vádaskodás. Le kell rájuk sújtani! Rómát csak az erkölcsök tisztasága teheti nagyvá!

SCIPIÓ Figyelemre méltó megállapítás. Az ilyenektől lesz Róma nagyvá.

METELLUS Mintha egy Marcus nevű egyén is lett volna a be-vádoltak között.

CATÓ Kikérem magamnak!

FLACCUS Érte én kezeskedem. Nézzetek el a hevesességét. Meg-győződésből beszél.

SCIPIÓ Mint mi valamennyien, Flaccus. Ha mértékünk csupán a meggyőződés, úgy le is gyilkolhatjuk egymást, ki dönti el, ki öl joggal, ki jogtalanul?

FLACCUS Gyilkosságról szó sem volt.

SCIPIÓ Ha a vád igaz, mint ahogy természetesen nem igaz, akkor az elsüllyedtetek meggyilkolták. Ha a vád igaz volna, én akkor sem a gyilkosság mint olyan ellen emelnék szót. Emberek vagyunk, élünk kell egymás halandóságával. De Rómának aligha használ, ha polgárai hiába halnak egyesek korrupszája miatt. Nem a korrupszája ellen beszélék én, hiszen ha nem volna hatalmam és pénzem, magam is lefizethetővé válnék. Én a korrupszája mellett szavazok, ha az csupán az erkölcsök romlását hozza magával, erkölcsünk többé-kevésbé mindig romlottak voltak, hiszen azért erkölcsök, hogy megromoljanak. De ne akkor, amikor Róma veszélyben van.

FLACCUS A hajóügy hivatalosan le van zárva. Remélem, a szenátus hamarosan dönt a javaslatodról. Üdv. (*Catóval el*)

METELLUS Flaccust kár volt megharagítani. Több súlya van, mint Cascának.

SCIPIÓ Talán nekünk is van annyi.

METELLUS Flaccus gazdagodni vágyik, az utóbbi időben a lovagoknak kedvez. A hajóügybe is a . lovagok voltak belekeverve.

PHILÓ Istenkém, gyengén ment a kereskedelem az utóbbi idő-ben. A tengeren Karthágó és a kalózok miatt nem biztonságos a közlekedés, Hispánia messze van és szegény, Itália elpusztult, Illyriába csak akkor szállíthatnak fegyvert, ha Philipposz éppen nem szövetségesünk, hát miből csináljanak pénzt? Ha én lovag lennék, a házi szentjeimre mondom, elsüllyeszteném az egész római flottát, és kismennizném a biztosítókat. Tőled vegyem a földet, Metellus? Vagy tőled, Scipió? Hiszen nem adjátok! A lovagok olcsón csak Afrikában szerezhetnének földet. Nem is tudom, Scipió, miért nem a lovagokkal szövetkezel. Azok boldogan mennének Karthágó ellen. Egyáltalán, miért akarsz te Afrikába menni?

SCIPIÓ (*meglepeve*) Hogy én?

PHILÓ Te, te. Van földed, van pénzed. Mit akarsz még? SCIPIÓ Nyugodtan gazdálkodni.

PHILÓ Senki se tiltja. Menj haza és gazdálkodj. Megyek veled. SCIPIÓ Amíg Hannibál itt van . . .

PHILÓ Hát hol van Hannibál? Trágyázza a földedet, és menekül észak felé. Karthágó, ahogy én látom, földadta Itáliát. Mire újabb sereget küldenek ellenünk, fölkészülve várhatjuk őket. Az Alpokból még egyszer nem fognak meglepni,

METELLUS Ebben van valami. Ha ügyesen politizálunk, a punok még egyszer nem fogják megnyerni az itáliai népeket. PHILÓ

Persze. Mondok mást is. Ha hülyeség, szóljatok. Nem kell becsinálni.

METELLUS Ez még nem hülyeség.

PHILÓ Ugye? Szóval, Szicília a miénk, Dél-Itália szintén, adjuk meg több itáliai városnak a római jogot, adjuk nekik a saját földjeiket, nekünk van elég, a lovagoknak nincs, ne is adjunk nekik, menjenek kereskedni. Mi gondunk vele?

METELLUS Azt hiszem, ez se hülyeség.

PHILÓ Mit szóltok hozzá, milyen okos vagyok? Verjék meg Karthágót, nekünk van elég, a lovagoknak nincs, azzal el-szórakozhatnak. De földet nem adunk.

SCIPIÓ Philó, amit mondtál, az annyira világos, hogy azon csodálkozom, miért nem én gondoltam rá először.

PHILÓ (*boldogan mosolyog*) Lehet, hogy életemben először gondolkoztam, és sikerült.

SCIPIÓ A koncepciód hülyesége eget verő. Hülyékkel vagyok körülveve.

PHILÓ (*ajkáról lehervad a mosoly*) De hát miért?

SCIPIO (*megveregeti Philó vállát*) Hülyékkel vagyok körülvéve, magamat is beleértve. Nem baj. Addig nincs baj, amíg Rómában hülyék élnek. (*Elhallgat, eltűnődik*)

METELLUS Persze, nagy hülyeség, Philó. Hát te nem akarsz kereskedni?

PHILO Ha akarnék, se lehet, a privilégium a lovagoké. De nem is kívánja se testem, se lelkem. Rettegjek a kalóztól, a zátonyoktól? Ha rossz az időjárás, a termésemet nagyobb haszonnal adhatom el, ha jó, kevesebbet, de többet. Zabálni mindig fognak az emberek. Ha pénzünk lesz, még többet fognak zabálni. Annyit, hogy az elképesztő. Azért fognak hányni a sok zabálástól, hogy újra zabálhassanak utána. A pénzünk meg szépen az én zsebembe csordogál. Veszek rajta rabszolgákat, tőlük. Hódítsanak ők, szerezzenek nekem rabszolgákat, én meg-veszem tőlük az ő pénzükből.

METELLUS (*megzavarodva*) Scipió, talán mégse hülyeség.

Scipió föl-alá sétál

PHILO Persze hogy nem. Mikor beszélek én zagyaságot?

Scipió sétál, nézik

(*Tisztelettel*) Kíváncsi vagyok, mire gondol.

METELLUS Biztosan nagy gondolatai vannak.

PHILO Én most egészen kifáradtam, pedig nem is tünődtem sokat, csak úgy jött magától. Scipió mindig gondolkodik, szörnyen fárasztó lehet. Azt mondják, a gondolkodás nagyon öregít. Meg is lehet bele kopaszodni.

Jön Cunctátor és Flaminius

CUNCTÁTOR Üdvöz légy, Scipió!

Scipió ránéz, de nem látja meg. Kínos csönd, Scipió észbe kap

SCIPIO Ó, Cunctátor, bocsáss meg. Eltűnődtem, üdvözöllek.

CUNCTÁTOR Ez itt Titus Flaminius. Sokra fogja vinni. SCIPIO Ez is? Vigye.

CUNCTÁTOR Hogyan áll a javaslatod?

METELLUS Lassan mozog az ügy. Mint szenátor, ezt épp olyan jól tudod, mint mi.

CUNCTÁTOR Nyilván azért kérdezem, mert nem tudom olyan jól.

Csőnd, Scipió hosszasan nézi Cunctátort

Itthon vagy már néhány hete, és még nem látogattál meg. Ez az illendőség? Ezen a héten lakomát rendezek, kitűnő falernusi borom van, kérlek, gyere el. Ha kívánod, küldök belőle kóstolót.

SCIPIO Az nagyon jó lesz. Lehet azonnal?

CUNCTÁTOR (*kissé meglepődve*) Ha kívánod, azonnal érte küldöm Flaminiust.

SCIPIO Nagyon kérek. Sőt, az ifjú mellé adom Metellust és Philót kíséretül, ha már olyan szépmenyű. Kérlek, egyezz bele, hogy Metellus és Philó kitűnő neapolisi bort vigyen neked cserébe. (*Metellushoz fordul*) Gondoskodj róla, hogy tíz hordót azonnal Cunctátor házába szállítsanak.

CUNCTÁTOR (*Flaminiushoz*) Menj velük, fiam.

Metellus, Philó és Flaminius el

SCIPIO (*nagyon komolyan*) Cunctátor, öreg vagy és hamarosan meg fogsz halni, neked már mindegy, mivé válik Róma. Mégis, hajlandó vagy nekem segíteni?

CUNCTÁTOR Miről van szó?

SCIPIO (*óvatosan*) Hannibál fölégette néhány erdőt. Senki másét.

CUNCTÁTOR Érdekes. Annak idején, amikor Hannibál el akar-ta érní, hogy számára veszedelmes taktikám Róma előtt gyűlöletessé váljék, számtalan birtokot elpusztított, csak az enyémet hagyta érintetlenül. Hálás honfitársaink bedűltek, megvándoltak, hogy halogató taktikám Hannibálnak kedvez, hogy összejártsom vele, diktátorságomtól megfosztottak, Hannibál elérte a célját.

SCIPIO Pontosan. Egy ember módszerei jelleméből és gondolkodásmódjából fakadnak, a jellem és a gondolkodásmód pedig a férfikorban már nem változik.

CUNCTÁTOR Így van. Szeretném úgy ismerni Rómát, mint Hannibál.

SCIPIO Kívülről könnyebb pártatlan ítéletet alkotni.

CUNCTÁTOR Különösen kiváló kémhálózat segítségével.

SCIPIO Tehát szerinted sem véletlen.

CUNCTÁTOR Hannibál semmit sem tesz előzetes megfontolás nélkül.

SCIPIO Egyetértek. Mi a véleményed a színlelt hajótörésekről?

Szerintem ez az ügy önmagában figyelmet sem érdemel. CUNCTÁTOR Valóban.

SCIPIO A lényeg az, hogy úgy tűnik, Róma felől elhárult egy veszély, hogy átadja helyét egy másiknak.

CUNCTÁTOR Nagyon valószínű.

SCIPIO Arisztokraták vagyunk, nem kereskedhetünk, amióta érvényben van az az átkozott törvény. Ha most elmúlik a pun veszedelem, jönnek lovagjaink. Ezek egyszer nagyban fognak kereskedni. Szerinted tudunk velük lépést tartani, ha csak a földjeinket műveljük?

CUNCTÁTOR Elméletileg nehezen. Ez sokban Karthágó erejétől függ.

SCIPIO Pontosan. Ha Karthágó erős marad, a római kereskedelem nem törheti át a korlátokat. Hogy Karthágó erős maradjon, tennünk kell valamit. Szerinted Hannibál tudja ezt?

CUNCTÁTOR Igen.

SCIPIO És számol is vele. Hannibált egyre jobban becsülöm. Apám csodálatos dolgokat mesélt róla, gyermekkorom Hannibál tiszteletében telt el. Most kezdem őt igazán megérteni. Szerinted a szenátus gazdasági bizottságában el lehet fogadtatni egy olyan törvényt, amely egyrészt kedvezményt biztosít azoknak, akik a hispániai arany- és ezüstbányákba óhajtják fektetni a tőkéjüket, másrészt megadja a jogot a lovagoknak, hogy Hispániában földet is vásároljanak? Ha igen, ezzel megosztjuk őket. Kevesebben maradnak, akik számára Karthágó kereskedelmének megszerzése létkérdés. Karthágó kereskedelme túlságosan hatalmas.

CUNCTÁTOR Ilyen törvényt el lehet fogadtatni.

SCIPIO Az emberek, tisztelet a kivételnek, megvesztegethetők.

CUNCTÁTOR Hála legyen érte az isteneknek.

SCIPIO A következő kérdés. A szenátus lassan tárgyalja a javaslatomat. De bármilyen lassan tárgyalja is, egyszer el fogja fogadni.

CUNCTÁTOR Minden bizonnyal.

SCIPIO És akkor nekem el kell indulnom Karthágó ellen.

CUNCTÁTOR El bizony.

SCIPIO Mit gondolsz, visszavonhatom ezt a szerencsétlen javaslatot?

CUNCTÁTOR Nem volna értelme.

SCIPIO Meg lehet akadályozni, hogy a szenátus elfogadjja?

CUNCTÁTOR Nem lehet.

SCIPIO Semmiképpen?

CUNCTÁTOR Nem tudsz nekik annyit adni, amennyit egy legyőzött Karthágó adhat.

SCIPIO Pedig valamit tenni kell, mielőtt elfogadják. Most már világos, mit akar tőlem Hannibál. Nyilván Róma lehető legjobb ellenlépésével számol, ezt a lépést meg kell tennünk, mert érdekünkben áll. Hannibál számítása eddig bevált, képtelenül parányi sereg élén zavartalanul halad észak felé. Hogy ezzel milyen céljai lehetnek, azt nem érem föl ésszel, de nyilván nem olyan örült, hogy ne számolt volna azzal, hogy a római seregek egyszer, a huzavona után, mégis meg fogják tudni, hol van, és foglyul ejtik.

CUNCTÁTOR Próbáljuk magunkat az ő helyébe képzelni. Egyedül ránk számíthat. De most Néró és Livius bármelyik pillanatban megindulhat ellene. Ezt nem tudjuk megakadályozni.

SCIPIO Nem olyan biztos. Próbáljuk magunkat a magunk helyébe képzelni. Én tisztázva vagyok, mert Hannibál fölégette az erdőt. Nem akarjuk őt elfogni, Hannibál nélkül Karthágó gyengébb lenne, ez nekünk nem jó.

Csőnd, tünődnek. Jön Flaminius, hozza a bort

FLAMININUS Meghoztam a bort, uram.

Cunctátor átveszi a korsót és Scipiónak nyújtja. Az szórakozottan átveszi. Metellus és Philó a hordókkal foglalkozik

CUNCTÁTOR Legyen Flaminius a futárunk, ha valami bizalmas híradásról lesz szó. Nagyon megbízható.

SCIPIO Azt előbb ellenőriznem kell. Mondd, fiú, megvesztegethető vagy?

FLAMININUS Bizonyos körülmények között természetesen.

SCIPIO Melyek azok a körülmények?

FLAMININUS A szegénység és a szolgaság.

SCIPIO Szegény vagy?

FLAMININUS Igen, uram.

SCIPIO Ha gazdag lennél, megszűnnél megvesztegethető lenni?

FLAMININUS Nem, uram.

SCIPIO Miért nem?

FLAMININUS Amíg szegény vagyok, szerezni szeretnék. Amint gazdag, megtartani a vagyonomat.

CUNCTATOR Mondom, nyugodtan megbízhatasz benne.

SCIPIO Itt nagyobb dolgok forognak kockán ... (Magsimítja a homlokát) Cunctator! Ettől a pillanattól mi esküdt ellenségek vagyunk!

Scipió lecsapja a korsót, és egy emelvényre ugrik. A sétálókat figyelmeztet, Cunctator értetlenül néz Scipióra

Rómaiak! Véreim!

Tömeg csődül össze

Róma dicső népe! Hozzád fordulok e vészes pillanatban. Itt a Fórumon mintha béke lenne, a szenátus ülésezik, a gazdagok lakomáznak, közben Karthágó új sereget toboroz. Hannibál még itt van Itáliában, mi pedig tétlenül tespedünk. Hát nem volt elég annyi hosszú év tapasztalata, hogy megtanuljunk: amíg Karthágó áll, halálos ellenségünk? Hát hiába ontotta vérének annyi római? Most, most kell támadnunk, amíg Karthágó nem készült föl a következő csapásra, és mi, ahelyett, hogy zúdulnánk Afrikába, tárgyalunk és tárgyalunk, és folyik a szó, ahogy a ti véretek folyik majd, rómaiak! Ki lesz a bűnös, ha Róma elvész, mert elpocsékolta a lehetőséget? Néró és Livius, a két dicső konzul, akik halált megvetve szálltak szembe Hasdrubállal? Indulnának ők a végső győzelemre akár azonnal. Vezéreink, akik annyiszor bizonyították bátorságukat? . Én talán, aki Hispániából alig hazatérve követeltem, hogy a háború színterét helyezzük Afrikába? A szenátus lesz a bűnös Róma vesztéért isteneink előtt, kik népünk hulltával hazátlanul bolyonganak majd hazánk helyén, a szenátus, ez a kivénhedt csatalovak herélt gyülekezete, a szenátus, amely szabotálja a háborút! Róma népe, hozzád fordulok, te vagy az egyetlen, a szent fórum, amely erősebb még, mint az a személtáda, amelyet a szemetek még szenátusnak merészelnék nevezni. Róma népe, szavazz meg nekem a hadsereget, és én legyőzöm Karthágót, esküszöm!

Üdvívalgás, éljen Scipió, vesszen a szenátus stb., megszavazzák. Scipió leszáll az emelvényről, a nép körülveszi. Némelyek között nagy hűledezés. Cunctator Flaminius segédletével fölmászik az emelvényre.

CUNCTATOR Rómaiak!

Füty, nevetés. „Mi van, vén csataló?” „Halasztgatunk, halasztgatunk, a temetők meg őrsek?”

Rómaiak!

Cunctator nem tud szóhoz jutni, Scipió csöndet int, „Scipió be-szél, pszt, csönd, kuss legyen, hagyjátok beszélni Scipiót”

SCIPIO Róma nemes népe! Az illendőség úgy kívánja, hogy meghallgassuk Cunctátort, a szenátus jobbainak képviselőjét. Róma népe nagylelkű, szólni engedni a szólni kívánót.

Hangok: „Úgy van, jól beszél, hagyjátok Cunctátort, csöndet”

CUNCTATOR Rómaiak! Végzetes lépésre szántátok el magatokat. Könnyelműség hadsereget küldeni Afrikába, amikor Róma még gyöngé, és nem tud ellenállni egy váratlan támadásnak. Várnunk kell, amíg megerősödünk.

Hangok: „úgyse soká vársz már, várd csak, hátha megéred” stb.

Rómaiak! A ti szavatok az istenek szava, megmásítani nem lehet. De tudnotok kell, hogy a szenátus ellenére cselekedtetek. Tudnotok kell, hogy demokráciánkat ti magatok ássátok alá.

Kínos mormogás, Cunctator lemászik az emelvényről, Scipió fellép

SCIPIO Demokráciánkat nem ti ássátok alá és nem én. Mit ér a demokrácia Róma nélkül? Csatlakozzék temetetlenül bolyongó isteneinkhez? Demokráciánk veszélyben, de a szenátus halogatása miatt.

Hangok: „le a szenátussal!”

Nem Cunctátort bántom én. Ő számtalanszor helyesen járt el a múltban.

Hangok: „vette a nyúlcipőt!”

A maga idején a helyes taktikát választotta. De elröpült fölötté az idő, ma új tettek kellene, új taktika, új emberek.

Hangok: „éljen Scipió!” Scipió leszáll, körülveszik

CUNCTATOR Scipió, most igen sok ellenséget szerezteél magadnak. SCIPIO És a hadsereget.

FLAMININUS Akik az ellenségei lettek most, előbb-utóbb úgyis azok lettek volna.

Cunctator kissé csodálkozva néz Flaminiusra

CUNCTATOR Mit gondolsz, Scipió miért fordult a néphez?

FLAMININUS Sejtelmem sincs. De ügyesen csinálta.

Cunctator és Flaminius el. Scipió kiszabadítja magát a tömeg karjai közül

SCIPIO Álljanak elő a katonai tribunosok.

Néhányan előállnak

Rendbe kell szednünk a hadsereget. Első parancsom: megtiltom, hogy a csapatok az engedélyem nélkül portyára induljanak. Mannó seregét sem üldözhetik. Induljanak futárok a provinciákba, az ott állomásozó egységek nem hagyhatják el a támaszpontjukat.

Néhányan el, Scipió Laevinushoz fordul

Szükségem van megbízható emberekre.

LAEVINUS Rám ne számíts.

SCIPIO El akarom foglalni Karthágót.

LAEVINUS Nem akarod te elfoglalni Karthágót.

SCIPIO (meglepetve) Nem?

LAEVINUS Király akarsz lenni. És én királyokat nem szolgállok.

SCIPIO Kár, hogy az ember nemcsak az ellenségeit teszi ellenségévé.

(A tömeg egy részével el)

Futva érkezik Metellus és Philó

...

METELLUS Mi történt? Az utcában óriási a kavardóság! Laevinus! Itt voltál?

LAEVINUS Scipió átverte a szenátust és a népet. A nép meg-szavazta neki a hadsereget.

METELLUS (elképedve) Micsoda?

LAEVINUS Scipió mellett nyilván ti lesztek a kiskirályok. PHILÓ Most retteghetnének, ha nem volnánk Scipió barátai. METELLUS Talán azért kell rettegnünk, mert a barátai vagyunk. Hátha meg akar szabadulni tőlünk.

PHILÓ (megszepsen) Én sokszor bárgyú vagyok, tőlem nem érdemes.

METELLUS Menjünk utána, nyilvánítsuk ki töretlen hűségünket.

Metellus és Philó el, berobog Néró és Livius

NÉRÓ (azokhoz, akik kis csoportokban a Fórumon maradtak) Scipió jó szándékában nincs okunk kételkedni. Mégis, egységesen kell föllépniünk, nehogy a kezébe került hatalom rossz útra vigye. Laevinus, feleddj el a viszályokat. Légy barátunk.

LAEVINUS Nincs okom rá. Te éppúgy király akarsz lenni, mint Scipió. Elegendem van belőletek. Hazamegyek a birtokomra, elédegelek, amíg hagynak. Ha valaki a fejemet akarja, mondd meg neki, a birtokomon keressen. (El)

NÉRÓ Ha segítenek az istenek, még Laevinus is mellénk fog állni. Flaccus, Pulcher, Laelius, Cató, keressük fel Torquatust! Az új helyzetet meg kell tárgyalnunk.

LIVIUS Olyan szép volt, hogy legyőztük Hasdrubált! Mint egy álom! Róma még soha nem volt ilyen egységes, és mi vezettük ezt a Rómát. Hát lehetséges, hogy egy óra mindent tönkre-tegyen?

NÉRÓ Erre a fordulatra nem számított senki. Azt hiszem, tegnap még maga Scipió sem. Valaminek történnie kellett. Gyerünk, a Fórum nem biztonságos. Meg kell találnunk az okot, amiért Scipió a kezébe ragadta a hadseregünket. A demokrácia forog veszélyben.

Mind el

MÁSODIK FELVONÁS

Első jelenet

Észak-Itália. Egy öreg kecskét őriz a mezőn. Későn veszi észre, hogy jön a pun sereg Hannibállal és Mannóval az élén. El akar futni, elfogják, Hannibál elé vezetik

HANNIBÁL Értesz gallul, öreg?

Csend

Hát etruszukul?

Csend

Latinul?

Csend, a zsoldosok dárdával egy kicsit megcsiklandozzák az öreget

ÖREG Gallul.

HANNIBÁL Na végre. Mit reszketsz, nem eszünk meg. Félsz? ÖREG Félek.

HANNIBÁL Fölösleges. Ha felelsz a kérdéseimre, nem történik bántódásod. Ezt én mondom, Hannibál. Hallottál már rólam?

ÖREG Nem.

HANNIBÁL Nem tesz semmit. Szeretem mindazokat, akik nem rómaiak. De ha nem felelsz a kérdéseimre, megölünk. Jó? Na. Itt a közelben van egy falu, igaz?

ÖREG Van.

HANNIBÁL Sokan laknak benne?

ÖREG Nem.

HANNIBÁL Kevesen?

ÖREG Nem.

HANNIBÁL Szóval a kettő között. Gallok?

ÖREG Igen.

HANNIBÁL Szeretem a gallokat. *(A zsoldosokra mutat)* Ezek itt majdnem mind gallok. *(Az egyik zsoldosra mutat)* Ez is gall. Elhiszed?

Csend

Mondj neki valamit.

ZSOLDOS Felelj neki, öregapám, különben megjáród.

HANNIBÁL Elhiszed?

ÖREG El.

HANNIBÁL Nahát. Milyen törzs lakik a faluban?

ÖREG Taurinusok.

HANNIBÁL Hát ez remek. A boiusokat gyűlölitek, igaz? ÖREG

Meg szoktak támadni.

HANNIBÁL Én pedig meg szoktalak védeni titeket, ha nem tud-nád.

Fiatalok laknak a faluban?

ÖREG Laknak.

HANNIBÁL Öregek?

ÖREG Laknak.

HANNIBÁL Asszonyok?

ÖREG Azok is.

HANNIBÁL Gyerekek?

ÖREG Azok is. HANNIBÁL

Fegyverük van?

ÖREG Nemigen.

HANNIBÁL Állattenyésztéssel foglalkoznak?

ÖREG Kecskék vannak.

HANNIBÁL Hát földművelés?

ÖREG Zab meg búza.

HANNIBÁL Mikor raboltak ki titeket legutoljára?

ÖREG Nemrég.

HANNIBÁL Kik?

ÖREG Rómaiak.

HANNIBÁL Kitűnő. Sokat megöltek?

ÖREG Sokat.

HANNIBÁL *(a többiekhez)* Tisztek, hozzám.

Mannó és négy tiszt Hannibálhoz lép

Beszéljünk latinul. *(Az egyik tiszthez)* A csapatod elindul a faluba. A falut a földdel teszitek egyenlővé. Az öregeket és a gyerekeket megölni. A fiatal és erős férfiakat elfogni, rajtuk egy karcolás sem eshet. Aki fiatal férfit öl, fejével fizet. Személyesen fogom ellenőrizni. Ha valamelyiken sérülést látok, téged öllek meg. Világos?

TISZT Világos.

HANNIBÁL A nőkbe dárda. Először a vastagabb. Aztán a vékonyabbal halálra.

A zsoldosok egy része üdvivalgásba tör ki, a többi irigyen hallgat

Egyetlen nő sem maradhat életben. Világos?

TISZT Világos.

MÁSODIK TISZT Nekünk miért nem jut asszony?

HANNIBÁL Kevés az időnk.

MÁSODIK TISZT Mindig ők kapják a legjobbat. Miért mindig őket választod ki?

HARMADIK TISZT Mi is mennénk. Régen öltünk és szeretkeztünk.

ELSŐ TISZT Az én csapatom, úgy látszik, többet ér, mint a tiétek.

MÁSODIK TISZT Többet az anyád kínját.

HARMADIK TISZT Miért nem küldesz minket is, Hannibál?

HANNIBÁL Mert így parancsolom.

MÁSODIK TISZT Ez nem igazság. Lázonganak a katonáim. ELSŐ

TISZT Hannibál, jelentenem kell, hogy a négy század gyakran verekszik. Az én katonáimat verik a többiek. Tégy valamit.

MÁSODIK TISZT Jó az neked, ha lázonganak a katonáim?

HANNIBÁL Mutasd meg nekem, ki lázong.

Csend

(Az első tiszthez) Végezzetek minél gyorsabban. Kaptok egy félórát.

TISZT Azalatt nem lehet minden nőt megerőszkolni.

HANNIBÁL Nem tehetek róla. Ha félóra alatt végezzetek, mindenki kap egy aranyat. Indulás.

Az első tiszt lelép, egy csomó zsoldossal el

MANNÓ Minek ez, Hannibál?

HANNIBÁL Szükség van rá. Nagy út áll előttünk. *(Az öreghez fordul)* Valahol errefelé kezdődnek a nagy mocsarak.

ÖREG Igen.

HANNIBÁL Meg lehet őket kerülni?

ÖREG Meg.

HANNIBÁL Hány napi kerülő?

ÖREG Nagyon sok.

HANNIBÁL Akkor át kell vágnunk rajta. Nincs időnk. Csillagos ég lesz ma éjszaka?

ÖREG Igen.

HANNIBÁL Szerencse.

Néhány zsoldos két torzonborz fickót hoz be

Ezek már a faluból valók?

EGYIK ZSOLDOS Nem. Egy mélyedésben találtam rájuk. Nem is gallok.

HANNIBÁL Latinok vagytok?

ELSŐ SÁSKAEVŐ Nem.

HANNIBÁL Mit kerestek itt?

ELSŐ SÁSKAEVŐ Semmit.

HANNIBÁL Nem ajánlom, hogy szemtelen légy.

ELSŐ SÁSKAEVŐ Semmit sem keresünk itt. Az ér partján élünk.

Két éve. Gyökeret eszünk és sáskát.

HANNIBÁL Hol születted?

ELSŐ SÁSKAEVŐ Illíriában.

HANNIBÁL Hát te?

MÁSODIK SÁSKAEVŐ Szicíliában.

HANNIBÁL Hogyan kerültetek ide?

MÁSODIK Róma alatt szolgáltunk.

HANNIBÁL Miért vagytok itt?

MÁSODIK Elegünk volt. A Padus völgyében is éltünk, de ott több a szűnyog.

HANNIBÁL Összesen hány éve vegetáltok?

ELSŐ Sok. Nem bántunk senkit. Nem dolgozunk. Errefelé nem jár senki. Nincsen semmink. Nem rabolhatnak ki. Ez a bőr a ruhánk. Nyáron ez se.

A zsoldosok közben közelebb jönnek, érdeklődve figyelnek

HANNIBÁL Nem unalmas?

MÁSODIK Nem. Szemlélődünk. Az érben kavicsok. A vízben megtörik a fényük. Lehet nézni. Még a bogarakat. Halljuk a

fű növést. Ismertük minden fát. Ha jönnek a sáskák, mindent letarolnak. Szeretjük a sáska húsát. Eltelik néhány hó-nap, és minden újra nő.

HANNIBÁL Nem hiányzik semmi?

ELSŐ Semmi.

HANNIBÁL Milyen isteneknek áldoztok?

ELSŐ Nincsenek isteneink.

HANNIBÁL Férfiak vagytok?

MÁSODIK Azok voltunk. Nincs értelme.

HANNIBÁL Egymást szeretitek?

MÁSODIK Nem. Nem is beszélünk. Ezért találjuk nehezen a szavakat.

HANNIBÁL És jó ez nektek?

MÁSODIK Jó.

HANNIBÁL Nem kell se nő, se munka, se vágy, se szenvedés?

MÁSODIK Semmi.

MÁSODIK TISZT (elismerően bólogat) Nem is rossz élet.

HANNIBÁL Csinálnád?

MÁSODIK TISZT Talán. Ezek már rájöttek, hogy semmi értelme.

HANNIBÁL (Mannóhoz) Hát te?

MANNÓ Talán nekik van igazuk. Értelmesebb, mint állandóan hadakozni. Beszélni se kell, minek? Mit tudhatunk mi mondani?

Ezek élvezik az életet. Nem zavarja őket se a gondolkodás, se az érzelmek gyötrelme. Néznek és tudják, úgyse lát-nak semmit. Ha meg látnak valamit, annak nincs értelme. Azt hiszem, mindnyájan erre az életre születünk, ezért az életért hadakozunk. Mert minket nem hagynak vegetálni.

HANNIBÁL Veszélyes ideológia. (A sáskaevőkhez) Ha most megöllek benneteket, akkor mi lesz?

ELSŐ Semmi.

HANNIBÁL (kezd földühödni) Nem szeretitek az életet?

MÁSODIK Élünk.

HANNIBÁL Akkor mégis szerettek élni!

MÁSODIK Az állat is él.

HANNIBÁL És az állat nem tudja, szeret-e élni. Értem. És ha meghaltok?

MÁSODIK Meghalunk.

HANNIBÁL Nem vagytok ti emberek. Az ember élni akar és védekezik. Az ember nem fogadja el a halált.

MÁSODIK Az állat se.

HANNIBÁL És ti azzal vagytok emberek, hogy tudatosan elfogadjátok?

MÁSODIK Biztosan.

A zsoldosok közül néhányan nevetnek, Hannibál tanácstalan

HANNIBÁL Ti nem ismeritek a szenvedélyt!

ELSŐ Leszoktunk róla.

HANNIBÁL Akkor ti halottak vagytok.

ELSŐ Nem baj.

Most már általános nevetés. Hannibál érzi, hogy őt nevetik

HANNIBÁL Mit röhögtök?!

Nagy csend

Ki akar ezekkel itt maradni?

Csönd

HANNIBÁL (egy dárdát vesz a kezébe) Én most megöllek benneteket.

Nem fogtok védekezni?

ELSŐ Nem.

HANNIBÁL Nem láttok többé kavicsot a vízben. Nem halljátok többé a fű növést. Nem esztek többé sáskát. Mi lesz akkor? ELSŐ Lesz kavics. Lesz fű. Lesznek sáskák.

Csönd. Hannibál tehetetlen, mégis ölnie kell. Ledöfi az első sáskaevőt, az egyetlen nyikkanás nélkül elterül a földön. A másik nézi

HANNIBÁL Meghalt a barátod.

MÁSODIK Látom. HANNIBÁL Te is meghalsz.

Csönd. A másik meg se mozdul. Hannibál a zsoldosokra néz, azok mintha meg lennének rendülve

Ha most megöllek, mit gondolsz, miért haltál meg?

MÁSODIK Mert van halál.

Hannibál eldobja a dárdát

HANNIBÁL Buzik, előállni.

Néhányan közelebb lépnek

Vigyétek. Azt csináltok velem, amit akartok.

A buzik nagy örömmel megragadják a második sáskaevőt és kivonszolják, az nem ellenkezik. Néhányan a holttestet is kiviszik. Hannibál nagyon bosszús, legyőzték

Ezek nem is voltak emberek. Halandók, de nem emberek. MANNÓ Ki hatalmazott föl, hogy eldöntsd: ki ember és ki nem? HANNIBÁL Én. Elegendő magyarázat? MANNÓ (savanyúan) Elegendő.

Jön az első tiszt, hozza a foglyokat. Csupa erős fiatalember, megkötözve

TISZT Nem telt el félóra sem. Elég kevés volt a nő, ugyanis. Minden nőt, öreget és csecsemőt megöltünk, a falut fölgújtottuk. HANNIBÁL Ellenállás volt?

TISZT Valami kevés. Úgy látszik, hozzá vannak szokva.

Hannibál a foglyokhoz lép, megszemléli őket

HANNIBÁL (a tiszthez) Nagyon jó. Tegyétek gúlába a fegyvert, Mannó, oszd ki nekik az egy-egy aranyat. (Int a többi tisztnek) A ti csapataitok maradjanak itt. Fegyverben. Nehogy megszökjenek ezek itt. (A foglyokra mutat)

Mannó osztani kezdi az aranyat, nagy öröm a zsoldosok között Csönd

legyen!

A zsoldosok csöndben örülnek, Hannibál a foglyok felé fordul

Figyeljetek rám! Én Hannibál vagyok, a nagy hadvezér. Javatokat akarom azzal, hogy idehozattalak benneteket, mert maga-tok nem jöttetek volna. Lépjete be a seregembe. Hogyan éltetek ti eddig? Mint az állatok. Túrtátok a földet látástól vakulásig, s mire beért a termés, jöttek a rablók, és nekik arattatok. Dolgoztok, másnak. A rablóknak, Rómának, a boiusoknak, akár-kinek. Ha rossz az időjárás, alig van termés, ha nagy termés ígérkezik, elveri a jég, kiönt a Padus, jönnek a sáskák, s mindez azért, hogy néhány fáradt asszonyt, magatehetetlen öreget és vízfejű kölyköt eltartsatok. A kölykeitek közül kevés nőtt föl, hogy segítsen vetni és aratni, télen a farkasok és a fagy, nyáron a hőség, az aszály vette el azt, amit meghagytak nektek az emberek. Nem élet ez, én mondom nektek. A miénk az igazi élet. Learatjuk, amit más termel, dúskálunk a máséban, mert minden a miénk, nézzétek meg a ruhánkat és a fegyverünket, mindet szereztük, ahogy asszonyokat is szerzünk, mert nincs olyan város, amelyet meg ne hódítanánk, és nincs olyan ember, akit szolgálnánk, mert nekünk szolgálnak. Nincs otthonunk, mert mindenütt szerezhetünk magunknak. Álljatok közénk. Mitek van most már? A falunak vége, nem maradt senkitek. Visszameneték, hogy felépítsétek a putrikat, hogy újra asszonyokat raboljatok kinnal, keservvel, hogy ismét túrjátok a földet, amíg nem jönnek a rablók, nem jön Róma és elvisz rabszolgának? Ha titeket nem, viszi a fiatalokat. Álljatok közénk. Megtanítunk ölni, rabolni, nincs ennél nagyobb élvezet. Annyi jogotok lesz, mint seregemben bárkinek. Elvezetlek titeket Karthágóba, urak lesztek ott mindhalálig. A javatokat akarom. Barátotok vagytok. Csak akkor lesz nagy baj, ha ellenem szegültök. (Az egyik vérző fogolyhoz lép) Ki sebesített meg?

FOGOLY Egyik katonád.

HANNIBÁL (másik fogolyhoz lép) Ki vágta le a füledet?

MÁSODIK FOGOLY Egyik katonád.

HANNIBÁL Nem megmondtam, hogy épen hozd ide őket?

TISZT De hát védekeztek!

HANNIBÁL Ti pedig kegyetlenkedtetek, mi? Ezért lakolni fog-tok. (Int a többieknek) Fogjátok körül őket.

A zsoldosok körülfogják a faluban jártakat

Úgy jár mindenki, aki nem teljesíti a parancsaimat, mint ezek itt. Elvinni, leölni.

Nagy keveredés, de a faluban jártak fegyverei gúlában. Kezdi kifelé vonszolni őket.

HANNIBÁL (a tisztre mutat) Ezt is.

A tiszt ivólteni kezd, kapálódzik, de mégis megragadják. Útköz-ben le kell szúrni, egy zsoldos a vállára veszi a holttestet és a többi után viszi

HANNIBÁL (a foglyokhoz) Én csak azt parancsoltam nekik, hogy idehozzanak titeket. Ők ezen felül kegyetlenkedtek is, ezért lakolnak. Láthatjátok, barátotok vagyok, nem ellenségtek.

Feloldozni őket.

Néhány zsoldos kioldozza a foglyokat, azok tagjaikat dörzsölgetik

Válaszolatok, beálltok-e hozzánk.

EGY FOGOLY Értelmesen beszéltél. Nincs más választásunk, ha nem állunk be, éhen halunk.

HANNIBÁL Nálam nem fogtok éhen halni. Amellett bosszút is álltam azokon, akik oly kegyetlenül megölték a hozzátartozóitokat. A zsoldosaim barátként fognak bánni veletek, utálták a most megölt csapatot valamennyien.

Közben jönnek vissza a zsoldosok.

MÁSODIK TISZT Készen vannak.

HANNIBÁL Sajnálom őket, jó katonáim voltak. Barátaink, akik-vel együtt harcoltunk és szeretnénk volna Karthágóba érni. A sors másként akarta. Most helyükbe újak lépnek, akikkel többen leszünk és erősebbek. Elesett bajtársainknak adjuk meg a végtiszteességet, temessük el őket vallásuk szerint. Az istenek akarták halálukat, könyörögjünk tehát az istenekhez, könnyítse meg számukra az örökletet.

Néhány zsoldos ásókkal kiindul, hogy a hullákat eltemesse

HANNIBÁL (a három tiszthez) Új bajtársainkat három egyenlő részre osztva rátok bízom, felelősek vagytok érte, hogy egy hét múlva valamennyi tudjon harcolni. Amíg kiképzésük folyik, dupla fejadagot kapnak. Szoktassátok őket fegyelemre és tisztességűdásra. (A foglyok felé fordul) Ezentúl egyetlen össze-tartó család tagjai vagytok. Életetek ezentúl a bajtársatoké is. Minden ember veszte az egész csapatot sújtja. (A régi zsoldosok felé fordul, kiválasztja közülük azt a kettőt, akik az első felvonás első jelenetének elején kockáztak) Mondjátok el, mit műveltetek őrsgé idején.

Azok hallgatnak

Mondjátok el bátran.

EGYIK Őrségen voltunk ...

HANNIBÁL És?

MÁSİK Kockáztunk.

HANNIBÁL Mibe kockáztatok?

MÁSİK Életbe, uram.

HANNIBÁL Tudtátok, hogy megtiltottam az életbe való kockázást?

MÁSİK Tudtuk, uram.

HANNIBÁL Mégis életbe kockáztatok.

Csőnd

EGYIK Csak úgy, hogy egy nagy ütközet után lett volna esedékes. Ha mindketten életben maradunk.

HANNIBÁL (a sereghez) Mi lehet értékesebb, mint az emberi élet? Van-e, ami hozzá fogható? Megszületsz hiába, és értelmet adsz a létnek, fölfogod, ami fölfoghatatlan, ami csoda: a születés, a szerelem, a halál, maga az élet csoda, mert csodának érezve fogod föl, gyilkolsz és gyilkolod magad, mert nagy az élet, szenvedést okozol és szenvedsz, mert nagy az élet, örülsz, mert nagy szenvedés szűnik, és szenvedsz, mert az öröm elérhetetlen, céljaid vannak, és azokat el sosem éred, mert nagy ez az élet, mert nagyon nagy ez az élet, mert soha nem adod föl, mert nem alázkodol, de megérted a törvényt, és meghajtod a fejed; hát van-e, ami az emberi értelemhez fogható, amely a földre idézte a tüzet, és feltalálta a kereket, holott két lábon jár az ember, miként a majom, hát van-e, amely az embert legyőzné, hát van-e oly hatalom, hiszen van-e más érték, mint az ember élete, van-e más mérték, mint az egyes élete? Van-e más gyönyör, mint az emberé, van-e más világ, mint az élet világa, van-e nagyobb viszony, mint az ember és a lét viszonya, van-e szörnyűbb, mint két emberé? Aki életét nem óvja, aki játszik vele, mit érdemelhet? Csakis a legnagyobb büntetést. A legnagyobb érték az élete, el kell venni tőle. (Int, hogy a két kockázót vigyék el)

EGYIK Uram, ne öl meg, most látom csak, milyen nagy az élet, eddig nem tudtam, honnan tudtam volna? Nem mondta senki! Uram, bocsáss meg, meg fogok javulni!

Hannibál még egyszer int, elviszik őket

HANNIBÁL Hát úgy vigyázzatok az életetekre. Most oszlojtatok három csoportra, a tisztetek majd választanak. Aki nem teljesíti a tisztetek parancsait, meghal, világos?

Zúgás

Nem értem.

Zúgás, a „világos” már kivehető

Még mindig nem értem.

MIND Világos !

Két tiszt elviszi a maga részét, a harmadik csoport ott marad. A volt foglyok a tiszt köré gyűlnek

HANNIBÁL (Mannóhoz) Mannó, hívd a kuruzslókat. Kenjenek meg, félek a mocsártól. A bal szememet idefelé ebben a mocsárban vesztettem el.

Mannó et. A volt foglyok leülnek a tiszt körül, egy öreg zsoldos kezd mesélni nekik. Hannibál fülel, mosolyog

ÖREG ZSOLDOS Hát tudjátok, volt sok nagy csatánk. Voltunk egyszer egy tónál, hát rajtunk ütött az ellenség. Tusakodtunk, tusakodtunk, bizony rosszul áll a szénánk. Nézzünk Hannibálra, ő csak mosolyog. Verekedjete, aszongya, és mi verekszünk tovább. Fogy az ellenség, fogyunk mi is. Hull ránk a kő, mint a záporosó, mert felettünk egy domb, azon meg az ellenség. Nézzünk Hannibálra, ő csak mosolyog. Verekedjete, aszongya, és mi verekszünk tovább. Hullnak ám ránk a kövek, véres kövek, akkorák, mint a fejem, ni. És fogyunk rettenetesen. Nézzünk Hannibálra, ő csak mosolyog. Verekedjete, aszongya, és mi verekednénk tovább, de nem lehet, mert szempillantás alatt akkora köd jön ránk, hogy csak no. Na most mi lesz, mondom a bajtársamnak, most aztán hogy verekedjünk. Várjál csak, aszongya a bajtársam, Hannibál tudja, mit csinál. Állunk hát ott, állunk, ácsingózunk, le is heveredünk, szép, fényes, puha fű nőtt arrafelé, tele békával, eltelik egy fél nap, felszál a köd, hát mit látunk? Ott áll fenn a dombon Hannibál, és csak mosolyog lefelé. Nézzünk körbe, hát az ellenség a ködben a sajátjaira dobálta a köveket, akkora kövek, mint a fejem, meg is halt mind, nem is kövek voltak azok, fejek bizony, véres fejek törzs nélkül. Hát ilyen ember Hannibál.

Közben jönnek a kuruzslók

HANNIBÁL Kenjete meg, mondjatek varázsigéket. Csalók vagy-tok, de félek ettől az átkozott mocsártól. Nem akarok most megvakulni. Nyugtassatek meg, hogy megtettem mindent.

Hannibál lefekszik, a kuruzslók kenégetik, körbeugrálják, varázs-igéket dünnyögnek. Az öreg zsoldos tovább mesél

ÖREG ZSOLDOS Voltunk egyszer egy télen át egy szép nagy városban, Rómától szép, széles, köves út vezet odáig, a várost úgy híják, hogy Kappia, az utat meg Vijja Kappiának. Mondják a hadnagyk Hannibálnak: minek nekünk itt maradni, menjünk neki Rómának. Mondja erre Hannibál: nem megyünk mi Rómának, hanem itt maradunk, fáradtak a katonák, pihenjenek szegények. Ott voltunk mi egész télen. Adott nekünk Hannibál akkora palotákat, hogy belefáradt a pillantás, amíg felért a mennyezetre, volt ott víz is, meleg víz is, aranyból az ágyak, gyémántból a székek, de puha aranyból, puha gyémántból. Ha nem hiszitek, nézzéte meg. Annyit ettünk-ittunk, hogy ma is részegek vagyunk tőle. Ott még a kutyák is húst ettek. Annyi nő volt, fekete, szőke, vörös, barna, meztelen mind, hogy azóta nőre nézni se bírunk. Volt, amelyiknek a csöcse akkora volt,

hogy azon járt, nem a lábain. Ott történt, hogy annyira meg-híztunk, hogy amikor egyszer disznót vágtak, tévedésből levágták az egyik bajtársamat is, meg is ettük, csak akkor fordult föl a gyomrunk, amikor a leves alján megláttuk az ujjperceket. Annyit rókáztunk akkor, hogy azóta se tudták eltakarítani. Hát ilyen életünk volt nekünk Kappiában.

A tiszt int, a volt foglyok felállnak, el. Hannibál fölkel, int a kuruzslóknak, azok elkotródnak. Hannibál kifelé indul néhány testőre kíséretében

EGYIK TESTŐR (az öregre mutat, aki a kecskéket őrizte) Megöljem?
HANNIBÁL (visszanéz az öregre, aki egyedül maradt ott) Nem muszáj.

Mind el, az öreg a szín közepén a földön ül és nyüszít

Második jelenet

Lakoma Cunctátor házában. Scipió, Flamininus, Cunctátor, Metellus, Philó, Laelius, Néró, Livius, Flaccus, Torquatus és Pulcher heverészik és zabál

CUNCTÁTOR Nagyra becsült vendégeim, miután a többség már alig piheg, most falernusit és neapolisit fogunk felszolgálni. Az utóbbi szeretett Scipiónk ajándéka, akinek nagylelkűségénél csak megdondolatlan erőszakossága nagyobb. Köszönjük, Scipió, a bort. Együtt házigazdaként is, a szenátus legidősebb tagja-ként is köszöntöm Metellust és Philót, az újonnan megválasztott konzulokat. (Felemeli poharát) Sok sikert, még több józanságot kívánok nektek.

Isznak

METELLUS Köszönjük a bizalmat, Cunctátor. Ígérjük, hogy erőnkiből telhetőleg máától, konzulságunk első napjától szeretett barátunk, Scipió afrikai hadjáratáért fogunk küzdeni. Adják az istenek, hogy mi okozzuk Karthágó vesztét.

PHILÓ Én is köszönöm a bizalmat. Szerencsére úgy hozta a sors-húzás, hogy Metellus megkapta a hadsereget, amellyel Scipió rendelkezik ugyan, de mégis veszélyesebb, mint az én pontifex maximusi hivatásom. Majd olyan áldozatokat igyekszem bemutatni, amelyek jó sok esőt hoznak, meg persze Karthágó bukását is, mivelhogy esedékes.

NÉRÓ Természetesen én is köszöntöm az új konzulokat. Hallatlan dolog ugyan Róma történelmében, hogy a konzuloknak nincs hadseregük, de újdonsült konzulaink szerencséje is egyben: a katonai ballépéseket más fogja elkövetni helyettük. Nekünk ez a szerencse nem adatott meg, ezért kényszerültünk legyőzni Hasdrubált. Egyszóval, gratulálok.

LIVIUS Én is gratulálok. Kívánom, hogy tartások diadalmenetet ti is, meg az is remek érzés, ha az ember éjszaka csak azért máskál Rómában, hogy előtte fáklások haladjanak, és minden-ki tudja, hogy ott megy a győztes konzul. Én nagyon élveztem, élveztétek ti is.

METELLUS Köszönjük. S ha már ilyen szépen összejöttünk, azok számára, akik még nem tudnának róla: a színlelt hajótörések ügyében perújrafelvételre került sor.

Nagy meglepődés, zúgás

FLACCUS Furcsa, hogy a szenátus tagjai nem tudnak róla. METELLUS Sajnos, ilyen szépséghibák mostanában gyakrabban fognak előfordulni. Sok a munkánk, nincs időnk huzavonára.

A kérdést a praetorok megvitatják ...

FLACCUS Mikor, könyörgöm?

METELLUS Ma délelőtt, mialatt a szenátus megválasztott bennünket, és Scipiónak megszavazta az afrikai hadjáratot. FLACCUS De hiszen te is a szenátus ülésén voltál. METELLUS A praetorok attól még összeülhettek. Úgy határoztak,

hogy Róma békeje érdekében, nem pedig a vádlottak bűnössége miatt, valamennyiüket száműzzük.

Nagy fölzúdulás: „csalás, lefizették őket” stb.

A vádlottakat az elszenvetett sérelmek miatt a száműzetés szó mellőzésével colóniavezetővé tettük Itáliában. A gazdagabbakat Hispániába szőlította a kötelesség, valamennyien értékes ezüstbányákat kaptak.

Meglepődés, zúgás

FLACCUS Hát ez meg micsoda?

TORQUATUS Újabb nem tudom, hányadán is állnak a dolgok. METELLUS Célunk Róma békéjének megőrzése és gazdasági helyzetének megszilárdítása. Karthágó meghódítása mellett legfontosabb feladatunk a belső építés. Csak ennyit akartam mondani.

FLACCUS Most vagy Róma gazdaságát hozzuk rendbe olyan intézkedésekkel, amelyek számomra érthetetlenül szolgálják a mondott célt, vagy Karthágó ellen vonulunk. Szeretném tudni,

hány vonalon futnak a dolgok. Mintha egyre kevesebb betekintésünk lenne az ügyek folyásába.

PHILÓ Hagyni kell, Flaccus, hadd folyjanak a dolgok. Én se tudom, mi minden történik, engem felelősségre is vonhatnak érte, mégse izgatom magam. (Iszik)

CUNCTÁTOR Úgy látszik, a véletlenek összejátszanak. Ha vala-ki nem tudná: ma délelőtt összeült a szenátus gazdasági bizottsága is.

Meglepetés

FLACCUS Erről se tudtam. Kezdek hozzászokni.

CUNCTÁTOR Az informálás ezen türethetetlen állapotának sürgő-sen véget kell vetni, ajánlom a konzulok figyelmébe. Mint ismeretes, a szenátus a gazdasági bizottságot már évtizedekkel ez-előtt felhatalmazta gazdasági rendszabályok meghozatalára. Dél-ben közölték velem, hogy ma délelőtt hoztak egy ilyen rend-szabályt.

NÉRÓ Álljon meg a menet. Eddig ilyen rendszabályt a gazdasági bizottság még soha nem hozott. Hogyhogy most egyszerre mindenki tudta nélkül?

CUNCTÁTOR Én is meglepődtem, Néró, de utánanéztam a jog-szabályok között, vajon a gazdasági bizottság rendelkezik-e ilyen hatalommal.

NÉRÓ És rendelkezik?

CUNCTÁTOR A rendelet idestova százéves, a szövegezése homályos, de annyi bizonyos, értelmezhető úgy is, ahogy azt a gazdasági bizottság tette.

Zúgás

NÉRÓ Idegesítő, ha mindent így is meg úgy is lehet értelmezni. Mintha némelyeket közülünk valaki dróton rángatna a színpalak mögül. (Scipióra néz)

A többiek is odanéznek, bár többen el is kapják a pillantásukat. Scipió nyugodtan heverészik. Mellette a földön Flamininus ül

PULCHER Nem lennék meglepve, ha a rendelet a lovagok jogaiba váгна.

CUNCTÁTOR Én is így gondoltam, a rendelet azonban a következő : a lovagoké maradván a kereskedelem privilégiuma, lehetőség biztosítatik, hogy a lovagság Galliában, Szicíliában és Hispániában korlátlan mennyiségben vásárolhasson földet .

Általános elképedés

... továbbá a fenti területeket érintő közvetítő kereskedelem lebonyolításával is a lovasság bíztatik meg. Az arisztokrácia továbbra sem kereskedhet, Rómában és Itáliában viszont csak ő kaphat földet.

A meglepetés tart

Igazat kell neked adnom, Néró, hogy ezek a dolgok kissé váratlanok. Különösen, hogy e rendeletek következménye az lesz, hogy senki sem fog Afrika birtoklására törekedni, anyagi érdekltsége más területek felé szólít minden épeszű embert. Fájdalom, a szenátus ma délelőtt még nem tudott ezekről az újdonságokról, mert valószínűleg nem szavazott volna Scipió javaslatát mellett. Még most sem késő azonban, hogy Scipiót esztelen szándékától eltérítsétek. Arisztokrata létemre most a lovagokban szeretném látni Róma megmentőit.

FLACCUS Önmagammal kerülnek ellentmondásba, ha a szenátus jóváhagyó határozata után most Scipió ellen beszélnek. A szenátus azonban képtelen lesz megadni azt az összeget, amit köve-tel. Ezzel tisztában kell lenned, Scipió.

SCIPIÓ Pedig muszáj. Nem érzitek a pun veszély nagyságát.

CUNCTÁTOR Sőt nagyon is érezzük. Sose volt nagyobb a veszély.

SCIPIÓ Egyetértünk, Cunctátor.

CUNCTÁTOR Csakhogy te hülyének nézed a punokat, Scipió. Ha Róma főereje Afrikában lesz, a punok pillanatok alatt a védtelen Rómában teremhetnek.

SCIPIÓ Egyszer s mindenkorra meg kell akadályoznunk, hogy Karthágó bárhol is ott teremjen.

CUNCTÁTOR De nem most! Nem ez az a pillanat!

SCIPIÓ Neked soha nem fog eljönni az a pillanat! CUNCTÁTOR Lehet,

hogy nem érem meg. Öreg vagyok, de szenilis még nem. .

SCIPIÓ Ki tudja? Talán irigyled, hogy Karthágót én fogom le-győzni.

CUNCTÁTOR Nem irigyellek én semmiért. A legkevesbé azért, hogy Rómát tönkretenni téged szemeltek ki az istenek.
SCIPIO Örökös óvatosságod a nyulakéhoz hasonló.
CUNCTÁTOR Sajnos, nekem van meggyőződésed.
SCIPIO Nekem pedig céljaim.
CUNCTÁTOR Hogy fejjeled rohanj a falnak. Eriggy, lesz egy hőzöngővel kevesebb. De menj magad, és ne vidd Rómát. Róma élni akar.
SCIPIO Róma élni akar, de nem egy szűk lyukban, ahogy azt a nyulak tanácsolják.
CUNCTÁTOR 'De nagy bika lettél Hispániában!
SCIPIO Kiből nyúl, kiből bika.
CUNCTÁTOR A bikák legrosszabbika.
SCIPIO Halljátok ezt? És még neki van meggyőződése! Délelőtt mellette szavaz, délután ellene beszél!
CUNCTÁTOR Megszavaztam, de miért? Ti mind, akik itt vagy-tok, ti mind azzal győzködtetek, hogy Scipió hatalma túl nagy, hogysem szólni lehetne ellene. Ha én ellene szavazok, ti úgyis meghamisítjátok a szavazás eredményét. Ha Róma elvész, csak azért vész, mert ti mind be vagytok csinálva.
SCIPIO Hát be vagytok ti csinálva? Tőlem félték? Tőlem, akinek csakis Róma java lebeg a szeme előtt? Jelentkezzék, aki fél tőlem!

Síri csönd

FLACCUS Mi tudjuk, nemes Scipió, hogy téged csakis a meg-győződés vezérel. Ezért szavaztunk igennel. De azt a horribilis összeget, amit kértél, képtelenek leszünk megadni.
SCIPIO Róma léteről van szó, és pár arany miatt tétlenkedünk! Én beleadom minden vagyonomat, de több kell, sokkal több, sürgősen! Gondoljatok bele, egymillió ember pusztult el csak Itália részéről, egymillió ember! És hány római? Tízezrek! És minden római legalább öt itáliait ér! Van-e valaki Rómában, aki ne siratná férjét, apját, fiát, van-e a római jogú városokban, aki ne gyászolná megbecsületlenített lányát, anyját, nővérét, aki ne gondolna borzalommal az iszonyatosan megcsönkített holt-testekre? Minden elesett római élete megfizethetetlen! Az itálieiaké ötödreszt megfizethetetlen, az is szörnyű összeg. Mi vár ránk, ha most tétlenkedünk? Hát hiába táplálta farkas Romulust és Rémust? Bárányok, nyulak az utódaik?
PULCHER Ez mind szép, Scipió, igazad van, de erősödjék meg Róma legelőbb, hiszen ha a gazdaság rendben, lesz annyi pénz, mint a pelyva. Karthágó visszavonulóban, használjuk ki a lélegzetvételnél idejét arra, hogy kiaknázzuk a hispániai bányákat, a szicíliai földeket, lesz aztán pénz, pusztulhat Karthágó.
SCIPIO Mintha délelőtt te is mellette szavaztál volna.
NÉRO Azóta megtudtunk egyet s mást. Amellett Cunctátor aggályait sem szabad figyelmen kívül hagynunk. Az összeg pedig valóban túl nagy. Hidd el, ettől függetlenül mi melletted állunk.
PULCHER Bizony, túl nagy az összeg.
SCIPIO Ki állítja még ezt?
FLACCUS Én már kijelentettem.
TORQUATUS Csatlakozom.
LIVIVS (Néró noszogatója) Rendkívül nagy.
LAELIVS Nagynak tűnik, utána kéne számolni.
METELLUS Talán kevés is. Ekkora vállalkozásnál csak biztosra mehetünk.
PHILO Bizony, így van ez: minden nagy dolog apróságokon bukik meg.
NÉRO Melletted vagyunk, Scipió, de számolnunk kell Róma gazdasági helyzetével.

Egy katonai tribunus jön be

TRIBUNUS Scipió, bocsáss meg. A

tribunus felé fordulnak

Mediolánumból jövök lóhalálában. Majdnem elfogtuk Hannibált.

Zúgás, Scipió kissé megrémül

SCIPIO Micsoda?
TRIBUNUS Majdnem elfogtuk Hannibált.
SCIPIO És nem?
TRIBUNUS Nem.
SCIPIO (megkönnyebbülve) Hallgatlak.
TRIBUNUS Váratlanul tűnt fel a közelünkben, nagyobb sereggel, mint a kémek állították. Hannibál a közvetlen közelünkben táborozott le, nem tudta, hogy a parancsnokságom alatt álló csapat a terepen tartózkodik gyakorlaton. Egy pászortól meg-

tudtuk, hol vert táborot Hannibál. Az éjszaka leple alatt váratlanul megtámadtuk Hannibált, két domb között egy völgyben táborozott, nyilván, hogy még közéről se lássák. A sötétben a magaslatokon csendben megöltük az őreit, a baj csak az volt, hogy Hannibál hamar feltalálta magát, fáklyákat gyújtatott és kezdett elvonulni. Mi a fáklyák után vetettük magunkat, amikor utolértük őket, akkor derült ki, hogy Hannibál egy ökörcsordával táborozott együtt, a fáklyákat az ökrök szarvára köttette, és mi az ökröket üldöztük. Mire visszafordultunk, Hannibál és serege fölszívódott. Másnap este hallottuk, hogy Hannibál kiért Itáliából.

SCIPIO Te ökör, a te szarvaidra kell fáklyát kötnözn! Ki fogja el most már Hannibált?

TRIBUNUS Uram, hiszen te parancsoltad, hogy ne üldözze senki!

SCIPIO Még visszafázol, te ökör? Én a katonáimat féltettem

Hannibáltól. Visszapofázol, és még el se tudod fogni Hannibált?

NÉRO Ne haragudj rá, csak jót akart, és nem olyan könnyű

elfogni Hannibált.

SCIPIO Ez az ökör akart jót? Hát ki volt még ilyen helyzetben Hannibállal szemben? (Tapsol, néhány katona beront, a jelen-lévők megrémülnek) Vigyétek, magánzárka, kenyér és víz.

TRIBUNUS Uram, vedd úgy, hogy nem is mentünk Hannibál ellen!

SCIPIO Te ökör, hiszen mentetek! Megszegted a parancsot, és még csak el se tudad fogni!

A katonák elviszik a katonai tribunust

Hülyékkel vagyok körülvéve, még ti is ellenem fordultatok. Legyen. Róma veszvéen egyetlen római nézhet majd farkasszemet az istennel, az én leszek.

Scipió dühöngve el, kis csönd, Flamininus Scipió után el

FLACCUS Nagyszerű, most már Hannibál sincs Itáliában. (Cunctátorhoz) Ez a fiatalember valaha a te titkárod volt, ugye?

CUNCTÁTOR Flamininus? Igen. Ekkora Scipió rontó hatása.

Az ifjúságot minden durrbele ideológiával meg lehet szédíteni.

Scipió ezért is veszélyes.

NÉRO És túl nagy a szarva. Ha nem vigyázunk rá, nem lehet majd

letörni.

FLACCUS Mert nagy a hatalma. Egyet tapsol, és huss, berontanak a

katonái.

NÉRO Igen, ez már túlzás.

PULCHER Nem merhetünk tenni ellene. És nem is biztos, hogy rossz nekünk Scipió. Úgy tűnik, eddig nekünk kedvez, még nagyobb kiváltságokat adott, mint adnia kellett volna. Karthágót nehéz legyőzni. Évekig tarthat, amíg a miénk lesz a kereskedelme, addig nem is járunk rosszul.

NÉRO (Metellushoz) Szép kis konzulok vagytok ti. Hadsereg nélkül?

Csodállak benneteket.

METELLUS Scipió busásan fizeti a híveit, Néró. Nem irigyelsz te

minket?

NÉRO Amíg ti vagytok a kegyeltjei, feltétlenül. De láthatjátok, máris új kegyence van, ez a tejföldrészük hogyishívják. Én a ti helyzetekben féltékeny lennék.

PHILO Igaz. Miért nem vagyunk mi féltékenyek?

METELLUS Mert nincs rá okunk. Téged is megfizetne Scipió, Néró, ha

támogatnád.

NÉRO Hiszen támogatom! Csak óvni akarlak benneteket. METELLUS

Cunctátor, köszönjük a vendéglátást. Szólitának Ró-ma ügyei. Ég

veletek. (Philóval el)

NÉRO Hát elment a slepp is. Cunctátor, sajnálom, hogy Scipió ilyen tiszteletlenül beszélt veled. Most teheti. De mi, akik itt vagyunk, nem vagyunk gyengébbek nála, csak félünk tőle. A hadsereg az ő kezében van, de még egyszer aligha fordulhat a néphez. Cascát ugyan Scipió ügyesen befeketítette a nép előtt a hajóüggyel kapcsolatban, de azért valamit Casca szavára is adnak. Még többet a tiétekre. Csak rád nem hallgatnak, Cunctátor, kérlek, ne beszélj többet Scipió ellen, ez csak neki használ. Sajnálom, de ki kell mondanom: téged a hülye nép

kiröhög.

CUNCTÁTOR Sajnálom, hogy így van, még jobban sajnálnám, ha

Róma azért szenvedne, mert ügyetlenül fejezem ki magam.

FLACCUS Erről szó sincs, csak éppen most kedvezőtlen a köz-

hangulat, a közhangulattal pedig mindig számolni kell. Arról azonban

biztosíthatlak, hogy a kért összeget soha nem fogom megszavazni.

CUNCTÁTOR Én sem fogom megszavazni. Akkor sem, ha ti

meggyávtok.

FLACCUS Talán nem kerül rá sor. Hogy Scipió nincs itt, be kell

vallanom, van benne valami nagyság. Mi itt valamennyien többé-

kevésbé a magunk érdekeit nézzük, téged kivéve, Cunc-

tátor, nincs is semmi ebből kifolyólag. Scipió Karthágó lerontásának megszállottja, pedig neki alig hozna hasznot. TORQUATUS Legföljebb a királyságot.

Kis csönd

NÉRÓ Nincs ma olyan ember, aki király lehetne. Szálljunk magunkba, hány csoportra oszlunk mi? Ha Scipió nem kényszerítene minket egyetlen táborba, nem öt próbálnánk szurkálni, de egymást marnánk. LAELIUS Hogy annyira kapálódzol a lehetősége ellen, mondd csak, Néró, nem akarsz te király lenni?

Csőnd

PULCHER Nem ez a kérdés. A kérdés végül is az, hogy Scipió ezzel az összeggel a markában valóban Karthágó ellen indulna-e. TORQUATUS Erről van szó, végre valaki kimondta. Ezért nem szabad megadni. CUNCTÁTOR Én, amíg élek, nem szavazom meg, esküszöm.

Csőnd

NÉRÓ Azért mégiscsak furcsa. Scipiónak tudnia kell, hogy félnek tőle, tehát ekkora összeget nem merünk a kezébe adni. Miután igen nagy összeget kért, van hivatkozási alapunk, miért nem adjuk meg. Ha kevesebbet kér, nem tudunk kibújni.

FLACCUS Scipió elvakult ember. Nem néz se istent, se embert, se hasznot. Az utóbbi a borzasztó.

NÉRÓ Mi az, hogy nem néz hasznot? Minden ember egyforma. Gyanús nekem ez a nagy összeg. Nem értem Scipiót, amit nem értek, attól félek. Scipiót a legjobb lenne eltávolítani Itáliából. Amíg ő esetleg évekig távol van, meg oda is veszhet, hasonlók, mi itthon nyugodtan sütogethetjük a pecsenyéinket. Nem lehetséges, hogy Scipió azért szabott ekkora összeget, hogy Rómában maradhasson, közel a tűzhöz?

FLACCUS Ezt nem hiszem. Mihelyt hazaért Hispániából, azonnal előállt ezzel a tervvel. Még mi nem akartuk megszavazni.

CUNCTÁTOR Azt hiszem, nagyon tévedsz, Néró. Nem ismered Scipiót. Őt nem lehet a mi mértékünkkel mérni. Igaza van Flaccusnak, Scipió mániákus.

NÉRÓ Talán mégsem. Adjuk meg neki a pénzt, aztán meglátjuk, mi lesz. FLACCUS Hogy még nagyobb hatalma legyen? Én nem adom meg. Később jár, köszönjük a vendéglátást, Cunctátor. Egyelőre az a legjobb, ha várunk és vigyázunk magunkra.

Lassan elindulnak kifelé, Néró Cunctátorhoz húzódik

NÉRÓ Akárki akármit mond is, te vagy itt az egyetlen észlely. Nem hiszem, hogy ne fordult volna meg a fejedben, amit én itt pedzegetni kezdtem. Ha te az összeg megadása mellett szavazol, a többi mint a csorda megy utánad. Szavazd meg!

CUNCTÁTOR Nem teszem. Róma érdeke előbbrevaló, mint az, hogy egy időre megszabadulhassunk Scipiótól. Meggyőződésem ellenére nem cselekszem. Ég veled, Néró.

NÉRÓ Ég veled, Cunctátor!

CUNCTÁTOR Ég veletek!

Mind el, csak Cunctátor marad

Harmadik jelenet

Tanácssteremnek használt palotaszoba Karthágóban. Jelen van Mágó, Maharbál, Himilkár, Marró, Rabar, Himilkó. Himilkár a teremben járkál, a falakat és a berendezést vizsgálja. Valamennyien idegesek

MAHARBÁL Könnyelműség volt a fejünket az oroszlán szájába dugunk.

MÁGÓ Nem térhettünk ki a hívás elől.

HIMILKÁR Ezek ma biztosan nem tudják, hogy ez az én palotám volt valaha. Alig hagytak valamit a helyén. Disznók. MAHARBÁL Nagyon erősek ezek a falak.

HIMILKÁR Jó kis épület ez, én mondom nektek.

Bevonul a Vének Tanácsa: Tágó, Marubál, Pamelkár, Tennó és Rikalbál. Mőgöttük Syphax. Kis csönd, méregetik egymást. Maharbál Syphax elé térdel és megcsókálja a kezét

MÁGÓ Hannibál hadnagyai nevében köszöntöm a Vének Tanácsa megjelent képviselőit. Örömmel üdvözlöm Syphaxot, Numidia királyát. A többiek nem jönnek?

TÁGÓ Mi vagyunk a Vének Tanácsa.

MÁGÓ Tudtommal a Vének Tanácsa háromszáz tagból áll. Ami-kor a Vének Tanácsa előtt legutóbb egymagamban megjelentem, még százhat tagja volt. Hol vannak a többiek?

TÁGÓ A Vének Tanácsa jelenleg tizenhét emberből áll. Mi vagyunk az agytrósz, a többi nem érdekes. A Vének Tanácsát ezek szerint átszerveztük, a jelen helyzetben a jelen helyzetben a nagy létszám célszerűtlennek bizonyult.

MÁGÓ Mégis meg kell kérdezem, illetékesnek érzitek-e magokat, hogy Karthágó nevében beszéljete?

TÁGÓ Karthágót egyedül mi képviseljük. Hannó suffes jóvá-hagyta a Vének Tanácsa új névsorát. Tessék.

Átnyújt egy papiruszt, Mágó tanulmányozza, aztán visszaadja

MÁGÓ A meghatalmazás szabályos, mégis furcsa, hogy a Vének Tanácsa évszázados működése után ekkora változást szenvedjen.

TÁGÓ Karthágó még soha nem volt nagyobb veszélyben. Vár-hatjuk a nyakunkra Rómát, mert Hannibál Itáliából szégyenletesen megfutott.

Hannibál hadnagyai fölhördülnek

MAHARBÁL Mi az, hogy szégyenletesen megfutott?

MARUBÁL Tágó nem a helyes kifejezést használta. Hannibál elárulta Karthágót.

MÁGÓ A Barkas-párt nevében tiltakozom!

PAMELKÁR A Barkas-párt nevében itt egyedül én tiltakozhatom.

MÁGÓ Mióta vagy te pártvezér?

PAMELKÁR Nemrég. Az ellen tiltakozom, hogy Hannibál árul, azt azonban nem tagadhatom, hogy megfutott. Indok nélkül kivonult Itáliából, és ezzel Karthágót válságos helyzetbe hozta. MÁGÓ Szép. Akkor mondjátok meg, kit képviselek én?

TÁGÓ Mint Himilkár helyettese, a Karthágó falai alatt táborozó zsoldosokat.

HIMILKÓ Ha ez itt a Vének Tanácsa, akkor én ezennel lemondok a zsoldosereg vezetéséről.

TÁGÓ A Vének Tanácsa a lemondást elutasítja.

HIMILKÓ Úgy vezéri hatalmammal fogva a vezéri címet ezennel Mágóra ruházom át. Hivatkozom gyenge egészségi állapotomra.

Mindemellett továbbra is a zsoldosereghez tartozónak érzem magam.

A vezéri címet kézfogással adom át. *(Kezet nyújt Mágónak)*

MÁGÓ Karthágó miatt el kell fogadnom. *(Kezet ráz Himilkóval)*

A vének összesűnnek

TÁGÓ A változást kénytelenek vagyunk elfogadni.

MÁGÓ Mint Hannibál seregének az ő távollétében főparancsnoka, Hannibál érdekeit a pártjával szemben is én képviselem. Vádjaitokra kár szót vesztegetni, csak az időt akarjátok húzni. Amiért hívasotoknak eleget tettünk, az az: engedjétek be a seregünket a városba. Hónapok óta táborozunk itt, hadnagyaink csak most léphettek be a város területére. A sereg ellátása rendszertelenül folyik, fegyelme akkor is évekre megvan. Eddig csak hitegettetek minket, türelmünk fogytán. Mi velünk a tervetek?

TÁGÓ Karthágó egységének megőrzése céljából ismét csak azt javasolhatjuk: vonuljatok el Leptisbe. Ha jön Róma, majd hívunk.

MAHARBÁL Leptisbe? Nemrégén még Utikáról volt szó. Miért pont Leptisbe? Utika stratégiailag kulcsfontosságú helyen fekszik.

MÁGÓ Világos beszéd, erre vártunk. Tehát nem engedtek be Karthágóba.

TÁGÓ Nincs elég pénzünk, hogy a zsoldosaitokat ellássuk.

MAHARBÁL Nincs elég pénzetek?

HIMILKÁR Ekkora gazdagságot az se képzelhet el, aki mind-össze húsz éve látta Karthágót utoljára. Ha csak egyetlen templom tornyáról levakarjátok az aranyat, hogy ne kelljen a tiétekhez nyúlni, a sereg élleme akkor is évekre megvan.

MARUBÁL A papi testület tagjaként tiltakozom az ilyen szentségtörő beszéd ellen. Az istenek kincseihez nem nyúlhatunk.

HIMILKÁR Szentségtörés? A mi szobrunk a főtereken állnak, szentségek vagyunk magunk is. Karthágó nekünk köszönheti a gazdagságát, nekünk és Hannibálnak.

TENNO Karthágó a gazdagságát egyedül szorgalmas kereskedői-nek köszönheti. Nem Hannibál tette naggyá Karthágót, hanem fordítva.

MÁGÓ Nem a pénzetekről van szó, féltek tőlünk. Hannibálnak is azért nem segítettek. Hannibál azért hagyta ott Itáliát, mert Cannae óta türelmetlen volt a helyzete. Karthágó segítségével nélküli Rómát nem vehette be.

TÁGÓ Éppen veled küldtünk neki hajókat, hogy Róma ellen hajózzon. MÁGÓ Akkor most elmondom, amit ti tudtok, Tágó, de Hannibál hadnagyai még nem. Amikor Hannibál futárai megérkeztek és a Vének Tanácsa megszavazta neki a hajókat, éjjel-nappal a ha-jók mellett kémkedett néhány emberem. Aztán baj nélkül át-értünk Itáliába, a sereg beszállt, visszafelé azonban két hajónk elsüllyedt. Senkinek sem tűnt fel, hogy arra a két hajóra csak pótolható munciót pakoltattam néhány ór kíséretében, és nem tűnt fel, hogy a két legjobb hajót érte valamilyen szerencsét-lenség. Amelyek egyikére Hannibál szállt volna, ha annyira korlátozott lenne, mint azt ti szeretnétek, Hannibál megfutott, azt mondjátok. Megfutott-e hát?

Csőnd

MAHARBÁL Mágó, ezt velünk előbb is közölhetted volna. TENNÓ Ez a vád bizonyíthatatlan. A hajók elsüllyedtek, megvizsgálni őket nem lehet. Sürget az idő, ezzel most nem foglalkozhatunk. Tartsuk szem előtt a város érdekeit.

MÁGÓ Én is így gondolom. De talán a városnak más lesz a véleménye, ha elébe tárom a bizonyítékaimat.

TÁGÓ Eddig nem tetted. Miért nem?

MÁGÓ Mert reméltem, hogy jobb belátásra juttok. Mert ha most Karthágóban megoszlás jön létre, akkor vége, és én ezt nem akarom. Ha a nép ellenetek fordul, akkor olyan vérfürdőt rendez, hogy nekünk is végünk. Akkor aztán a rabszolgákat se fékezi meg senki. Róma akár ide se jöjjön, mehetünk oda ön-szántunkból rabszolgának. Az még mindig jobb lesz az itteni állapotokhoz képest. Bizonyítékaim vannak szép számmal, tanúim vannak, és bármely pillanatban tájékoztathatják Karthágót.

TÁGÓ Valóban, áldatlan állapot ez a mostani. Össze kell fognunk, közösek az ellenségeink. Róma és ez a keveréknépség itt, meg a rabszolgák. Az a baj, hogy vannak, akiknek Hannibál is az ellenségük. Mágó, te értelmes ember vagy, választanod kell. Hannibál vagy Karthágó. Hannibál egyeduralomra tör, mi ezt nem akarjuk. Karthágó a számokra legalább olyan drága, mint a mi számunkra. Tehát Hannibál ellen kell fordulnod. Nektek is, hadnagyok. Gondoljátok meg, nem valami rossz beidegződés tesz-e titeket hűségessé? A város nyitva áll előttetek, ha a város érdekeit nézitek. Karthágó többet nyújthat, mint a világ bár-mely más városa. Ezt adnátok oda egy emberért, akinek nincsen, semmije, aki csak egy név, egy fantom? Forduljatok ellene, és az ötletekbe hull, amit megérdemelték. Mágó! Hannibál árnyékot vet rád, mert nem hiszel a magad erejében. Ha nincs Hannibál, most te lennél helyette Karthágó nagyságának szimbóluma. Az ő helye ma üresen áll. Tagadd meg őt, te vagy a méltó helyét betölteni.

MÁGÓ Megijedtetek, mi? Igazad is lenne, Tágó, ha módszereitek nem volnának a mi módszereink is. Ha a seregünk Leptisben, mi pedig itt sereg és hatalom nélkül, halálra ítéljük magunkat. Mi nem azért tartunk Hannibállal, mert annyira szeretjük, hanem mert nála biztonságban vagyunk. Szüksége van ránk és megfizet. Ti nem fogtok osztozni abban, amitek van. Túl sokan vagyunk. Hannibál neve pedig hatalmasabb, mint a tiétek, jobban élhetünk vele. Hannibál nem vet ránk árnyat, mi vagyunk az árnyai. Amíg ő van, addig vagyunk mi is.

RABAR Mindketten okosan beszéltek. De ha mindenkinek igaza van, igaza lesz Rómának is, ha legyőz minket. Nem tudjuk, hol van Hannibál, lehet, hogy egy halott árnyának árnyai vagyunk. És mégiscsak a várost kell megvédenünk elsősorban, nem pedig Hannibált.

TENNÓ Esetleg megtehetjük, hogy a sereget Tuniszban szállásoljuk el, tehát itt maradnak a közelben, ti pedig itt bent, nálunk laknátok.

TÁGÓ Igen, ez eléggé kézenfekvő.

MÁGÓ Ezt elfogadjuk. Kár, hogy nem hisztek igazán a római veszély nagyságában. Fenyegetőznöm kell, hogy valami kis egyiséget összehozzak Róma ellen. Még szerencse, hogy senki sem tud arról, hogy bizonyítékaim vannak a hajólélekeiseitekről. Ha rajtam kívül ezt tudná valaki, nem tudnánk már szövetségre. A fő ellenség pedig ebben a percben Róma, bármennyire megszűnik tünik is.

Kis csönd

SYPHAX Tévedsz, Mágó. Rómát belső ellentétek marcangolják, Karthágó helyzete szilárd. Mellette áll Masinissa, Mauretánia királya, mellette állok most már én, Syphax, Numídia királya, Philipposz görög király hallgatólag támogatja. Rómát nem támogatja senki.

MÁGÓ De fogja, kedves királyom, mihelyt szorul a hurok. SYPHAX Én elég hosszan szolgáltam Rómát, hogy belássam : végleg Karthágó mellett a helyem.

MÁGÓ Mert országod Karthágóval határos, és amíg Karthágó erős volt, féltvént tőle Rómához fordultál. De ha baj lesz, futni fogsz te is. TÁGÓ Tiltakozom. Szövetségeseinket senki sem sértegetheti. Veled több beszédünk nincsen, Mágó. Határozatunk végleges : vagy elvonultok Leptisbe, vagy nem kaptok ételmelet.

MÁGÓ Micsoda?

SYPHAX Elvonultok Leptisbe. De Maharbál nélkül. Tudomásunkra jutott, hogy összejátszik Rómával. *(Tapsol, bejön két ember)* A ti seregetekből valók. Beszéljetelek.

EGYIK Maharbál már Itáliában kémjelentéseket küldött Rómának. Egyik kéme bevallotta nekem. Amióta visszajöttünk, Masinissa embereivel tart kapcsolatot. Egy éjjel Maharbál sátrából elloptam egy Masinissának címzett levelet, a levélben a város gyenge pontjai vannak felsorolva.

MÁGÓ Ki hiszi el ezt a baromságot?

SYPHAX Én. Tovább.

MÁSIK Maharbál engem is be akart szervezni. Nagy jutalmat ígért, ha segíték neki Karthágót Róma kezére juttatni. Előleget is adott : ezt a gyűrűt.

MÁGÓ Szemenszedett hazugság, ez a gyűrű sose volt Maharbálé. SYPHAX Gyanúnk megalapozott, kérem Maharbál letartóztatását.

TÁGÓ Súlyos vádak, súlyos a helyzetünk, ébernek kell lennünk.

Ha Maharbál ártatlan, bocsánatot kérünk tőle. Ha nem, lesújtunk rá.

Syphax tapsol, katonák jönnek be. Megragadják Maharbált és elviszik

SYPHAX Utánanézek, nehogy megkínózzák. Ég veletek. (El)

MÁGÓ Mi ez? Nyílt terror?

TÁGÓ Elővigyázatosság.

MÁGÓ Hát ebből elég. Jelentem Hannónak, mi folyik itt. *(Elrohan)*

TÁGÓ Az árulókra lesújtunk. Csatlakozzatok hozzánk. Többet fizetünk, mint Hannibál, és ha véletlenül mégis kevesebbet, legalább az életek biztonságban lesz.

RABAR Bclátom, hogy a Vének Tanácsának igaza van. Mágó nem a város érdekeit nézi. Csatlakozom hozzátok.

TÁGÓ Örömmel vesszük. Szép palotát kapsz megfelelő számú rabszolgával.

RABAR Tekintettel a nehéz helyzetre, nem várok jutalmat. TÁGÓ Tudjuk, tudjuk, éppen ezt értékeljük. Marró, Himilkár, gondoljátok meg ti is.

HIMILKÁR Adjatok gondolkodási időt. Találhatunk áthidaló megoldást.

TÁGÓ Sürget az idő.

HIMILKÓ Beszélünk kell előtte Mágóval és a Békepárt képviselőivel.

RIKARBÁL A Békepártot Tennó és -én képviseljük. Kérlek, ne tégy most felelőtlen kijelentéseket, a Békepárt számít rád, de nem tudna megvédeni, ha most meggondolatlanok bizonyul-nál.

HIMILKÁR Feltétlenül beszélnem kell Mágóval. Ha egységesen lépünk föl mellettetek, nagyobb lesz a hatása.

TÁGÓ Rendben van, Marró?

Mind Mamóra néz, Marró hallgat, oda se figyel

HIMILKÁR Őt hagyjátok, az utóbbi időben búskomorságba esett.

Nehéz az új helyzethez alkalmazkodnunk.

TÁGÓ Igen keveset kívánunk tőletek busás ellenértékért. Tagad-játok meg Hannibált.

HIMILKÁR Erre már gondoltunk, miután mi is úgy véljük, hogy Hannibál hibázott. Azt egyelőre nem állítjuk, hogy elárulta Karthágót ..

RABAR Meggyőződése, hogy elárulta. Bevehettük volna Rómát, de ő lepaktált vele.

HIMILKÁR Ezt Mágóval meg kell beszélnem. Gondolom, ő is úgy véli, hogy Hannibál többször hibázott.

Néhány ember egy véres zsákot hoz be

EGYIK Mágót megölték.

Kavarodás, zaj, a zsákhöz ugranak. Valaki sípol, fegyveresek rontanak be és elállják a kijáratot

Mi csak kiáltozásra siettünk oda, az utcán támadtak rá. Mágó hatalmas ember volt, öten se bírtak vele, egy zsákot borítottak rá, és úgy szurkálták agyon. A gyilkosok elmenekültek.
TÁGÓ Az nem olyan biztos. *(Int, néhány katona kifelé tereli a megrémült embereket)*
EGYIK Uram, nem mi voltunk ! Személyleírást is adhatunk ! Hiszen elfutottunk volna!

Egyik katona szájba vágja, kituszkolják őket

TÁGÓ *(miután meggyőződött róla, hogy valóban Mágó van a zsákban)*
Ez korán jött.
RIKARBÁL Bárki parancsára történt is, ezentúl mindent szabad. A bűnösöknek bűnhődniük kell, különben senki sem lehet biztonságban.
TENNO Te éppúgy megölhetted, mint én.
TÁGÓ Itt senki nem vádol senkit. Mindnyájan itt voltunk, ártatlanok vagyunk.
MARUBAL Az istenek akarták, senki nem vonható felelősségre.
TENNO Senki.
PAMELKÁR Legkevésbé a Barkas-párt.
RIKARBÁL Még leginkább a Barkas-párt. Nektek állt utatokban.
TÁGÓ Mindenkinek útjában állt.
TENNO A népnek mondanunk kell valamit.
TÁGÓ Mágó nagy hazafi volt, Maharbál áruló, Maharbál emberei ölték meg.
MARUBAL Úgy van, ez az egyetlen magyarázat.
TÁGÓ Azonnal induljunk, tétessük ezt közhírré. *(A hadnagykhoz)*
További intézkedésig itt maradtok.

A Vének és Rabar el, néhány katona kiviszi a zsákokat. Több katona az ajtóban marad.

HIMILKÁR Igen, ezt így kell csinálni. Hiába mondtam Mágó-nak, hogy ne jöjjünk be a kelepcebe. Nem hagytunk a sereggel senkit, mi örültek. *(Marróhoz)* Marró, figyelj rám. Ha a palotát nem építették át, kijuthatunk. Hallod, Marró?

Marró nem válaszol

Marró, könyörgök, figyelj rám. El kell menekülnünk. Most még lehet.
MARRÓ Mindig azt akartam, hogy a feleségem fiatalon temes-sen el engem. Sikert.
HIMILKÁR Szerencsétlen. Himilkó, gyere velem. A tenger felől visszajuthatunk a sereghez.
HIMILKÓ És aztán?
HIMILKÁR Aztán iszonyú bosszút állunk.
HIMILKÓ Gyengék vagyunk mi hozzá.
HIMILKÁR Ha Masinissa meghallja, mi történt, azonnal Rómához áll. Értelmes fickó, eddig is volt annyi sütnivalója, hogy a városba nem tette be a lábát egy ideje. Iseri Syphaxot. Egye-sülünk Masinissa seregével.
HIMILKÓ Nem mehetek. Nem szövetkezem Rómával. HIMILKÁR Megölnék minket ők is? Igazad van. De előtte . megbosszuljuk magunkat.
HIMILKÓ Te megteheded, van rá alapod. Nekem nincs. HIMILKÁR Mit fogsz tenni, ha én Róma oldalán jövök ellened? HIMILKÓ Örülni fogok, hogy megölhetem magam.

Csönd

HIMILKÁR Ég veled, fiam.
HIMILKÓ Ég veled, apám.

Kezet fognak, Himilkár eltűnik, a katonák nem veszik észre. Himilkó és Marró ott marad

Negyedik jelenet

Az Alpokban. Jön Hannibál, Mannó és a sereg. Egy zsoldos egyholttestet cipel a vállán. Hannibál odalép hozzá

HANNIBAL Tedd le ezt a hullát.

Csönd, a zsoldos nem teszi Tedd le!

A zsoldos nem teszi le. Hannibál ledöfi, a zsoldos elterül, a hullaleesik, Hannibál kiált

Megállás ! Pihenő!

A sereg megáll, néhányan körülvesszik a hullákat

Semmi kifogásom a szeretet ellen, ha az nem lépi túl a határokat. Hajítsátok le a szakadékaiba.

Nem mozdul senki

Nem hallottátok?

Ellenséges morgás. Hannibál Mannóhoz fordul

A pihenő alatt beszélni akarok veled. Röviden végzünk.

Mannó egy pillanatig habozik, aztán bólint. Hannibál a szín egyik sarkába indul, Mannó utána. A zsoldosok nagy része fáradtan le-rogy

Tudomásomra jutott, hogy a vezetéssel összeesküvés készült ellenem. *(Mannó közbe akar vágni, Hannibál leinti)* Kémeim jelentették, hogy a sereg többsége melletted áll. Ezzel számoltam, mikor lázadatok, ha most nem. Nincs vizünk, a zsoldosok betegek és gyengék, az út célját nem látják. Az ő lázadásuk érthető. De miért lázadsz te?

MANNÓ Mert elegendem van belőled. Megmondom a szemedbe, nem félek, ha most megölsz, neked is véged.

HANNIBAL Tudom, ezért nem öllek meg. Mondd, ami a bögnyödben van.

MANNÓ Tizenöt éve vándorolok melletted veszélyből veszélybe. Az életem java pocsekben. Soha otthonom nem volt, soha nyugovásom, a szenvedésre soha nem jött nyugalom, barátaim sorra elesetek, nincsen senkim, céloom is elveszett. Te vagy az oka, Hannibál. Te ígértél beteljesülést, örömet, hatalmat, nyugalmat. Hittünk neked és elindultunk. Ezen az úton jöttünk hiába annyi éve, és ezen az úton megyünk most vissza hiába. Amit ígértél, nem adtad meg. Hazudtál, Hannibál.

HANNIBAL Tovább.

MANNÓ Nem volt értelme! Azt sem adtam, amit adhattam volna. Elmékedésre és szemlélődésre születtem, nem hiábavaló csatákra. Örültség volt minden tettem. Undorodom tőled, mert nem adtál, csak követeltél. Utállak, mert kihasználtál, semmi-re. Nem azért lázadok, mert nélküled kiutat találhatnék. Azért lázadok, mert nincs kiút, de egyszer bosszút kell állni mindenért.

HANNIBAL Ennyi az egész?

MANNÓ Nem elég?

HANNIBAL Talán. Adj nekem tíz percet. Soha senkihez nem voltam őszinte, de most muszáj. Meghallgatsz?

MANNÓ Igen.

HANNIBAL Köszönöm. Az elején kezdem. Huszonhat éves koromban véletlenül megadtottam a lehetőség, hogy nagygyá tegyem magam. Apám jevét megölték, én lettem Hispánia ura. A tervem zseniális volt : Rómát Itáliában kell legyőzni. Elindultunk, győztünk, újra győztünk, Cannanál arattuk a legnagyobb győzelmet. Akkor jöttem rá, hogy a háborút elvesztettem, Karthágó nem támogat. Ez a törvénytörés csak a hadjárat alatt táruhatott fel. Karthágó okosan tette, hogy nem támogatt. Ha elfoglalom Rómát, a háború az uralmam alatt álló Róma és Karthágó között indul meg, és Karthágó el is veszti, mert belülről is szétronbanthattam volna. Ezt több mint tíz éve tudom, azóta várok az alkalomra, hogy visszatérhessek. A Béke-párt engem soha nem támogatt, a saját pártomra, a Barkas-pártra is csak addig számíthatok, amíg nem vagyok otthon. A nagyság veszélyes, meg kell semmisíteni. Tíz éve ámitók siker-rel mindenkit. Utálom az emberek vakságát, mert csodálatos, hogy nem tudják, amit tudniuk kellene, ha már én tudom, de kihasználtam a vakságukat, hogy fenntartsam magam. Úgy intéztem, hogy miután én nem szenvedhettem vereséget, Hasdrubálhoz indított követimet a felvonulási tervvel együtt Róma elfogja. Hasdrubál a külső veszély miatt megerősödött Róma megverte, és én elindulhattam haza. Hasdrubállal Hispániát is elvesztettem, ezentúl nem vagyok önellátó, de ha valamikor visszavonultam volna is Hispániába, túlságosan nagy lett volna a hatalmam, Róma és Karthágó előbb-utóbb összefogott volna ellenem. Kettejükkel nem mérközhetem, az egyiket szolgálnom kell. Mindkettő joggal törviláguralomra, végül is nem én vagyok az oka a második római-pun háborúnak, a háború szült engem. Visszanézve nem állíthatom, hogy bárhol is hibáztam volna. Ha kényszeríttem a háború elején Rómát, hogy megver-jen, Karthágó megijed, és több segítséget ad ugyan, de későbbi

sikereim mindenképpen ellenem fordítják. Ebben a háborúban úgyis minden a visszajára fordul. Karthágó száz évvel előzi meg Rómát, a kereskedelem teszi gazdaggá, Rómában még az önellátás dominál. Ezért annyira egységes Róma, és ezért ismerem olyan jól. Rómában most kezdődik az a hatalmi harc, ami nálunk a kereskedőreteg győzelmével ért véget. Ha Róma most győz, hamarosan Karthágóvá válik, és valószínűleg néhány év-századdal hamarabb pusztul, mintha most vereséget szenvedne. Miután Rómát ismerem, Karthágó érdekében megoszthatom. Rómának nem feltétlenül érdeke, hogy Karthágó elpusztuljon. Scipióra számítok, kitévő tanítvány, neki éppúgy szüksége van a maga hatalmához Karthágóra, mint nekem Rómára. Idege-sítő, hogy megtámadtak bennünket, mintha Scipió nem értett volna meg, de valószínűleg tartom, hogy elszigetelt akcióról van szó. Arra számítok, hogy Scipió soká tudja húzni a Karthágó elleni hadjárat megindítását, Karthágóban pedig remélhetőleg már tombol az anarchia. A hadnagyaim közül már kevesen lehetnek életben, a zsoldosaimhoz azonban nemigen merhetnek nyúlni Róma miatt. Karthágóban az eszeveszett öldöklés addig fog tartani, amíg Róma partra nem száll Afrikában, akkor megijednek, és miután minden valamirevaló pun kompromittálta magát néhány gyilkosság erejéig, úgy fognak engem várni, mint egy megváltót. Mihelyt megérkezem, Karthágó az ölembe hull. Meggyőződésem, hogy Syphax már átállt Karthágó oldalára, ez hatalmas sereget jelent, s mire Róma Karthágóhoz ér, már én is ott leszek. A háború döntetlen lesz, a hatalom pedig a miénk. Ez a tervem, a bizonytalan csak az idő. Jobb lenne valahonnan Numídiából figyelni az eseményeket, onnét Karthágó közel van, de Numídiába először el kell érniük. Kénytelenek vagyunk ismét átkelni az Alpokon, ezúttal elefántok nélkül, de legalább nyáron, mert azt azért már nem kívánhatjuk Rómától, hogy a tengerparton hagyjon minket sétáfkálni. Mihelyt Massiliába érünk, elfoglalunk néhány ha-jót és Cirtába hajozunk. Ennyit a tervről, amelyet éveik hánytam és vettem magamban még Itáliában. Hogy a következő generációk idején mi lesz, az az ő dolguk. Messzelátó politika nem létezik. Hogy tervem sikerül-e, abban csak reménykedhetem. A gondolkodásnak mindig vállalnia kell a tévedés rizikó-ját, de biztos, hogy nincs ember, aki nálam jobban gondolkozna. Ami téged illet, azért vettek magam mellé, mert a tehetséges hadvezéreimre kellett bíznom a sereg Afrikába való szállítását. Ők ebbe belepusztulnak, téged megment a tehetségtelenség. Az életedet köszönheted nekem. Arról nem tehetek, hogy tehetetlenek születtél, költői alkat vagy alkotóerő nélkül, ebben a korban nincsen rád semmi szükség. Elismerem, hogy az életed pocskéba ment, de minden életnek ez a sorsa. Éltél, amíg győztél, végül is nagyobb sorsod volt, mint nyugalmas időkben lehetett volna. Ne engem hibáztass, hanem a sorsot, és inkább köszönd meg neki. Tizenöt éve aratjuk a győzelmeket, mert győznünk kell ahhoz, hogy életben maradhassunk, folyton győznünk, tudván, hogy a végén nincs győzelem. Ha reménykedünk, csak abban reménykedhetünk, hogy utolsó győzelmünk nem volt egyben a legutolsó is. A győzelmeink értéke csak az, hogy életben maradtunk. Mi valamennyien egy óriási kerék küllői vagyunk, számtalanszor végig kell nyújtózkodnunk a kerékgyűrűtől az abroncsokig, hogy a kerék kerék maradjon, és arra forogjon, amerre egykor az istenek, akik uralkodnak a dolgokban, az emberekben és a lehetséges viszonyokban, elindították. Minden nyújtózásunk egy győzelem, értéke az, hogy ismét küllők lettek a küllők. Vesztesnek még sose volt igaza. Mire jó ez? Semmire. Ezen az úton jöttünk tizenöt éve, és ezen megyünk vissza. Akkor két szemem volt, ma egy van. Akkor a kettővel kevesebbet láttam, mint ma ezzel az eggyel. Mire jó, hogy van Róma és van Karthágó, és az egyikért harcolni kell? Semmire. Mire jó, hogy a zsoldosaim többsége itt vész az Alpokban? Semmire. Legföljebb arra, hogy amíg élhettek, éltek. Mi ellen lázadsz hát? Nem mondom, hogy nem menekülhetnél el ismét Galliába, valahol meghúzhatnád magad az életed végéig. Én csak azt mondom, hogy nincs okod lázadni. Azt ok nélkül is korábban kellett volna elkezdened, de ti sose mertek ráébredni valaminek a reménytelenségére. Ti nem tudtok kétségbeesni soha. Ha valamikor mégis, már késő. A végzetel nekem is volt vitám. Volt idő, hogy törvényeit kiismervén úgy képzeltem el, én vagyok a végzet. Ez el-tartott néhány évig, és segített elviselnem az elviselendőt. Csak azt sajnálom, hogy a végzetel való egyesülés pillanata soha többé nem ismétlődött meg. Aztán leszoktam róla, hogy én legyek a végzet. Ma éppen az tart életben, hogy Itália után Karthágó is meg akarom hódítani. A végzetben csak az a szörnyű, hogy az ember a kilátástalan helyzetekben öntudatlanul is a legjobb megoldást választja. Nincs hát ember, aki

ne volna kevesebb a végzeténél. Én csak nagy akartam lenni, mint a nagyok kivétel nélkül, de nem lehetek több, mint egy ember. Idefelé télen jöttünk, most nyár van, és elszorult a torkom, amikor megpillantottam az első sziklát, amelyet valaha mi robbantottunk szét ecettel és tüzzel, mert az utat, amit mi vágunk, már benőtte a növényzet. Ez a látvány jobban megdöbentett, mint számítottam rá. Mire volt jó az egész? De akárhogy nézem is, akkor sem voltam hülye, bár jó lenne fejlődést látni ott, ahol csak változás van. Bal szemem világát visszaadta az idő és a tapasztalat, az idő megnöveszti a növényzetet, és ezt most tapasztalnom kell. Reményeket kohlóknék én is, hogy füstbe szálljanak, de nem megy már. Hát ennyi az egész. Annyi csak, hogy nem lehet tökéleteset alkotni a Földön.

Csönd

Ez az igazság. Ezt nem mondhatjuk el az embereknek. Magunk sem ismerjük teljesen. Amit ismerünk belőle, az túl sok, semhogy elmondhatnánk. Hazudunk kell tehát, de önmagunk-nak nem hazudhatunk. Ha nem így tesszük, talán igazat hazudunk, és az igazság ellenünk fordul. És hol az igazság? Minden út addig járható, amíg meg nem állapítják róla, hogy jár-hatatlan, és ehhez végig kell járnunk. Amelyik útról kiderül, hogy nincs vége, az járható. El kellett indulnom, és most vissza kell térnem. Rajtam kívül álló erők döntenek.

Csönd

MANNÓ Csak volna egy pont, ahol én voltam én, volna egy ház, ahol otthon voltam, ma itt vagyok, és mintha sehol sem lettem volna, sehol nem voltam otthon, és mindenüvé vissza-vágyom, mindenütt gyűlötem lenni, és ma egy fára, egy arcra, egy csillagos éjszakára gondolok, és ott van még a fa, ahol volt, valahol megvan még az arc, és itt van fölöttem az ég, de hol vagyok én?

HANNIBÁL Ha a siránkozást abbahagyod, akkor befejeztük.

Mannó bólint

Most vagy elismered az igazamat egyszer s mindenkorra, vagy rosszul beszéltem.

Hannibál visszamegy a pihenő sereghez, Mannó mögötte kullog. A zsoldosok felállnak, a fegyverük készenlében

Nehéz út áll előttünk. Kevesen érünk le Massiliába, de akik leérnek, azoknak megéri. Úgy határoztam, hogy az út meg-könnyítése végett Mannót, aki a hegymásztást illetően kiváló tehetség, és rajtam kívül az egyetlen, aki ezt az utat egyszer már megjárta, ezennel magammal egyenrangú vezérre teszem. Intézkedéseim az ő intézkedéseit nem kereshetjük és személyét nem érinthetik. Ugyanez fordítva nem áll. Erre a sereg egységének megőrzése miatt került sor. Hallgassátok meg, mit mond Mannó.

Kis csönd, a zsoldosok feszülten figyelnek

MANNÓ Egyetlen dolgot tehetünk. Kibírjuk, ami előttünk áll, és lejutunk Massiliába. Hannibál zsenije vezessen minket továbbra is. Amíg Hannibál velünk van, velünk vannak az istenek, Indulás.

A zsoldosok sorba állnak, mind el

Ötödik jelenet

Szép, kissé romos palota Capuában. Scipió görög filozófusaival, Polybiosszal, Kritoszsal és Mandrosszal beszélget

KRITOSZ Látod, Scipió, sose becsülték ugyan a szellem embereit, de még soha olyan kevéssé, mint most Rómában. Örülünk, hogy a klienseid lehetünk, de nagylelkűség a rómaié: annyira becsülsz minket, mint a katonáidat. Holott harcolni mindenki tudhat, gondolkozni viszont igen kevesen.

SCIPIO Szóval fizetésemelést kérsz.

KRITOSZ Dehogy. Csak több megbecsülést. A kutyáid vagyunk : magadban gyönyörködsz, hogy gondolkozó emberek vesznek körül. Nekünk ez jó, mert más lehetőségünk nincs, de ha jó is, nem elég.

MANDROSSZ A görögöt kötelező tantárggyá kéne tenni. Nekünk

munkánk lenne, a rómaiaknak pedig végre valami kis műveltségük.
SCIPIÓ Mit szólsz ehhez, Polybiosz?

POLYBIOSZ A görög nyelv ismerete veszélyes. A görög történelem nihilizmusra nevel, tehát Róma számára időszertlenül.

KRITOSZ A görög történelem ismerete bölcseket nevel. POLYBIOSZ Az ugyanaz.

KRITOSZ Korántsem. Nézd meg ezt a palotát, még így, romokban is gyönyörű. Ha Róma bölcs és tudja, hogy Capuát úgyis föl kell építenie, nem rombolja le csak azért, mert egy télen át szállást adott Hannibálnak. Mire való volt a megtorlás? Pulcher és Flaccus kivégeztetett hetven szenátort, láncokban vittek el háromszáz előkelőt, és mindenkit rabszolgává tettek. Ennek hét éve, Capua azóta se tért magához, a Via Appia ki-használatlanul hever. Ez nevel a nihilizmusra.

SCIPIÓ Nem volt ez a megtorlás célszerűtlen. Az iparosok pedig szabadok maradtak, tehát háborús időkben nagyon érdemes iparosnak lenni.

MANDROSZ Háború van, a végtelen világ végessé vált. A háború nevel a nihilizmusra. Itália olyan síkság, hogy belénk szűkültek a szélei: minden pillanatban várható, hogy némely hadak megjelennek és a nyakunkra hozzák a horizontot.

POLYBIOSZ Itália végtelen, ha annyi ideig Róma a punokkal együtt is elfért rajta.

KRITOSZ Kátyúban a történelem kereke.

POLYBIOSZ Az mindig kátyúban van.

KRITOSZ De most ki kell húzni onnan.

POLYBIOSZ Mindig is ki kell húzni. A kerék elé lejtőt ásnak, a kerék meglódul, legázolja azokat, akik kihúzták a kátyúból, aztán jön az újabb kátyú.

KRITOSZ A klasszikusok nem így írták.

POLYBIOSZ A klasszikusok így is írták.

MANDROSZ Nincsenek klasszikusok. Semmi sem érvényes, amit valaha kigondoltak.

POLYBIOSZ Minden érvényes. Nézz alá az égből, belátod a múltat és a jövőt. A mának nincsen kinttett helye az időben.

SCIPIÓ Klasszikusok, nem klasszikusok, érvényes, nem érvényes, ti ezen rágódtok, a katonáim a húson, a kutyáim a csontokon. Különb-e a ti vegetálástok a katonákénál?

KRITOSZ Aki megkerüli az általunk felvetett problémákat, nem cselekedhet helyesen.

POLYBIOSZ A problémákat nem mi vetjük fel, mi csak megfogalmazzuk.

KRITOSZ Ez is olyan probléma, amit meg kell oldanunk, mi-előtt felvethetnénk a megoldás problémáját.

POLYBIOSZ Ezt már régen megoldottuk azzal, hogy felvetjük azt, ami felvethető.

MANDROSZ Talán nincsenek is problémák, csak mi találjuk ki őket.
POLYBIOSZ Talán mi nem is vagyunk, és csak a problémák vet-nek föl minket.

KRITOSZ Ellentmondasz magadnak, Polybiosz.

POLYBIOSZ Én csak nektek mondok ellent, a szintézis vagyok, amely megtagadja a téziseit.

KRITOSZ Én pedig újabb tézisként használva megtagadom a szintézisedet.

MANDROSZ Én pedig mindkettőtököt tézisnek tekintek, és le-vonom belőletek a magam szintézisét. Az én tagadva tagadásom nagyobb állítás, mint a tiétek.

SCIPIÓ Szórakoztató, amit műveltek.

KRITOSZ Ez nem szórakoztatás. Ha a filozófusaidra hallgatsz, még nagy lehetsz.

SCIPIÓ Hát akkor mondjátok meg, lehet-e valaki Rómában király.

KRITOSZ Rómában most anarchia van, olyan királyra van szüksége, mint amilyen te vagy.

SCIPIÓ Neked meg pénzre van szükséged. Nem azt kérdeztem, én legyek-e király.

MANDROSZ Király mindaz, ki önmaga ura. Rómában nem dívik az önteremtés, Rómában nincsen király.

SCIPIÓ Te hallgatsz, Polybiosz?

POLYBIOSZ Megvárom, amíg megértem, mit akarsz tőlünk hallani.

SCIPIÓ Mindazt, amit én úgyis tudok. Látni akarom, más is tud-ja-e már.

KRITOSZ Rómában anarchia van, az anarchia mindig diktatúrában végződik. Ki gondol a köz érdekére a demokráciában? A konzulok és a tisztségviselők egy évre választatván, egy év alatt kénytelenek összerabolni maguknak az egy életre valót. A provinciákban a prokonzulok után a halálra rablott uradalmon úgy kénytelen ültetni az utód, hogy a gyümölcsöt úgysem ő

fogja már leszedni. A principátus egy életre szól, ezalatt nem lehet csak rabolni.

POLYBIOSZ Az úgynevezett demokráciában kisebb a hibalehetőség. Róma nehezen vergődik előre, de mégiscsak elvergődik valahogy. Hol a biztosíték, hogy nem örült kerül a trónra, aki egy csapásra mindent tönkreteszt?

MANDROSZ Oly mindegy, ki a király. Az alattvalók legyenek érettek önmagukra.

Bejön Laelius

LAELIUS Scipió, a szicíliai küldöttség nagyon zúgolódik. Második napja várátod őket, kérdeztetik, akarod-e őket egyáltalán fogadni.

SCIPIÓ Hogyne, csak megvárakoztattam őket, hadd lássák, milyen erős vagyok. Maradj itt, éppen szórakoztató vitát folytatunk a királyság előnyeiről és hátrányairól.

LAELIUS Szerintem a lehetőségéről kellene vitatkoznok. SCIPIÓ Helyes. Szerinted ma Rómában van rá lehetőség? LAELIUS Nem tudom. Az kell hozzá, hogy egy kézben legyen

a hadsereg.

POLYBIOSZ Méghozzá zsoldos hadsereg.

LAELIUS Igen. Azé lennének a zsoldosok, aki jobban megfizetné őket.

POLYBIOSZ Rómában ma senki sem sokkal gazdagabb, mint bárki a többiek közül.

SCIPIÓ Ez a kérdés. Mit lehet ilyen helyzetben tenni? Rómában még zsoldosok sincsenek.

LAELIUS Valamilyen csodafegyvert kéne föltalálni.

SCIPIÓ Hol találók ilyet?

LAELIUS Amikor Marcellus elfoglalta Siracusat, sajnos engedte, hogy Archimedes meggyilkolják. Archimedes a város eleste előtt összetörette a csodafegyvereit, és valamennyi tervrajzát el-égette, pedig állítólag olyan is volt közöttük, amelyet ugyan a gyakorlatban nem valósított meg, de azt állította róla, hogy a fegyver egyetlen lövedékével Róma nagyságú várost is meg lehetne semmisíteni. Archimedes soha sem hazudott, csak nem akart milliók halálának oka lenni.

SCIPIÓ Ez örültség. Ha ő kitalálta, ki fogja találni más is. LAELIUS Ezért érdekel engem a matematika. Hátha vagyok olyan zseni, mint ő.

SCIPIÓ Ha feltalálod a csodafegyvert, eladod nekem? LAELIUS Azt hiszem, én is elégetném a tervrajzokat. Túlságosan értékes emberré válnék, nincs hozzá kedvem, hogy meggyilkoljanak.

SCIPIÓ Na, elegendő van belőletek. Laelius, küldd be a delegációt.

Scipió kivételével mind el. Bejön a delegáció, meghajolnak

Elégedetlenséggel vettem tudomásul, hogy a delegációt nem Muttines vezeti.

DELEGÁCIÓ VEZETŐJE Ő nem jöhetett, mert megölték.

SCIPIÓ Hallottam, és nem tetszett. Szicíliában vége a könnyű gyilkosságok idejének. Szicíliának meg kell értenie, hogy már nem élvezi az ütközőpont kedvező helyzetét. Nem fogunk Karthágóval versengve fizetni a kegyeiert.

VEZETŐ Ezt én értem, mert engem Róma fizet. De hogyan értse meg, akit Karthágó pénzel?

SCIPIÓ Olcsó kifogás. Karthágó sokkal gyengébb, mint Róma. Ezt Szicíliában is láthatja, akinek szeme van. Akinek nincs, annak rá kell nyitnotok. De ne gyilkosságokkal, könyörgök, mert a vér csak vért szül. Ha énnekem most megbosszuljátok Muttines halálát, az istenek legyenek hozzátok irgalommal. Ha pedig ti tettétek el láb alól, ez legyen az utolsó gyilkosságotok.

VEZETŐ Nem mi öltük meg, de bizonyítani nem tudjuk.

SCIPIÓ Nem is kérem.

VEZETŐ Azt értd meg, Scipió, hogy ezzel a néppel nehéz dolgozni. Nincs ideálja, nem vallásos, vagyokra se tör már, mert úgyis elvész. A fiatalok tömegesen követnek el öngyilkosságot. Aki a zavarosban akar halászni, annak zavaros is akad bőven meg fognivaló is. Mit lehet ezekkel tenni?

SCIPIÓ Úgyesen kell politizálni.

VEZETŐ Karthágó közel van és nagyon erős.

SCIPIÓ Karthágó nagyon gyenge. Róma már nem is szorul rá Szicília megvesztegetésére. Én nektek egy árva sestertiust se fizetek ezentúl.

Ha Karthágó mellé álltok, megszálljuk a szigetet. Értsétek meg, Róma már azt tesz veletek, amit akar. Közlöm veled, hogy hoztunk egy határozatot, miszerint Szicíliában földet csak római vehet.

VEZETŐ Hát ez pizsokság !

SCIPIO Az, mert megtehetjük. Ha ellenálltok, leszámolunk veletek. De nekünk is kellemetlen, ha katonaságot kell odaküldeni, ha meg kell szervezni a rendőrséget, és hohórunk sincs elegendő. Ha nem álltok ellen, Szicília lényegében a tiétek marad, vérontásra nem kerül sor, s miután nekünk nemcsak a kénetekre, hanem a gabonátokra is szükségünk van, megengedjük, hogy Szicília gazdag legyen. Sziciliát csak akkor zsákmányol-hatjuk ki, ha van mit. Nektek is jut belőle valami. Több, mint amitek most van. Világos? Szicília Karthágó bukása után úgyszólván beleolvad Rómába.

VEZETŐ Az még messze van.

SCIPIO Néhány évtizednyire.

VEZETŐ Karthágó még nem bukott meg. Hiába akarsz te Afrikába menni, nincs rá pénz. Lehet, hogy előre látsz, mi csak azt látjuk, ami most van. Most pedig még mindig Róma és Karthágó között fekszünk, és még mindig elég erős mind a kettő, hogy akkor igázzon le minket, amikor akar. Én titeket támogatlak, mert az ellenségeim Karthágót. De ha ők támogatnák Rómát, én habozás nélkül Karthágó oldalára állnék. Aki az elmúlt évtizedekben túlságosan előre nézett, azt hátulról kólintotta főbe a jelen.

SCIPIO Örülök, hogy értelmes vagy. Rómában ritkaság az ilyen a vezető pozíciókban.

VEZETŐ Nálunk is ritkaság, éppen mert túl sok az értelmes emberünk. A háború a hülyéből is bölcsöt csinál. Aki nem bölcs, az nem éli túl, mert nem éli túl még a bölcs se. Csak örülhetünk, hogy Mutinest eltették láb alól, tökkelütött hülye volt.

SCIPIO Kevesebbet gyilkolt, mint tehetne volna, mert félt is az okosaktól, de szüksége is volt rájuk. Amellett majdnem mindegy, ki ül vezető pozícióban. Ha ott meg is akar maradni, úgyse tehet mást, mint amit a bölcsnek is tenniük kéne az ő helyében. Ha az illető mégis hülyébb a kelleténél, előbb-utóbb úgyis menesztik. Nem vagyunk helyettesíthetetlenek. Ezért hagyjátok végre a bevillongást. Rómának mindegy, milyen személyeket támogat, mert nekünk Szicília kell és nem egyese.

VEZETŐ Rendben van, de akkor küldj hadsereget és lictorokat.

SCIPIO Nem örültem meg. Hogy nekem lázongjanak a megszállók miatt. Építsetek ki magatok az államhatalmat.

VEZETŐ Akkor legalább adj pénzt.

SCIPIO Majd meglátom.

Közben belép Flaminius, Scipió int neki, az bent marad

Ha már a közeljövőben fel tudtok mutatni némi eredményt, akkor korlátlan mennyiségben kaptok pénzt. Ellenkező esetben kénytelenek leszünk más személyek után nézni.

VEZETŐ Ha így beszél velünk, akkor nagyon erősnek tarthatod Rómát.

SCIPIO Mikor indultok vissza?

VEZETŐ Még ma. Zavaros az otthoni helyzet.

SCIPIO Ég veletek.

VEZETŐ Ég veled, Scipió.

A delegáció el

SCIPIO Hol késtél ennyi ideig? Lovon egy nap ideérhettél volna. FLAMININUS Nem jöhettek előbb. Cunctátortól jövök. SCIPIO Mit üzent?

FLAMININUS Meghalt.

SCIPIO Szegény. Okos ember volt és tisztességes. Megölték?

FLAMININUS Nem hiszem. Öreg volt és beteg.

SCIPIO Nem üzent semmit?

FLAMININUS Meghalt, uram.

SCIPIO Ja persze. Furcsa. Akarsz a szolgálatomban maradni?

FLAMININUS Akarok.

SCIPIO Nem engedhetlek át másnak, túl sokat tudsz. Különben is szükségem van egy ügyes titkárra.

FLAMININUS Amellett hű vagyok. Cunctátor is mondta.

SCIPIO Mit gondolsz, elhittem?

FLAMININUS Nem? Cunctátor sose hazudott ... neked. SCIPIO

Ő se volt tévedhetetlen. Lenyomoztattalak. FLAMININUS

Igen? Hogyan?

SCIPIO Valaki többször csábított, hogy árulj el engem. Az én emberem volt.

FLAMININUS Persze, rögtön tudtam.

SCIPIO Valóban? Hányan csábítottak téged?

FLAMININUS Sokan.

SCIPIO És mindig tudtad, hogy provokáció?

FLAMININUS Nem.

SCIPIO Nahát. Vannak más előnyeid is, amióta mellettem vagy, Metellus és Philó hűségesebb. Mi van velük?

FLAMININUS Ügyködnek. Már közrohej tárgya, hogy hiába szorítják a szenátust, az nem ad pénzt. Cunctátor halála semmit sem változtatott a helyzeten. Az atyák fukarak és félnek. SCIPIO Nagyon jó. Mi van Néroékkel?

FLAMININUS Úgy hallottam, nagyon örülnek, hogy sikerült rád bízniuk Sziciliát, most azt hiszik, nincs idő Róma ügyeivel foglalkozni. Annak is örülnek, hogy eljöttél Rómából. Jelenleg üdülnek, többet nem tudtam meg.

SCIPIO Üdülnek?

FLAMININUS Kivették a szabadságukat, és vidéken utazgat-nak...

SCIPIO Mit keresnek azok vidéken?

FLAMININUS Kérdezd a kémeidet, rólam mindenki tudja, hogy előttem nem szabad beszélni.

SCIPIO A kémeim se tudnak semmit. Egyéb újság? FLAMININUS Rómában mindenki fél a felelősségtől, tehát semmi sincs.

Cunctátorról kiderült, hogy szegény volt, mint a templom egere, nem maradt utána semmi. Róma most azon csemegezik, hogy közköltésen kell majd eltemetni.

SCIPIO Szegény. Nagy összeggel fogok hozzájárulni a temetéséhez.

Jól fog hatni.

FLAMININUS Mi is szegényen fogunk meghalni?

SCIPIO Sose tudhatod. Mi van még?

FLAMININUS Valahonnan keletről csodálatos szövetet hoztak be, puha, fényes, áttetsző, néhány nő már hordja, olyan, mint-ha meztelenek lennének.

SCIPIO Persze most mennydörögnek ellene.

FLAMININUS Nyilván. Főleg Cató... Ekkora erénycsózt még nem láttam.

SCIPIO Cató? Nem emlékszem rá. Ki az?

Bejön Laelius

LAELIUS Scipió, Néro, Pulcher és Cató kér bebocsátást... *Scipió*

meglepődik, ideges lesz

FLAMININUS Most megláthatod Catót.

SCIPIO Jöjjenek.

Laelius el

Mi az ördögöt akarnak ezek? *(Idegesen járkal)*

Bejön Néro, Pulcher és Cató

Szívélyesen üdvözöllek benneteket. Hallom, a szabadságokat utazgatással töltitek. Örülök, hogy hozzám is elvetődtek...

NÉRO Üdvöz légy, Scipió. Te is, Flaminius. Erre jártunk, gondoltuk, beugrunk hozzád. Jó híreket hozunk.

SCIPIO Tudom, Cunctátor meghalt.

Azok megdöbbennek

Nem tudtátok?

PULCHER Nem. Szegény öreg. Mindig árral szemben úszott.

Kis csönd

Egész szépen rendbe hoztad ezt a palotát. SCIPIO Igen, annak idején alapos munkát végeztetek.

Csőnd

NÉRO Hát hogy a tárgyra térjünk, jobb híreket hozunk szegény öreg halálánál. Nemes szíved erősebben fog dobogni a hallatukra, Scipió. Időt és fáradságot nem kímélve ügyed szolgálatába fogtuk magunkat, és erőfeszítéseinket siker koronázta. Szembefordultunk a tisztelt atyákkal, akik remek tervedhez szükkeblűek voltak, és ma sem hajlandók megadni az anyagi támogatást, és Itália városaiban ügyed mellett beszélünk. Szerény tehetségünk lelkesedésünkkel párosulva elérte, amire oly régen és oly hevesen áhítottál. Az itáliai városok összeadták az általad megjelölt összeget. A pénz odakint áll a ládákban. Most már mehatsz Afrikába, Scipió, és menjél is minél előbb, mert te vagy hivatott, hogy legyőzd Karthágót. El ne mulaszd a kedvező pillanatot. Tiszta szívünkkel örülünk győzelmednek, amelyet biztosan ki fogsz vívni, és amelyhez valami kevéssel mi is hozzájárulhattunk.

HARMADIK FELVONÁS

Első jelenet

SCIPÍÓ *(meghatottan szorongatja Néró és Pulcher kezét)* Drága barátaim, örömet szavakkal kifejezni lehetetlen. Amit értem tetetek, az a hazafiság és barátság szent könyveibe aranybetűkkel fog bekerülni késő koroknak gyönyörű tanulságul. Ami-re vágytam, elkövetkezett : egész Rómát tudván hátam mögött, Róma történelmének legnagyobb és legigazságosabb győzelmére indulok. Köszönöm, drága barátaim, elfűl a lélegzetem, csak egyet tudok dadogni : köszönöm, köszönöm. *(Kezet fog velük még egyszer, Catóval nem)*

NÉRÓ Örülünk, Scipió, hogy ekkora örömet okozhatunk neked, hazánk dicső és önzetlen fiának. Mikor indulsz?

SCIPÍÓ Mihelyt mindent rendbe raktam, drága barátom. NÉRÓ Az már nem fog soká tartani, ugye?

SCIPÍÓ Nem, nem, a legnehezebbet ti már elintéztétek. PULCHER Amíg te Afrikában időzöl, mi itthon rendbe hozzuk Rómát.

SCIPÍÓ Egy pillanatig sem kételkedem benne.

PULCHER Mire visszatérsz, Róma békehangulatban fogja várni nagyszerű diadalmenetedet.

SCIPÍÓ Csodálatos pillanat lesz.

CATÓ Róma pedig hatalmasabb lesz, mint volt állam valaha is a Földön. Róma örök város lesz.

SCIPÍÓ Remek, remek. Még ma el kell kezdenem a hadjárat szervezését.

NÉRÓ Úgy van. Kívánod, hogy segítsünk?

SCIPÍÓ Nem, köszönöm, ti már úgyszólván többet tettetek értem, mint bárki más. Ég a lábam alatt a talaj, alig várom, hogy indul-hassák.

NÉRÓ Mi is indulunk vissza Rómába, csak átadjuk a pénzt.

SCIPÍÓ Tartóztatnálak benneteket, ilyen kedves vendégeim még úgyse voltak, de itt mátlól fogva hadiállapot van, és a kényelmetekkel nem törődhetünk. Laelius majd átveszi a pénzt, ki-tűnő matematikus.

NÉRÓ Cató pedig átadja neki, nála tisztább kezű ember alig akad Rómában.

SCIPÍÓ Elhiszem.

NÉRÓ Hát akkor, Scipió, kedves barátunk, abban a boldog tudatban távozzunk, hogy kivételes meglepetéssel szolgálhattunk. SCIPÍÓ Minden kétséget kizáróan.

NÉRÓ Ég veled, drága barátom.

SCIPÍÓ Ég veled, Néró, drága barátom.

Megölelik egymást

PULCHER Ég veled, Scipió. SCIPÍÓ Ég veled, drága barátom.

Megölelik egymást

CATÓ Ég veled, Scipió. SCIPÍÓ Ég veled.

Kezet fognak

NÉRÓ Ég veled, Flaminius. Te is Scipióval tartasz Afrikába, igaz? FLAMININUS Igaz. Ég veletek.

Néró, Pulcher, Cató el

SCIPÍÓ Hogy a bosszúálló istenek pattintott kődarabokban rogyasztanak a mocskos eget ezekre az átkozott rókákra ! Hát nem kibabráltak velem? Győzelemre indulok, ez az első vereségem. Na, Flaminius, ebből tanulhatsz. Nincs ember, akinek a gondolatait ne lehetne utánagondolni. Fuccs a halasztgatásnak. Nem baj, ha Afrikában Hannibállal kerülök szembe, még szenvedhetek vereséget. Ha nem, akkor nem lesz irgalom, hatalmas leszek, és eltaposnak. Mozdósítsd a hadsereget, küldj futárokat Rómába, Metellus és Philó azonnal jöjjön, itt mátlól haditörvénykezés lép életbe. A fejadagot negyven napra előre add ki : dupla adag kenyérmag, lepény, kétszersült és ecetes víz. Gályaraboknak tripla adag.

FLAMININUS Más utasítás?

SCIPÍÓ Egyelőre nincs. A disznók. Hát így van az, ha egy egyen-súlyi helyzet megbomlik.

FLAMININUS Az egyensúlyra az a jellemző, hogy megbomlik.

Scipió kissé csodálkozva néz Flaminiusra, aztán bólint. Mind-ketten el

Tér Karthágóban. Szemben palota, erkélyén, amelyről lépcső vezet a térre, megjelenik: Tennó, Marubál, Hannó, Rikarbál, Pamelkár és Tágó. Lent tömeg

TENNÓ Karthágóiak ! Hazánk veszélyben ! Scipió hatalmas se-reggel szállt partra Afrikában, szívünket pedig árulók mérgezik. Erőnk feltámasztása, vérünk megtisztítása a feladat. A Vének Tanácsa minden hatalmat nagy vezérünk, Karthágó legnagyobb suffese, Hannó kezébe adott. Hannó szava számunkra parancs. Karthágóiak, Hannó beszél!

Zúgás, éljen Hannó stb.

HANNÓ *(az öregségtől alig tud beszélni)* Karthágó, én népem. Meghatottan állok itt, vén szememből könnyek potyognak alá. Tudom, hogy mint eddig is, Karthágó kerül ki győztesen a nagy bajból. Karthágó odacsap, ahol fű nem nő többé. Én csak annyit mondhatok, arccal a sírnak, hátam mögött minden győzelemmel: igen, érdemes volt, igen, megérte, igen, szép volt. *(Könnyezik)* En városom ! Én kegyetlen, de én szép, de én nagy, de én gazdag városom, vén kezeim alatt felnöttek a fiatalok, akik elérik mindazt, amire mi áhítoztunk. Ők készen kapják, amiért nekünk meg kellett küzdenünk: mint rothadt gyümölcs, hull ölükbe a világ. Új idők, új fiatalok, új öregek jönnek utánunk, a mi nevünket elfelejtik, gondolatok hát ránk, amikor már nem leszünk, mert azt, ami elkövetkezik, nekünk köszönhetitek, fiatalok. Öreg vagyok már, még élni szeretnék, átadom hát a hatalmat az új Vének Tanácsának, Hannibált pedig megfosztom suffesi címétől, a magaméről pedig lemondok. Új suffesnek javaslom Marubált és Tennót, egyikük a papi testület érdemes, fiatal tagja, a másikuk a Bkepárt vezetője. Karthágóiak, fogadjátok őket szeretettel.

Zúgás, taps

MARUBÁL Hannó minden szava parancs számunkra. Lemondását elfogadjuk. Mint új suffes, ígérem, hogy Karthágó istenei a világ istenei lesznek. Karthágó eddig is a világ közepe volt, ezentúl még inkább az lesz. Éljen Karthágó!

Éljenzés

TENNÓ Karthágóiak ! Hannibál, az átkozott kutya, elárult minket. Isteneink átka sújtsa, ahol van. Masinissa, az átkozott kutya, elhagyta örök szövetségeseit, és Scipió mellé állt. Leszámolunk vele! Himilkár, az átkozott kutya, megszókött örízetünkben, és Masinissa szolgálatába állt, meggyalázva isteneit, téged, Karthágó népe! Leszámolunk vele! Mágó, drága, nagy-szerű barátunk, szembefordult átkozott kutya bátyjával, akinek áruló, tetves, rühes, gennyes, koszos hívei megölték őt. Mágó halálát megbosszuljuk, esküszöm! Scipió nem áll sokáig hazánk földjén. Karthágó lesz Róma temetője, esküszöm! Scipió hullájából itt, ezen a téren fogunk lakmározni! Csontjaiból fog-piszkálót csinálunk, a bőréből lábbelit, esküszöm! Esküdjetek, hogy így lesz!

Esküsznek

MARUBÁL Az előző kormányzat bűnösen hanyagul kezelte belső ellenségeinket. Nem tűrhetjük, hogy hitetlen jövevények rohaszszák isteneinket. Hol vagytok, punok, hol a véretek ereje, sűrűsége? Hannó a vén, vaksi, csipás szemével meg se látta már, hogyan gyalázzák bennünk azt, ami szerit, ami minket mindenek fölé emel. Hannónak mennie kell. Így múlik minden, ami rohadt, ami pusztulásra érett, hogy a vad, vérvívó istenek szörnyű igazsága beteljesedjék!

Leleskedés

Leszámolunk, mert elérkezett a leszámolás ideje: Hannó levitézlett. Levitézlett Tágó is.

Tágó az erkélyen megijed

A régi iskola neveltje, beszari alak. Menjen a mezőgazdaságba, trágázzon ott, így még hasznunkra is lehet.

Nevetés, Tágót néhány fegyveres lekíséri a térre, a tömeg ki-röhögi

A Barkas-párt szétesett. Legjobbjai, megértve az új idők új szavát, csatlakoztak hozzánk.

TENNÓ Úgy van !

MARUBÁL Aki belátja, hogy Hannibál áruló, aki meg akarja bosszulni Mágó halálát, aki önkritikát gyakorol, annak köztünk a helye.

TENNÓ Úgy van! Híveinket tárt karokkal fogadjuk.

MARUBÁL De kegyetlenül lesújtunk a visszahúzó, az áruló, az ellenséggel paktáló, a gyáva, az átkozott elemekre ! Lesújtunk Rikalbálra !

Az erkélyen megragadják Rikalbált

Nézzétek ezt a rongyot, nézzétek, hogy reszket, érzi már, érzi, hogy beteljesedett fölötte a végzet. Nézzétek, milyen nevetséges. Ennek a rongynak adtatok ti hatalmat? Ennek a koszos líbiainak? Hol volt a szemetek, hogy egy líbiai kutyát, egy Hannibál nevű líbiai dögöt választottak suffesnek? Hol volt a méltóságotok, hogy a pun vérbe ilyen romlott, poshadt, bagzás-ra se jó vért engedtetek? Ezek a koszosok beültek a zsíros hivatalokba, övék a pénz, a jószág, a rabszolga, titeket meg, akiket megillet, kitúrtak belőle, titeket, akiké volt és akiké maradnia kell, mert így rendelték az istenek ! Gondoljatok ezek-nek a koszosoknak hízott pofájára, ha rút vigyorra torzították, amikor kértetek tőlük, ti, akiknek nem kérniük, de követelniük kell !

Helyeslő zúgás, a tömegben levő líbiaiak menekülni szeretnének, de nem lehet

Tulajdon városotokban nem volt otthonotok ezek miatt, akiket azért teremtettek kutyának az istenek, hogy a kezeteiket nyalják hűségesen. Hol a pun büszkeség, a pun öntudat, a pun felsőbbrendűség?

Nagy zúgás

Elég volt ! Elég volt belőlük ! Tiétek a líbiaiak minden vagyona!

Éljenzés

A tiétek a hatalmuk!

Éljenzés

Minden líbiai – rabszolga!

Óriási éljenzés. A líbiaiakat leteperik, Rikalbált letaszítják a tömegbe

Így jár, aki nem pun vagy nem szolgál nekünk!

TENNÓ Hadiállapot van! Új sereg kell, mindenki adózni fog! A gazdagabbak többet!

Éljenzés

MARUBÁL Isteneink vért kívánnak, hogy megadhassák a győzelmet. Mint eddig is, most is embert fogunk áldozni!

Éljenzés

Minden hat évnél fiatalabb líbiai kölyköt feláldozunk!

Éljenzés

Áldozat holnap, ezen a téren. Ekkora máglyát még nem láttak az istenek! Aki akarja, elhozhatja a saját gyermekét is!

Éljenzés

Én a feleségemet ajánlom az isteneknek!

Éljenzés

Rég hallottuk a haldoklók jajszavát! Régen hallottunk vér-igéket! Kegyetlen isteneink elpuhultak, nő a hájuk, halljuk hát az emberi háj sisterségét! Söpredék, előre! Söpörd el, ami

rohadt. Vallásunk a gyűlölet ! Gyűlölet, véd meg Karthágót! Tiszítsd meg a vizenyős vért, felszabadított lappangó gyűlölet!

Üvöltés

Törjétek össze Hannibál szobrait!

Még nagyobb üvöltés, lent behoznak néhány Hannibál-szobrot, összezúzzák. Lent egy emelvényre felviszik Maharbált, többen állnak mögötte, egy hóhér is köztük. Maharbál kissé össze van törve. Tennó csendet int

TENNÓ Hallgassátok meg az áruló kutya Maharbál vallomását!

Üvöltés, de aránylag csend lesz

HÓHÉR Elismered-e, Maharbál, volt numid lovasvezér, Hannibál hadnagya, hogy összejátszottál Rómával?

MAHARBÁL Elismerem.

HÓHÉR Elismered-e, hogy összejátszottál Masinissával, Mauretánia királyával?

MAHARBÁL Elismerem.

HÓHÉR Elismered-e, hogy összeesküdtél Mágó, Karthágó nagy fia, halálára?

MAHARBÁL Elismerem.

HÓHÉR Mondd el, hogyan történt.

MAHARBÁL Hannibál lepaktált Rómával, hogy Róma győzelme után király lehessen Karthágóban. Masinissa volt a beépített embere. Visszaérkezésem után Masinissával és Karthágó belső ellenségeivel összejátszottam, hogy Mágót és másokat el-tegyük láb alól. Az volt a terv, hogy én leszek Mágó sere-gének parancsnoka, titkos utakon, amelyeket csak Himilkár is-mert, bevezetem a sereget Karthágóba, és ott az árulók seregével megkaparintom a hatalmat.

HÓHÉR Mennyi pénzt kaptál az árulásért?

MAHARBÁL Húszmilliót.

Zúgás

HÓHÉR Kitől kaptad?

MAHARBÁL Rikalbáltól.

Zúgás

HÓHÉR Minden vádpontot elismersz?

MAHARBÁL Igen.

HÓHÉR Bűnösnek érzed magad?

MAHARBÁL Nem.

Zúgás. Fent az erkélyen Rabar csendet int

RABAR Saját szemeddel láthatod, Karthágó népe, mekkora is ellenségeid elvetemültsége! Ilyenekkel éltem én együtt, amíg föl nem fedtem piszkos üzelveiket és hozzád nem menekültem előlük, Karthágó dicső népe! Nézzétek a pofátlant, még ki is kerekedett a fogságban. Cinizmus példátlan!

Zúgás

TENNÓ Kérdezd még egyszer.

HÓHÉR Utoljára kérdezem tőled, te áruló bitang: elismered-e az ellened fölhozott vádpontokat?

MAHARBÁL Elismerem.

HÓHÉR Vétkeztlél Karthágó ellen?

MAHARBÁL Vétkeztem.

HÓHÉR Bűnösnek érzed magad?

MAHARBÁL Nem.

Zúgás

MARUBÁL Lássátok hát, mire nem képes az ellenség átkozott, pofátlan, áruló megátalkodottsága! Karthágó népe, felszólítalak: azonnal végezd ki Maharbált!

Ordítás, odarohannak az emelvényhez

(Üvölt) Állj ! Ne egyszerre, ne hirtelen, ne fegyverrel ! Kínlódjék napokon át, ahogy még nem kínlódott senki! A körmötök-kel szedjétek le a csontjáról a húsát! De lassan! Ha elájul, locsoljátok fel ! A szemét ne bántsá senki, hadd lássa a körmötöket, amint vékony rétegekben mászik alája a tulajdon húsa!

Aki fegyvert használ vagy meg próbálja fojtani, bűnhődjék úgy, ahogy ő bűnhődött volna!

A tömeg üvölt, elsodorja az emelvényt a hóhérokkal és Maharbállal együtt, mind kirohan, csak néhány karthágói marad a színen. A Vének Tanácsa megmaradt tagjai lejönnek az erkélyről és a tömeg után kimennek. Hannó öregesen utánuk botorkál

ELSŐ KARTHÁGÓI Rég volt ekkora pezsgés Karthágóban. Ez a Marubál, vagy hogy is hívják, ez tudja a módját.

MÁSODIK KARTHÁGÓI Azért furcsa, hogy ilyen fiatalok a suffesek. Nem is hallottam eddig a nevüket. Kinek dolgoznak ezek?

ELSŐ KARTHÁGÓI Hát nekünk, kinek másnak? Ezt már régen el kellett volna intézni, ezt a líbiai bandát. Eppen ideje volt, most megszerezhetjük a líbiaiak sókereskedelmét is. *(Elmegy a tömeg után)*

MÁSODIK KARTHÁGÓI Nem tudom, annyira jó-e ez nekünk. Mi lesz, ha Scipió ilyen Karthágót talál? Ezer szerencse, hogy Utika alatt vesztegel.

HARMADIK KARTHÁGÓI Karthágó most a tulajdon száját eszi. Honnan bűjt elő ez a söpredék? Azt hittük, Tágó és Pamelkár lesz a két suffes, Tágó száműzve, Pamelkár szólni sem mer. Mi lesz ebből?

MÁSODIK KARTHÁGÓI Kordában kell őket tartani, akkor nem lesz baj. Ezek az újak, ezek is csak belőlünk bűjtak elő. Ha csintalankodni kezdenek, menesztjük őket.

HARMADIK KARTHÁGÓI Félek, hogy ennek a nagy vérivás-nak vérhányás lesz a vége. Ha most Hannibál megjön, még rendet teremthet.

MÁSODIK KARTHÁGÓI Azt mondják, Hannibál áruló. HARMADIK KARTHÁGÓI Na persze, Hannibál áruló. De ha nem lenne az, egyedül ő lenne képes rendet teremteni. Kár, hogy áruló.

MÁSODIK KARTHÁGÓI Átkozott áruló.

HARMADIK KARTHÁGÓI Persze, átkozott áruló.

MÁSODIK KARTHÁGÓI Ha visszajönne, véget vetne az aranyéletnek.

HARMADIK KARTHÁGÓI Persze, persze. De mi lesz, ha jön Scipió?

MÁSODIK KARTHÁGÓI Ugyan, gyenge ahhoz Scipió, hogy Karthágót bevegye.

HARMADIK KARTHÁGÓI Persze, gyenge hozzá. De mi lesz, ha mi még gyengébbek leszünk?

Tűnődve állnak egy darabig, aztán elmennek a tömeg után

Második jelenet

Scipió tábora Róma mellett. Az i. e. 202. október 19-ére virradó éjszaka. Scipió sátra előtt Scipió és Cató veszekszik. Flaminius a sátor bejáratánál áll. Scipió dühöng

SCIPÍO Na mondd csak tovább, gyerünk, pofázz.

CATÓ Mit mondjak még? A pénz folyik, te a filozófusaidkal tré-fálkazol, táncosnöket fizetsz, görög verseket olvasol, a sereg meg részeg, fegyvelem semmi. Ez nem katonai tábor, ez kupleráj.

SCIPÍO Színvonalas kupleráj.

CATÓ Róma pénzén! Eszed ágában sincs Karthágó ellen vonulni. Kiraboltál néhány falut és kész. Üdülni jöttél Afrikába, Scipió? Én ezt Rómának megjelentem.

SCIPÍO Hát jelentsd! Eriggy a pokolba. Mit tudod te, hogy egy női testet, egy szép mozdulatot, egy dalt, egy görög verset élvezni is lehet? Eriggy, jelentsd, főjj a tulajdon gyűlöleted lévében, téged úgy teremtettek, hogy az ember egyik fele kimaradt belőled, mit tudod te, mit is veszítesz. Ezért is gyűlölsz mindent, ami számodra megfoghatatlan, pondró létedre azért veted meg az embert, mert magad emberré nem válhatsz. Görög vers? Nem tudsz te még görögül se, honnan tudhatnád, milyen rétegei vannak a léleknek, amelyek megrezdülhetnek. Gyűlölsz? Gyűlölök én is, gyűlöllek, mert megértelek, mert ismerem és megvetem az okaidat, amelyeket te sose fogsz fel-tárni magadnak, de én gyűlölni is teljesebben gyűlölök nálad, mert nekem a gyűlölet az élet egy része, de a te számodra csak pótlék az élet helyett. Tudod te egyáltalán, minek élsz? Eriggy Rómába, pofázz, vádaskodj, pusztulj a szemem elől!

CATÓ Ezt még megkeserülöd, Scipió!

SCIPÍO Meg fogom keserülni, mert én tudok szenvedni. Te még arra se lennél képes. Takarodj!

Cató sértetten elvonul

Hülyék, barmok, olyan kevés, amit megélhetünk, még ettől is eltíltanának.

FLAMININUS Erős ellenséget szerezte magadnak.

SCIPÍO Füttyölök rá.

FLAMININUS Catót sokan támogatják, hamarosan konzul is lehet.

Hol van a taktikád?

SCIPÍO Konzul? Ez? És ha lesz? Meddig lehet az embereket eltíltani az élettől? A szabadságtól? Ezt a pondrót elsöprik, hogy nyoma sem marad.

FLAMININUS És ha vele söprik el Rómát?

SCIPÍO Söpörjék! Pusztuljon Róma, ha az életet fojtogatja!

Jön Metellus

METELLUS Megint jött valami pun küldöttség, beszélni akarnak veled.

SCIPÍO Micsoda forgalom, ez már a második ma éjjel. Ezek is hülyék.

METELLUS Jöhetnek?

Scipió legyint, Metellus el

SCIPÍO Ha nem jön meg reggelig a kedvezőtlen madárjósolat, meg kell ütköznöm. Magasságos istenek, miért nekem kell elpusztítanom Karthágót?!

Rabarral és Pamelkárral az élen bejön a pun delegáció

Mi a fenét akartok?

PAMELKÁR Tárgyalni jöttünk, Scipió.

SCIPÍO Kinek a nevében?

PAMELKÁR Karthágó jobbjai nevében.

SCIPÍO Az imént dobtam ki egy jókora delegációt, azok is Karthágó jobbjai voltak.

RABAR Hidd el, Scipió, mellettünk áll a város nagyobb része.

SCIPÍO Igen?

RABAR Elegendünk van a belharcokból, Karthágó magamagát emészti, egy elviselhető béke ellenében átadjuk neked. SCIPÍO Atadjátok?

PAMELKÁR Át. Híven fogunk téged szolgálni. A mostani Vének Tanácsa elvetette a sulykot, most már mindenki gyűlöli. Mi adózni fogunk neked, ha akarod, magunk semmisítjük meg a flottát, átadjuk az összes harci elefántot, megígérjük, hogy Afrikán kívül háborúzni sehol nem fogunk. Ha kívánod, leromboljuk Karthágó falait. Vérvesszeség nélkül hull öledbe a város.

SCIPÍO Gyönyörű.

RABAR Az adót lelkiismeretesen be fogjuk hajtani.

SCIPÍO Kedves.

PAMELKÁR Talán Rómának se volna jó, ha Karthágónak egy csapásra vége lenne.

SCIPÍO Érdekes gondolat.

RABAR Biztosítalak, hogy ha Hannibál megjön, a te kezeidbe fogjuk átadni.

SCIPÍO Figyelmesek vagytok.

PAMELKÁR Gondold meg, a város egy kardvágás nélkül a tied. Csak a t' d.

SCIPÍO Barmok, hát mit képzeltek, alkudozni küldött engem Róma? Hát mitől alkudozzam én most? Ki fogja lemosni a haza-árulás vádját, ha elfogadom a javaslatot!

PAMELKÁR A legnagyobb hadvezérek gyakorta tárgyalások útján jutnak célhoz. Holnap napfogyatkozás lesz, ezt a veled szemben álló zsoldosok nem tudják. Ha a tieddel közlöd, azok nem fognak megrémülni tőle, és a győzelmed biztos.

SCIPÍO És így nem biztos, ti marhák? Nem kell ide semmiféle napfogyatkozás, ezt a csürhét nem tartja össze senki. Ha már ennyire okosak vagytok, van erőtök? Van seregetek? Ha van, akkor tárgyalok. Van?

Csőnd

Három hónapig vesztegeltem Utika alatt. Nem tudtam volna bevenni? Azon imádkoztam, hogy Karthágó küldjön felmentő csapatokat, hogy elvonulhassak. Küldött? Amikor Utika lakói az éhhalál küszöbén fel akarták gyűjtani magukat csináltattam gyorsan egy kedvezőtlen jóslatot, és sürgősen elvonultam a város alól. Karthágó nem kapcsolt. Földültam néhány várost, a katonáimnak megengedtem, öljenek és raboljanak, ahogy nekik tetszik. Elküldtem néhány hírmondót Karthágóba, tudassák, hogy

rettenetek is tudunk lenni. Karthágó – semmi. Hát nem furcsa, hogy utána Karthágót nagy ívben kikerülve, idevonultam? Erre Hasdrumentumból ideküldik ezt a nyavalyás sereget, hogy én intézzem el, mert Karthágó még erre se volt képes. Ha Hannibál áll velem szemben, én megyek hozzá, és térden állva könyörgök neki, hogy verjen meg. Hannibál ezt úgyis előre tudná. De miért nem tudtok ti a másik fejével gondolkolni? Akkor jöttök, patkányok, amikor a hajótok már elsüllyedt, és ti most kegyeskedtek észrevenni, hogy már süllyedőben? Miért nem szedtetek össze egy erős sereget, amellyel legalább döntetlenre mérkőzhettem volna?

Csönd

Eriggyetek a fenébe, ti hülyék. Nektek adjak én valamit Karthágóban, amikor még megtartani se voltatok képesek? Mit képzeltek, olyan könnyű egy épen maradt várost az ellenség nevében kirabolni? Mennyi furfang kell hozzá, hogy elhítessek: minden a város érdekében történik! Na kotródás, patkányok.

A delegáció elkotródik

Az a hülye jóslat még mindig megjöhet.

FLAMININUS Tudnak a mieink arról, hogy holnap napfogyatkozás lesz?

SCIPIO A mieink ehhez hülyék. *(Felcsattan)* Hát éppen ez az! Micsoda kultúra megy majd itt veszendőbe! Hol vagyunk mi ettől? Micsoda erő lehet a kezükben, hát miért nem használják föl ellenünk? Miért nem látok a szembenálló seregben egyetlen elefántot sem? Miért nem használták ki, hogy a mieink féltek az afrikai szörnyektől? Miért nem dobtak be a táborunkba legalább egy kosár mérgeeskígyót?

Jön Masinissa

MASINISSA Üdvöz légy, Scipió.

SCIPIO Üdvöz légy, Masinissa.

MASINISSA Megütközünk holnap?

SCIPIO Egyelőre úgy néz ki. Mesélj nekem Karthágóról, te is-mered.

MASINISSA Mit meséljek róla?

SCIPIO Nem tudom. Gazdag?

MASINISSA Mérhéttelenül. És a karthágóiak igen sokat tudnak. Ha meg nem sértelek, többet, mint a rómaiak.

SCIPIO Nem sértesz meg, mi alig tudunk valamit.

MASINISSA Karthágóban olyan tudósok élnek, amelyeket még a görögök se láttak. Olyan palotáik vannak, hogy olyat évszázadokig építeni nem fognak. Van vízvezetékük, hideg-meleg fürdők szebbek, mint az Akropolisz. Láthattad az Utika és Karthágó közötti országutat, jobb, mint a Via Appia. Olyan gépeik vannak, hogy hadihajókat emelgetnek velük. Olyan szobrászaik, hogy Pheidiasz tanulhatna tőlük. Orvosaik koponyát lékelnek, műlábat csinálnak, még az öregedés ellen is van gyógyszerük. SCIPIO És ezeket kell nekem elsöpörnöm. Érthetetlen.

MASINISSA Vigyázz, Scipió, a győzelmed még nem biztos. Syphax csatlakozott Himilkó seregéhez.

SCIPIO Na, ez érdekes. Honnan tudod?

MASINISSA Jelentették, hogy Syphax a kísérete élén Záma felé tart.

SCIPIO És a serege?

MASINISSA Egyelőre maradt, ahol van. De az éjszaka folyamán még az is ideérhet. Lehet, hogy hátba akarnak támadni.

Jön Laelius

LAELIUS Scipió, szedelőzködik Syphax serege. Most jött egy kémünk.

SCIPIO És, és?

LAELIUS Furcsa, de állítólag még távolabb vonulnak. Biztosan csel.

SCIPIO Miből gondolsz?

LAELIUS Mi más gondolhatnék?

SCIPIO Ugyan, hát mit is tudnál te gondolni? Ez nem matematika.

LAELIUS Ez nem. Mert a matematikához logikusan kell gondolkozni.

SCIPIO Ezért nem vagyok én matematikus, mi? Mert a politikában már a logika se érvényes, mi?

LAELIUS Ne ferdítsd el a szavaimat, én ezt nem mondtam.

SCIPIO Szóval érvényes?

LAELIUS Persze.

SCIPIO *(kirobban)* De nem érvényes!

Csönd

Eriggy a fenébe. *Laelius*

sértődötten elvonul

MASINISSA Úgy látom, rossz kedvedben vagy ma éjjel. SCIPIO Én? Sose voltam vidámabb.

Csönd

MASINISSA Talán a melegtől van. Itáliában ilyenkor hűvösebb van.

SCIPIO Ott igen.

MASINISSA Itt viszont az éjszakák is forróak.

SCIPIO Itt igen.

Csönd

FLAMININUS Forró és hosszú ez az éjszaka. Kívánod, hogy

felolvassak neked valamit görögül?

SCIPIO A görögök se tudtak semmit. Mit tudták azok, hogy Didó városának tűnnie kell?

Csönd. Jön Philó

PHILO Scipió . . .

SCIPIO Olvastál te Homéroszt?

Philó zavarba jön

PHILO Valami rémlik . . . régen lehetett. Valamit írt a mezőgazdaságról is, igaz?

SCIPIO Hogyne. Ő találta ki, hogy a káposztából tökök lehet csinálni.

PHILO A káposztából tökök?

SCIPIO Illetve fordítva.

PHILO Fordítva? *(Segélykérően Masinissára és Flamininusra néz)*

Persze, fordítva már inkább . . . de nem, ez lehetetlen. SCIPIO

Homérosz megcsinálta.

PHILO Hát ha megcsinálta, akkor ügyesen csinálta. Mi volt ez a

Homérosz?

SCIPIO Költő volt. Ő mindent megtehetett.

Csönd

PHILO Valamiért jöttem, de most kiverted a fejből.

SCIPIO Nem baj, öregem. Nem lehetett fontos.

PHILO Persze. Tulajdonképpen semmi se fontos. Nem igaz?

SCIPIO De igen.

PHILO A fontos az, hogy jó legyen a termés, és élhessünk, amíg engedik az istenek. Ne haljunk meg, mielőtt megérik bennünk a halál.

Ezek a punok, ezek ezt nem tudják. Parlagon hevernek itt a földek. Jó földek ezek. Főleg arra, északon. Kár, hogy énnekem ezekből a

földekből már nem jut. Pedig milyen szép, milyen forró ez az éjszaka.

Talán még sose volt ilyen.

SCIPIO Itt forróak az éjszakák.

PHILO És nagyon fényesek a csillagok.

Csönd

SCIPIO *(bocsánatkérően)* Ne haragudj, öregem. Homérosz se tudott a tökből káposztát csinálni.

Csönd

PHILO Hát persze. Nem lehet, amit nem lehet. De ezek a csillagok, ezek nagyon fényesek. És forró ez az éjszaka. Miért van az, hogy még sose volt ilyen?

Csönd. Bejön Metellus

METELLUS Syphax már türelmetlenkedik. Miért nem fogadod, Scipió?

SCIPIO *(Philóra néz, aki méléz)* Jöjjön. *(Metellus el, Scipió Philó vállára teszi a kezét)* Menjél, öregem, aludd ki magad.

PHILO Nem fekszem le. Elvirrasztok holnap éjjel. Hátha az is lesz ilyen. *(El)*

MASINISSA Ha Syphax jön, én megyek.

SCIPIO Maradj.

MASINISSA Nem tudom elviselni a pofáját.

SCIPIO Én sem.

Jön Syphax

SYPHAX Itt az ideje, hogy visszaálljak Róma mellé. Rendelkezz a csapatommal, Scipió.

SCIPIO Nocsak. Ilyen kurtán?

SYPHAX Értelmes emberek között így szokás.

SCIPIO Hátha én hülye vagyok.

SYPHAX Nem hiszem. Ha melléd állok, Karthágó sorsa meg van pecsételve.

SCIPIO Így is. Mit tudsz adni még?

SYPHAX Fenyegethetek, hogy reggel ellened fogok harcolni.

SCIPIO Azt te nem fogod megtenni, királyom.

SYPHAX Hátha hátba támadlak.

SCIPIO Megtennéd?

SYPHAX (*kis hallgatás után*) Nem.

SCIPIO Most már nem tanácsos Róma ellen harcolni.

SYPHAX Nézd, Scipió, én voltaképpen mindig Róma mellett

álltam. Több kárt okoztam Karthágóban, mintsem képzeled. SCIPIO

Tudom. Csakhogy távlatokban illik gondolkozni, jó királyom. Mire való egy mauretán meg egy numid király? Rómának egyszerűbb csak egyet fizetni.

SYPHAX Nem jök a tanácsadóid, Scipió. Ne higgy jobban annak, aki csak egyszer váltott gazdát, mint nekem, akinek már meg-van a szükséges politikai gyakorlata. Én kiszámíthatóbb vagyok, tehát veszélytelenebb.

SCIPIO Ide figyelj! Ha én most arra kérnélek, hogy reggel támadj hátba engem, megtennéd?

SYPHAX Természetesen nem. Ilyenkor már muszáj húnek len-nem.

SCIPIO Légy hű Karthágóhoz.

SYPHAX Nem áll módomban.

SCIPIO Hát ez a baj.

SYPHAX Nem értem. A helyedben minden józan ember örömmel fogadná szövetségemet. Numídiá eléggé erős ahhoz, hogy egy ideig még Rómának is ellenálljon. Ez fölösleges kiadásokat jelentene.

MASINISSA Nem vagy eléggé kétségbeesve, Syphax.

SYPHAX Köszönöm a figyelmeztetést, de éppen a helyzetem súlyossága miatt jöttem ide. Amellett nekem barátaim is vannak Rómában.

MASINISSA C-c-c. Ne mondd.

SYPHAX Nézd, Masinissa, kössünk egymással békét. Te is csak egy betervezett falat vagy, én is az vagyok. Ha szövetkezünk, egy ideig nyugalomban élhetünk.

MASINISSA Én veled nem szövetkezem. Te disznó.

SYPHAX (*le kell nyelnie*) Amit ajánlok, az a te érdekeidet is szolgálja.

Tegyük félre a régi dolgokat.

MASINISSA Te herélt disznó.

SYPHAX (*le kell nyelnie*) Scipió, barátként jöttem hozzád.

MASINISSA Térdelj le előtte.

Csönd

Térdelj le előtte.

Csönd

Vagy előttem. Az még jobb lesz.

Csönd

SYPHAX Scipió, ha letérdelek, elfogadsz szövetségeseidnek? *Csönd*

MASINISSA Te disznó. Na, térdepelj le. SYPHAX

Elengedtek élve, ha el akarok menni? MASINISSA

Előfordulhat. Te disznó.

Syphax féloldalt araszolva, félve kimegy

Megöljük?

SCIPIO Talán később. Hátha mégis hátba támad.

MASINISSA És jó az nekünk?

SCIPIO Emelheti a győzelmünk értékét.

Jön Metellus

METELLUS Hajnalodik, Scipió. Már látni a hadrendjüket. SCIPIO

Milyen?

METELLUS Olyan, mint Hannibálé szokott lenni. Csak éppen

rendezetlenebb. Himilkó nem lehet buta ember.

SCIPIO Kár, hogy ilyen fiatal, talán Hannibál lehetett volna belőle.

METELLUS Mikor indulunk ellenük?

SCIPIO Akár azonnal. Mondj egy lelkesítő beszédet a seregnek, említsd meg, hogy lehet, hogy napfogyatkozás lesz, ez Karthágó bukását jelenti, ne lepődjenek meg.

METELLUS Nem jössz velünk?

SCIPIO Minek, úgylis győzünk. Ne most találjon telibe egy buta dárdá.

Masinissa, te is menj. Ha végeztetek, várlak.

Metellus és Masinissa el

FLAMININUS Kérsz reggelit?

SCIPIO Nem vagyok éhes. (*A sátorhoz megy, felhajtja a lapját, a sátorban a három filozófus alszik*) Ébresztő, álomszuszekok, ezt a napot meg kell örökítenetek.

POLYBIOSZ (*felébred*) Nekünk is részt kell vennünk a csatában?

SCIPIO Ki fogja akkor a tetteimet elzengeni, ha nekem elestek?

Inkább kockázzunk.

POLYBIOSZ Én benne vagyok, de ezeket nehéz lesz felébreszteni. Az igazat megvallva, kissé beszévtünk az este.

SCIPIO Ezért kötél jár.

POLYBIOSZ Persze, kötelet érdemlünk.

SCIPIO Na jó, akkor kettesben játszunk. Flamininus, mégis hozz reggelit.

Flamininus el

Mibe játszunk?

POLYBIOSZ Hogy melyikünk történelemszemlélete igazabb.

SCIPIO Mit kap a győztes?

POLYBIOSZ Elismerést az utókortól.

A színpalak mögött kiáltozás, csatazaj

Figyelj csak!

SCIPIO Kiabálnak a fiúk, ők még nem tudják, hogy a történelem egyik legnagyobb csatáját vívják. Tudod mit, játszunk abban, megmarad-e Karthágó. Ha én győzök, megmarad. Ha te, akkor vége.

POLYBIOSZ Hány dobás?

SCIPIO Mondjuk tíz.

POLYBIOSZ Részemről mehet.

Dobálnak, kint újabb üvöltözés, a filozófusok felriadnak

KRITOSZ Mi ez a zaj?

MANDROSZ Biztosan gyilkolják egymást.

KRITOSZ Disznóság, már aludni se hagyják az embert. Miért gyilkolják ezek egymást?

MANDROSZ Ki tudja?

KRITOSZ És ilyen korán? Hol van az megírva, hogy csatázni csak reggel lehet?

MANDROSZ Szerintem hamar abba fogják hagyni.

KRITOSZ Akkor is megbocsáthatatlan, hogy kiverték az álmot a szememből.

Közben bejön Flamininus a reggelivel

MANDROSZ Hallgasd, már csendesednek. A

z^aj alábbhagy, berohan Laelius

LAELIUS Győztünk, Scipió!

SCIPIO Két dobás még hátravan, majd nyugalmasabb időkben folytatjuk.

Jön Metellus és Masinissa. Metellus int Flamininusnak

MASINISSA A zsoldosok közül alig maradt valaki életben. Syphax nem vett részt a csatában, most menekül.

SCIPIO Syphaxot rád bízom.

MASINISSA Köszönöm, Scipió. (El)

SCIPIO Minthogy győztünk, kergessük magunkat győzelmi mámorba. Polybiosz, a mai napról azt fogod írni, hogy nagy és kegyetlen csatában győztünk, amelyben nemcsak Syphax vett részt ellenünk, hanem Hannibál is, úgyse tudja ellenőrizni senki. Hannibált vertük meg, ez méltó hozzánk. Hannibál a csata előtti éjjel nálunk járt és könyörgött, de mi nem hajlottunk. Hát ilyen a római jellem. Milyen sötét van.

FLAMININUS Megjött az ígért napfogyatkozás.

Mind az égre néz

SCIPIÓ Hát még erre se volt szükségünk. Ha visszatérünk Rómába, majd a papok körmére nézünk, van még mit tanulniuk. Na, szedjük a sátorfánkat, most már muszáj Karthágó ellen vonulnunk.

FLAMININUS A reggeli, Scipió.

SCIPIÓ Majd máskor. Most már gyorsan kell győzni, méghezozzá nagyon.

A filozófusok pillanatok alatt lebontják a sátrat. Scipió kifelé indul

Mekkora a veszteségünk?

METELLUS Ahhoz képest, hogy egy zöldfülű vezette a zsoldosokat, elég nagy.

SCIPIÓ Hát legalább ez.

Scipió el, utána Metellus, meg a három filozófus a sátorral. Polybiosz a kockákat is viszi. Flaminius a földre teszi a reggelit

FLAMININUS (*Laelius*hoz) Gyere, ha éhes vagy. Beletelik né-hány óra, amíg ezek fölcihelődnek.

Leülnek a földre a reggeli köré

Jó étvágyat. Rosszkedvűnek látszol.

LAELIUS Nem szeretem, hogy Scipió állandóan hülyének néz.

FLAMININUS Az bizony kellemetlen.

LAELIUS Mindig mellőz.

FLAMININUS Igen, én is észrevettem.

LAELIUS Mit vétettem én neki?

FLAMININUS Túl okos vagy.

LAELIUS Na, azért nem kell túlozni.

FLAMININUS Az istenekre, így van. Scipió abszolúte nem konyít a matematikához. Ó is csak ember, féltékeny mindazokra, akik valamit jobban tudnak nála.

LAELIUS Hát ez meglehet.

FLAMININUS Ez így van. Scipió nem szent.

LAELIUS Hát szentnek nem szent, annyi biztos.

FLAMININUS Ha valaki egyszer elveszti a bizalmát, az sose szerzi vissza.

LAELIUS Ha ez így van, akkor ez nagyon kellemetlen. FLAMININUS Bizony kellemetlen. Elég régen vagyok a titkára, nekem elhiheted.

LAELIUS Mit tegyek?

FLAMININUS Scipió nagyon kegyetlen tud lenni, ha akar. Mindenkit elmar maga mellől, akire féltékeny.

LAELIUS Hát nekem pechem van. Ki gondolta volna, hogy egy békés tudomány fordul rám csapásul?

FLAMININUS Bizony, nem irigyellek, Scipió amellest hazaáru-ló is.

Laeliusnak cigányútra szalad az étel. Flaminius hátra veregeti

Nemcsak ő, elég sokan. Scipió egész éjjel egy futárt várt, aki kedvezőtlen jóslatot hozott volna neki az auguroktól. Akkor ma nem kellett volna megütköznie.

LAELIUS Ezt már nem hiszem. Honnan tudta volna előre, hogy a jóslat kedvezőtlen?

FLAMININUS Ne légy naiv, ő íratta a jóslatot.

LAELIUS Ez tiszta hazugság.

FLAMININUS Kikérem magamnak. Itt van, olvasd. (*Elővesz egy tekercset, Laelius orra alá dugja, de nem adja oda. Laelius álmélkodik, Flaminius szájába veszi a tekercset. megeszi iszik rá. Laelius bambán bámulja*) Nem volna célszerű, ha fölfedeznék nálam. A futár először hozzám jött, elvettem tőle, őt meg Metellus gondjaira bízta, mert megígérte, hogy beveti az első vonalba.

LAELIUS És?

FLAMININUS Bevetette. Intett most, amikor megjött a csatából. Ezt a győzelmet nem Scipió vívta ki, hanem mi. Néhányan. Róma érdekében. Érted?

Laelius lassan bólogat. Flaminius összepakolja a reggeli marad-ványait

Na gyere, segítsünk Scipiónak, hogy lerombolja Karthágót.

Mindketten el. A színen megjelenik néhány zsoldos, keresztre feszítik Himilkót, aki nem ellenkezik

Harmadik jelenet

A harmadik felvonás első jelenetében látott karthágói tér romokban. A színen keresztel, rajtuk felfeszített emberek. Az egyik kereszt egyik szárnyán ráadásul egy akasztott ember is himbálózik. Valahol tűz ég, láрма, kiáltások stb. A színrre az egyik oldalról befut egy ember, a színen közepén habozik, aztán a másik oldal felé - indul, de összeütközik egy arról jövővel

EGYIK Arra is rabszolgák?

MÁSIK Nem. Rómaiak.

EGYIK Most merre?

MÁSIK (*nevet*) Semerre. (*A keresztel elé megy, nézi őket*) Szép munka.

Ezt itt fölakasztották, vagy öngyilkos lett?

EGYIK (*szintén odamegy*) Szerintem öngyilkos lett.

MÁSIK Hogy mászott fel oda?

EGYIK Hát a romokon.

MÁSIK Á, nem hiszem. Ezt először leütötték, aztán ketten fölakasztották.

EGYIK Miért ütötték volna le?

MÁSIK Egészen békés a képe. Hátról üthették le.

EGYIK Én leszurtam volna.

MÁSIK Hátha nem volt késük.

EGYIK Az igaz.

Tűnődnek, bejön Pamelkár a hátán egy kereszttel

PAMELKÁR Feszítsetek meg, emberek! Feszítsetek meg!

MÁSIK Aztán miért?

PAMELKÁR Én hadvezér vagyok, keresztlen kell meghalnom.

Könyörüljete rajtam!

MÁSIK Az nem jó, ha megfojtunk?

EGYIK Vezér vagy? Hol a sereged?

PAMELKÁR Két napja szereztem egy sereget, de rám küldték Karthágó fő erőit. Nem akartam, hogy megütközzenek, ott álltunk a tengerparton, kinyújtottam a karomat : arra van Róma, túl a tengeren, irány Róma, megyünk Rómába. Parancsolom, hódítsátok meg Rómát! Gyalog kelünk át és meghódítjuk Itáliát! Róma a miénk! A seregem belement a tengerbe, jó katonák voltak, de nem történt csoda. Most nincs, aki fölfeszítsen. Feszítsetek meg, emberek!

MÁSIK Ez megőrült, ennek sose volt serege.

EGYIK Hátha volt. Minden valóság.

MÁSIK Ez mind örület.

EGYIK Akkor ez még az élet.

PAMELKÁR Könyörüljete rajtam!

EGYIK Feszítsük meg.

MÁSIK Megfeszítsük?

EGYIK Miért ne?

PAMELKÁR Feszítsetek meg, emberek!

MÁSIK Nincs szögünk meg kalapácsunk.

EGYIK Van téglá. Csak éles tárgyakat kell találnunk.

MÁSIK Nekiálljunk keresgélni?

PAMELKÁR Feszítsetek meg!

MÁSIK Ejnye, hát légy már türelemmel!

EGYIK Én majd keresek téglát.

Keresgélnek, Pamelkár a kereszttel a hátán támoanyag a színen közepén, beront egy csapat rabszolga, rávetik magukat Pamelkára meg a két emberre, fojtogatják őket

Róma ÁSIK Roma alatt is csak rabszolgák lesztek!!

Miután már nem élnek, a rabszolgák levetkőztetik őket, hátra találunk valamit. Morgáshoz és makogáshoz hasonló nyelven érintkeznek. Az egyik talál valamit, összeröffennek, ketten verekedni kezdenek, a többi tovább kutat. Jön egy csapat római katona, gyorsan leölik a rabszolgákat, ledöntik a kereszteteket. átkutatják a hullákat. Jön Scipió és a kísérete, a római katonák egy része menekülni akar, a többi vigyázzba vágja magát, Scipió kíséretének egy része a menekülők után ered, azok ellenállnak, erre leölik őket. Hozzák a rablott holmit

SCIPIÓ Metellus, itt az ideje, hogy összeszedjük a sereget. Ez így nem lehet tovább.

METELLUS Az most nem fog menni. Ha kitombolták magukat, majd összeszedjük tőlük a zsákmányt. Csak marad nekünk is valami.

SCIPIÓ Hát jó. Akkor tomboljunk. Ne maradjon semmi.

A színen a háttérben néhányan át akarnak rohanni, a rómaiak rájuk

vetik magukat, Scipió is leöl valakit, zsákmányol egy aranszobrocskát
Milyen szép szobor. Philó, neked adom emlékébe.

Philónak adja, az nem szól, bámulja a szobrot

Úgy őrizd, hogy én szereztem a tulajdon kezemmel.

Jön egy csapat római, rabokat hoznak. Sok közöttük az öreg, az asszony és a gyerek

TRIBUNUS Scipió, ezek bezárkóztak az Esculapus templomba,
ostromoltuk őket, nem akarták megadni magukat, aztán magukra
gyűjtötták a templomot, de nem bírták és kirohantak.

SCIPÍÓ Hányan vannak?

TRIBUNUS Valami ezren.

SCIPÍÓ Az öregeket és a súlyos sérülteket öljétek meg. A többi
rabszolga, úgy vigyázz rájuk, hogy már értekek, Karthágót pedig
romboljátok földig. Ezeket is fogjátok be.

TRIBUNUS A rabszolgák már úgysis több helyen a mieinkkel együtt
rombolnak.

*Az új rabszolgák és a római katonák a háttérbe mennek és egyútt
rombolnak. Jön néhány pun, római fegyveresek kíséretében*

EGY RÓMAI Ezek önként megadták magukat, és veled akarnak
beszélni. Már kifosztottuk őket. Nem tudom, jól tettem-e, hogy
idehoztam őket.

SCIPÍÓ Mit akartok?

EGYIK Scipió, Karthágó nincs többé. A nagyobb afrikai városokra még
szükségtek lesz. Mind a tiétek, ne romboljátok le őket. RABAR Talán
most már megbízol bennünk.

SCIPÍÓ A jövő úgysis az lesz, hogy az afrikai városok rendes jogot
kapnak.

RABAR Nektek is jobb, ha nem pusztítottok el mindent.

SCIPÍÓ Sokan vagytok ilyenek?

RABAR Többben biztos helyen rejtőznek.

SCIPÍÓ Szálljatok be Karthágó rombolásába.

RABAR Kész örömmel.

SCIPÍÓ Kő kövön nem maradhat. Ezt nem én parancsolom, ezt már nem
lehet megakadályozni. Itt búza fog nőni. Beszántjuk Karthágó egész
területét. Persze meg is átkozzuk.

RABAR Tiltsd meg a katonáidnak, hogy továbbra is válogatás
nélkül öljenek. Nem kell nektek rabszolga meg helytartók? SCIPÍÓ Nem
tilthatom meg, nem áll módomban. Aki túléli, túléli.

Bízatok a szerencsében.

Scipió int, a küldöttséget elviszik

Nem én tehetek róla, ha ilyen szobrokat nem alkotnak többé. De
dühöngjünk, ha dühöngeni kell. Lássuk, mire képes az ember, ha
hagyják. Menjetek rombolni ti is. Ha győzelem, hát legyen szörnyű.
Indulás.

*Scipió hátramarad, a többi kifelé indul (Flamininushoz) Fiam, maradj
még.*

Flamininus marad, a többi a katonák jó részével el

Ez itt az örület. Ezt ember előre nem láthatta. Ha ekkora pusztulás
lehetséges, akkor lesz még nagyobb is. Ez örület. Én is csikorgatom a
fogaimat, és Rómát akarom még nagyobb romok- ban látni, hogy még
jobban csikorgathassam a fogaimat, és az enyém legyen a pusztítás.
Fiam, te vagy az egyetlen, akit a magaménak érzek. Mondd meg nekem:
bűnös vagyok?

Flamininus meglepetten hallgat

Te vagy a tanúm, hogy én ezt nem akartam. Ezt Hannibál sem akarhatta.
Rosszul számítottunk. Hannibál nem ismerhette úgy Karthágót, mint
Rómát. De talán mégis tehettem volna valamit ellene. Tehettem volna
valamit, fiam?

FLAMININUS Nem.

SCIPÍÓ Ez szörnyű. Mi lesz Rómával, ha nagy lesz? Mit Róma, mi
lesz az emberekkel? Miért kell ennek így mennie? FLAMININUS Ez a
végzet.

SCIPÍÓ Megtehettem volna, hogy másra bízom a hadjáratot.

FLAMININUS Nem segített volna.

SCIPÍÓ Legalább én tiszta maradok.

FLAMININUS A dolgokon az nem változtat.

SCIPÍÓ Hát mi változtat a dolgokon, fiam?

FLAMININUS A dolgok maguk, Scipió.

SCIPÍÓ Hát eszközök vagyunk, fiam? Hol a nagyságunk?

FLAMININUS Az nincsen sehol.

*Scipió sóhajt, Flamininusszal és a kísérettel el. A háttérben rom bolják
Karthágót*

Negyedik jelenet Terem

Cirtában. Masinissa és Tágó

TÁGÓ Magad is tudod, Karthágó falai erősek, és ezek a hülyék otthon a
végveszélyben mégiscsak észbe fognak kapni. Hónapok telhetnek el,
és Scipió nem jut előbbre. Ha te most az egyesült mauretán és numid
seregekkel fölmented a várost, mert fölmentheted, Scipiónak el kell
vonulnia, és mire visszatér, Karthágó erősebb, mint valaha.

MASINISSA Nem vagyok benne biztos, hogy egyáltalán ellen-állnak-e.

TÁGÓ Mégiscsak logikusabb, hogy ellenállnak, nem? Bármennyi-re is
gyűlölöm őket, azért megvan a magukhoz való eszük, MASINISSA
Várok egy hetet.

TÁGÓ Az nagyon sok. Most kéne indulnod.

MASINISSA Nem tehetem.

TÁGÓ Most képzeld el, mi lesz, ha elszalasztod a kedvező alkalmat.
Soha többé nem leszel olyan helyzetben, hogy Karthágó urává tedd
magad.

MASINISSA Ekkora kockázatot vállalni azért egy kicsit sok.

Masinissa járkal, bejön egy katona

KATONA Masinissa, egy hajó jött a tengerről a folyón felfelé,
megtámadtuk, védekeztek, mindet leöltük, csak a görékat hagytuk
életben. Veled akarnak beszélni.

MASINISSA Jöjjenek.

Bevezetik a megkötött Hannibált és Mannót

TÁGÓ *(felkiált)* Ez Hannibál!

MASINISSA Biztos?

TÁGÓ Megismerem a szobrairól!

MASINISSA *(a katonához)* Az ajtón se ki, se be. *(Hannibálhoz)* Tényleg
te vagy Hannibál?

HANNIBÁL Én.

Masinissa kioldja a kötelekeiket, azok a tagjaikat dörgölik

MASINISSA Milyen nyelven beszélhetünk? Pun, görög, latin, kelta,
gall?

HANNIBÁL A görögöt javaslom, az a legszebb. Te ki vagy?

MASINISSA Masinissa.

HANNIBÁL Ezek szerint Róma mellé álltál.

MASINISSA Persze.

HANNIBÁL Syphaxszal mi van?

MASINISSA Itt van Cirtában a tulajdon várbörtönében, nemsokára
kivégezzük.

HANNIBÁL Ez kicsoda?

TÁGÓ Tágó vagyok, a legutolsó Vének Tanácsa egyik tagja. Né-hány
disznó száműzött hazulról.

MASINISSA És ez itt?

MANNÓ Mannó vagyok, Hannibál hadnagya.

MASINISSA Hallottam rólad. Erről jut eszembe, amikor még Karthágó
pártján álltam, a városból hozzám menekült egy hadnagyod, Himilkár.
Amikor Róma mellé álltam, meg kellett ölnöm. Ez volt az obulus.

HANNIBÁL Nyilván. Mi most a helyzet? Régen kaptam híreket.

MASINISSA Scipió Zámánál megverte a hazaküldött seregedet.

HANNIBÁL Ez nem valami jó hír. Mi van még?

MASINISSA Scipió a város ellen vonult. Nem tudom, hogyan áll az
ostrom. A városban . . . nincs rend. Erről Tágó többet tudna mondani.

HANNIBÁL Martátok egymást, mi? A híveim közül van még életben
valaki?

TÁGÓ Új Vének Tanácsa van. Hannót letették, és amennyire én tudom, a
híveiddel elbántak. Velem is. Még Mágót is megölték. Nem tudtam
tenni ellene.

HANNIBÁL Helyes. *(Masinissához)* Mi a véleményed Scipióról?

MASINISSA Rendkívüli ember. Olyan emberformája van. Bár nem
tudom, jó hadvezér-e, néha egészen érthetetlen húzásai vannak. Mintha
nem is akarna győzni.

HANNIBÁL Kár, hogy sose találkoztunk, egyetlen barátom lehetett
volna. Meghódítottuk volna a világot, aztán azé a világ, aki gyorsabb.
Szóval te most éppen Rómát szolgálod.

MASINISSA Nem tehetek mást.

TÁGÓ Masinissa állandóan megfélekedik arról, hogy ő akkor is Karthágó született csatlósa, ha éppen Rómát szolgálja. MASINISSA Tudom, de most nem állhatok vissza.

TÁGÓ Most nem? Most, hogy megjött Hannibál? Nem vagy magadnál. Ha most fölmentjük a várost, erősebb lesz, mint valaha.

HANNIBÁL Nekem az volt a tervem, hogy Syphax seregei élén vonulok be Karthágóba. Syphax mellékes, a sereg a fontos. Neked pedig van sereged.

Csend

TÁGÓ Hannibál, én Masinissát már napok óta győzködöm, hogy élete legnagyobb lehetőségét szalasztaná el, ha nem indulna azonnal a város felmentésére. Eddig alig tudtam mire hivatkozni, de most már itt vagy te is, ennél nagyobb ütőkártyát még nem adott kezembe a sors. Masinissa azt hiszi, hogy Karthágó ellenállás nélkül behódol Scipiónak. Én ezt nem tudom elképzelni még a történet után sem. Tudniillik történt egy s más, ezért vagyok itt.

Csend

MASINISSA Nem adhatok sereget. Téged szabadon engedlek, ezzel szolgálatot teszek neked, amit még visszafizethetsz. Végül meg is ölhetnélek. Ha Karthágó erős lesz, visszaálllok. Mindig számíthatok a segítségemre, ha nem vagy rászorulva. Adok nektek egy-egy kiselejtezett harci elefántot, adok élelmet, ha a rómaiak elfognak, hihetik, hogy az elefántokat loptátok, az élelem úgyis elfogy, nem lesz bizonyíték ellenem. De sereget nem adhatok. Meg kell várnom a híreket.

HANNIBÁL Igazad van, Masinissa, nem vagy te buta ember.

Elfogadom. Mikor indulhatunk?

MASINISSA Akár azonnal, ha úgy kívánod.

HANNIBÁL Úgy kívánom.

TÁGÓ Veled mehetek, Hannibál?

HANNIBÁL Hogy velem?

Kis csönd

MASINISSA Ebédre még itt láthatlak vendégül?

HANNIBÁL Nem, mert sietünk, köszönöm. Hogy is hívnak ... TÁGÓ Tágó.

HANNIBÁL Nem jöhetsz velem. Nem tudom, milyen gyilkosságok terhelik a lelkedet, ami még a kisebbik baj, de nem tudom, kiknek állt érdekében, hogy száműzzenek. Úgy akarok vissza-térni, hogy előre senki mellett nem köteleztem el magam. Van valami fontos mondanivalód a számomra?

TÁGÓ Elmondhatom, mi történt Karthágóban addig, amíg engem ki nem ebrudaltak.

HANNIBÁL Jó, amíg az elefántokat előkészítik, meghallgatlak. A történeteket úgyis sokféle változatban lesz szerencsém meg-hallani, valamikor el kell kezdenem a hazugságaitok gyűjtögetését. Indulhatunk, Masinissa?

MASINISSA Sajnálom, hogy nem maradhatsz tovább. Örülök, hogy a vak sors az utadba vetett. Legalább a tulajdon szemeim-mel láthattam, milyen nem lehetek én. Bőséges élelmet kaptok.

HANNIBÁL Induljunk.

Mind el

Ötödik jelenet

A szenátus ülésterme Rómában. Laevinus, Casca, Pulcher, Torquatus, Flaccus és Cató van jelen, várnak

CASCA Azt mondják, nagyon megrázta Philó halála. Egy hétig ki se mozdult a házából.

CATÓ Philó fecsegő, vén bolond volt.

CASCA Scipiót mégis megrázta. Még sírt is.

CATÓ Hogy neki mekkora szíve van. Ismerjük az ilyeneket. Most meg késik.

Hát persze. Scipiót ünneplés lehet. Megteheti.

PULCHER A saját ünnepléséről késik.

CATÓ A vén bitang.

Csend

TORQUATUS Azért mégis nagy szerencse, hogy visszautasította az örökös konzulsgógot. Ha elfogadja, akkor mi valahol Itálián kívül bámuljuk a köldökünket.

PULCHER Első dolga mégis az volt, hogy Nérót megfúrja. FLACCUS Néró ügyes politikus volt, de ügyetlen csaló. Csalni jobban kell nála.

CATÓ Scipió is csalt.

FLACCUS Legalább ügyesen.

TORQUATUS A legnagyobb baj, hogy amíg az emberei hűek maradnak hozzá, nincs értelme bevádolnunk. Az embereit kellene megfőzünk.

FLACCUS Amióta visszatértek Afrikából, egyebet se teszek mint

őket környékezem. A hűségük minden képzeletet fölülmúl. Se

Metellus, se Flamininus, se Laelius nem hajlik a jó szóra.

TORQUATUS Azt hiszem, megvárják a legkedvezőbb ajánlatot.

FLACCUS Hogyhogy a legkedvezőbbet?

TORQUATUS A még nagyobb baj tudniillik az, hogy valamenynyien magunknak szeretnénk őket megkaparintani. Scipió dicsőségéből ugyanis rájuk is sugárzik valami. Van itt valaki, aki ezt ne tudná?

Csend

CATÓ Ha valakinek itt szolgálalekkel nem kellene, az én vagyok.

CASCA Te se nagyon kelle_sz nekik.

CATÓ Köpök mindenkire.

CASCA Mindenki rád.

FLACCUS Ne kezdjétek újra, könyörgök.

Csend

CATÓ Ez azért már több a soknál.

Jön Scipió, Metellus, Flamininus és Laelius kíséretében. Scipió nagyon megöregedett

FLAMININUS Elnézést a késésért. Üdvözöljük a szenátorokat.

FLACCUS Akkor kezdetjük. Üdvözölöm a megjelent szenátorokat és tisztségviselőket. Az a megtisztelő feladat jutott részemül, hogy a Publius Cornelius Scipió zámai győző kérését megvitató ünnepi ülést vezethetem. Karthágóval vívott sok évtizedes háborúskodásunk egyszer s mindenkorra véget ért. Kérem a szenátorokat, szíveskedjenek Scipió diadalmenete mellett vagy ellen szólani.

Csend

Laevinus kér szót.

LAEVINUS Sokáig úgy gondoltam, Scipió egyeduralomra tör. Most, hogy a nép által felajánlott örökös konzulsgógot háromszor is visszautasította, kellemesen csalódtam benne. Akkora győzelmet, mint ő, római még nem aratott. A diadalmenetet meg kell kapnia. Amellett javaslom, hogy adományozzuk neki a meg-tisztelő Africanus melléknevet.

FLACCUS Torquatus kér szót.

TORQUATUS Csatlakozom Laevinus javaslatához: Scipió legyen Africanus. A diadalmenet azonban túl sokba kerülne, számolnunk kell Róma háborús veszteségeivel. Ha Róma gazdaságilag rendbe jön, beszélhetünk róla. Addig nem.

FLACCUS Pulcher kér szót.

PULCHER Scipió legyen Africanus, nagyszerű tetteivel kiérdemli. Kaphat-e ember nagyobb megbecsülést, mint hogy nevét századok múlva is Afrikával együtt fogják emlegetni? A diadalmenet korántsem jelent akkora megbecsülést, mint egy melléknév, tehát nem javaslom.

FLACCUS Casca kér szót.

CASCA Tökéletesen egyetértek az előttem szólókkal. Scipió legyen Africanus, a diadalmenetet nem javaslom.

FLACCUS Cató kér szót.

CATÓ Tény, hogy Scipió győzött. Tény, hogy erélyesen fellépett az itthoni állítólagos visszaélésekkel szemben. Tény, hogy Ró-mának morálisabb nagyja látszólag még nem volt. Mindamellet szükségesnek látom, hogy a szenátus elé tárjam ama vizsgálatok eredményét, melyek szerint Scipió a rendelkezésére bocsátott összegek jelentős részét elikkasztotta.

METELLUS Tiltakozom!

FLACCUS A tiltakozást visszautasítom.

CATÓ Amíg a vádakról be nem bizonyítja valaki, hogy valótlanok, Scipió nem tarthat diadalmenetet. Az Africanus mellék-nevet megadhatjuk, valaki ilyen melléknévvel is lehet csaló. Szerencse, hogy Laevinus nem a római melléknevet javasolta, mert azt elutasítanám.

Kis zaj, Flaccus kopog

FLACCUS Metellus kér szót.

METELLUS Scipióról sok mindent el lehet mondani. Többek között azt, hogy meghódította Hispániát, lecsapott a hajótulajdonosokra, lecsapott Néróra, és a római seregek akkor foglalták el Karthágót, amikor ő volt a vezérük. Azt azonban senki nem merészelheti állítani, hogy Scipió sikkasztott, éppen abból az összegből, amelyből már az átadásnál lecsípte a maga részét Néró.

PULCHER Szemenszedett hazugság! Cató Laelius kezébe leszámolta a teljes összeget.

METELLUS Pár napja mégis bebizonyosodott, hogy Néró nem a teljes összeget adta át Catónak. A Scipió ellen fölhozott vádak egyetlen célja Néró tisztázása.

CATÓ Vagy fordítva, Scipió érezte szükségét, hogy tisztázza magát.

METELLUS Scipió bizonyítékokkal szolgált, hogy Néró lopott. Ez lezárt ügy, nincs értelme fölmelegíteni.

Zaj, Flaccus ismét kopog

FLACCUS Térjünk vissza a tárgyhoz.

METELLUS Javaslom, hogy Scipiónak adjuk meg az Africanus melléknevet. Ebben úgyszólván egyetértett mindenki. Miután a diadalmenetet a többség nem javasolja, csatlakozom a többséghez.

Csend, meglepődés

Zánánál ugyanis nem Scipió győzött.

FLACCUS *(elképedve)* Nem? METELLUS

Nem.

Csend

FLACCUS Akkor itt néhány dolog tisztázásra szorul. Scipió, kívánsz szólni?

Scipió hallgat

Laelius kér szót.

LAELIUS Scipió hetekig rostokolt Utika alatt, majd Karthágót megkerülve délre tartott, ahol váratlanul szembekerült a zsoldosokkal. Az ütközet elől ki akart térni, ezért az augurok testületétől kedvezőtlen jóslatot csikart ki, amit azok el is küldtek neki. Erről az egyik papjuk tegnap aláírt egy vallomást. A jóslat objektív nehézségek folytán nem került Scipió kezébe. Ha oda-kerül, Karthágó ma is áll. Scipió tehát szabotálta a háborút.

Nagy zaj, a szenátorok kis csoportokban tanakodnak. Scipió nem szól, Flaminiusra néz, Flaminius nem néz Scipióra

CATÓ Ha ez így van, akkor Scipiót hazaárulás vádjával hadbíróság elé kell állítani.

PULCHER A vád igen súlyos, és ha igaz, Scipiónak vesznie kell.

FLACCUS Tartsunk sort. Scipió, kívánsz szólni?

Scipió hallgat

Flaminius kér szót.

FLAMININUS A hazaárulás vádja igen súlyos. Ezért mindenképp el kell számolnom a hazaárulással vádolom Catót és Pulchert.

Nagy zaj

FLACCUS Csend legyen már, az istenit!

Csend lesz

FLAMININUS Néró a jelen pillanatban a házában tartózkodik.

Meglepetés

Száműzetésébe csak két hét múlva indul, addig sok minden történhet. Néró bizalmas adatokat szolgáltatott nekem néhány római üzemleiről. Ahogy az itt ülőket elnézem, Catót és Pulchert csak találmokra említettem közülük.

Halálos csend

Tagadom, hogy Scipió hazaáruló. Metellus és Laelius ügyetlenül fejezték ki magukat. Az a pap, akiről Laelius beszélt, valóban aláírt egy vallomást, miután azonban ez a vallomás az auguri testület egészének becsületét sérti, a testület egy nyilatkozatában *(elővesz egy tekercset)* kijelenti, hogy említett tagja évekkel

ezelőtt megerőszkolt egy Vesta-szüzet, tehát kijelentései a valószínűségnek nem felelhetnek meg, továbbá ki kell végezni. METELLUS Mi ez, Flaminius? Árulás?

FLACCUS A közbeszólót rendreutasítom.

FLAMININUS Metellus és Laelius úgy beszélnek, mintha valamely összeesküvő csoport tagjai lennének. Ettől a csoporttól elhatárolom magam, és kérem a szenátust, igyekezzék őket fölgöngyölni. Ami Scipió csalásait illeti, én mint Scipió titkára, tanúsíthatom, hogy ezek a családok megtörténtek.

Nagy zaj

FLACCUS Ha most napvilágra hozzuk, kit milyen bűn terhel, talán jobb, ha azonnal a Tiberisnek megyünk. Célszerűbb ezeket most békében hagyni. Nyilván képesek vagyunk valamilyen kompromisszumra. Tartsuk magunkat az eredeti napirendhez. A szenátus elveti a diadalmenetet, viszont megszavazza az Africanus melléknevet. Kérem az ünnepeltet, szívveskedjék szólásra emelkedni.

Csend. Scipió lassan feláll

SCIPÍÓ Az emberi aljasság mérhetetlen. Férgek vagytok egy rohadt gyümölcsben, amelynek Róma a neve. Az én csontjaimat Róma nem fogja bírni. *(Magába roskad)*

FLAMININUS Azért vagyok tanítvány, hogy megtagadjam a meseterem. Ma Scipiót ünnepeljük, és megtartom fölöttem a gyász-beszédet. Megtehetem, mert a tegnapi veszélyek múltával hull-nak a tegnapi csillagok, s ha volt, aki úr volt, mert nem szolgált senkit, lesz, aki úr lesz, mert szolgál mindenkit. Ha volt, aki nem akart eszköz lenni a vak sors kezében, lesz, aki hajlandó rá. Ha volt, aki kínlódott és nagy lett, lesz, aki lemond a kínlódásról, ha csak a nagysága az ára. Ha volt, aki erős volt, de nem erősebb, mint a többiek összesen, lesz, aki gyöngy, de általa kiegyezhetnek az erősek. Volt, aki számolt a ronda emberi aljassággal, s mert megvénült bele, már bántja, s mert bántja, vén lett. Lesz, aki undorodva a förtelmes undokságtól ismét számolni fog vele. Ha volt tiszta ember Rómában, lesz, aki elköveti majd azokat a becstelenségeket, amelyeket előde is elkövetni lett volna kénytelen. Róma nagy lett, s kit érdekelhet, akarunk szerint-e vagy kivüle. Róma nagy lett, és lesz, aki ezt a borzalmas Rómát el fogja fogadni. Kereskedelmünk megsokszorozódik, új rabszolgáink száma milliókra tehető, hódítanunk kell, hogy fennmaradjunk, és fennmaradunk, amíg hódítunk. Philipposz régóta szövetségeseink, itt az ideje, hogy fölruházzuk örök barátságunkat és hitszegő ellenségünké váljunk. S mert voltak emberek, akik megtették, amit meg kellett tenniük, és most ismét olyan emberek jönnek, akiknek meg kell tenniük, amit meg fognak tenni, válasszatok engem konzullá, és meghódítom Hellászt.

LAELIUS *(Flaminiushoz lép)* Értelek, Flaminius. A balgák is bölcsökké válnak, ha fenn akarnak maradni. Fogadd hűségemet.

Kezét fognak

CATÓ Mi ez? Csak nem akarunk egy ilyen konzullá választani? Még harmincéves sincs, hivatalt se viselt!

TORQUATUS Érzem, hamarosan ki fog derülni, hogy Zámánál nem Scipió, de Flaminius győzött, aki nagy hadvezér, csak Scipió eddig csúnya árnyat vetett rá.

FLACCUS Örüljünk, hogy Rómában vannak Flaminiusok.

LAEVINUS Itt semmi se változott, ez most már örökké így fog menni. Én ebből kiszállok. Ha valaki a fejemet akarja, a birtokomon keressen.

Laevinus kifelé indul, Metellus is csatlakozik hozzá, mindketten el. A szenátorok Flaminius körül tömörülnek, Flaminius győztesen kifelé indul. Cató Flaccussal kissé hátramarad

CATÓ Ez nem fog olyan simán menni.

FLACCUS Azt még meg lehet kártyázni, hogy te légy a másik konzul.

Flaminius elhalad Scipió előtt, megáll

FLAMININUS Sajnálom, Scipió. *(A többiekhez)* Janus templomát soha többé nem fogjuk bezárni.

Scipiót kivéve mind el Flaminiusszal. Scipió áll egy darabig a színen, aztán ő is kiballag

Hatodik jelenet

Síkság. Fáradtan begyalogol Hannibál és Mannó

MANNÓ Nem bírom már sokáig.
HANNIBÁL Pihenünk egy kicsit.

Megállnak

Ne ülj le, nem tudsz majd felállni. Tarts ki, már meg kellett volna érkeznünk. Fáradtan minden lépés kettőnek tűnik, lehet hogy elszámoltuk magunkat, de állítom, hogy legkésőbb holnap megérkezünk. És akkor minden a miénk lesz.

MANNÓ Minden a miénk?

HANNIBÁL A miénk lesz a harc. Huszonkét éve nem voltam Karthágóban. Akiknek akkor, amikor apám orgyilkos ellenségei elől szöknöm kellett, meg akartam mutatni, hogy leszek én még-úr felettük, azok már halottak. De ha nem nekik, hát megmutatom az élőknek. Minden a miénk lesz, Mannó. Kezdődik a harc előről.

MANNÓ Nyugalom legyen végre, békesség, ne harc.

HANNIBÁL Nem lesz nyugalom. Nézd ezt a búzamezőt, ez már Karthágónak terem. Ahogyan évente újra nő a búza, nőnek újra a harcok is, a harcokban pedig újránövünk mi. Ma nem vagyok Hannibál, de holnap újra az lehetek. A halottak meg-szöktek a harc elől, de az élők, akik olyanok, mint voltak az élők mindig, az élőkét még elérhetem.

MANNÓ Ha megérkezünk, ha egyszer megérkezünk, hát nagyon furcsa lesz.

HANNIBÁL Még egy nap, Mannó, és megérkeztünk. Egy alak közeledik feléjük, Mannó veszi észre MANNÓ Hé, te!

Hannibál is odanéz

ŐR Punok vagytok?
MANNÓ Azok hát ! Messze még Karthágó?
ŐR Karthágó itt van.
MANNÓ Itt?

ŐR *(körbematat)* Ez itt Karthágó. Messziről jöttök?

MANNÓ Hol van itt Karthágó?

ŐR. Nem tudjátok? Karthágó nincs többé. A helyét bevetették. Szépen nő a búza, vérrel van trágyázva a föld. Engem Róma fizet, őr vagyok itt, föl ne építse valaki újra. *(A földre mutat)* Éppen itt volt Hamilkár Barkas palotája. Ha megkaparjátok a földet, találhattok alatta edényeket. Megveszik a rómaiak, most már adnak érte pénzt, mert csak mi tudjuk, hol kell keresni.

Csönd, az őr egy ideig nézi őket, aztán elmegy. Hannibál a földbe szúrja dárdáját, a tetejébe akasztja a sisakját. Lehet, hogy alatta megőszült. Lassan letérdel, térdel mozdulatlanul. Mannó kétség-beesve néz rá, az őr után iramodik, megáll, visszafordul, tesz néhány lépést Hannibál felé, aztán kirohan. Hannibál mozdulatlanul, lehajtott fejjel térdel

1968. június-1969. február 20.

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója

Egypetemi Nyomda – 79.4149 Budapest, 1979

Felelős vezető : Sümeghi Zoltán igazgató